

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

BØRNS VILKÅR

ETNICITET OG MOBBEDYNAMIKKER

SKOLEBØRNS OPLEVELSER

ETNICITET OG MOBBEDYNAMIKKER

SKOLEBØRNS OPLEVELSER

Institut for Menneskerettigheder og Børns Vilkår

Ansvarlig: Rasmus Brygger (Institut for Menneskerettigheder) og Signe Korsgaard (Børns Vilkår)

Forfattere: Line Vikkelsø Slot (Institut for Menneskerettigheder), Mia Horup Pedersen (Børns Vilkår), Marie Skibsted (Institut for Menneskerettigheder), Natalia Bien (Børns Vilkår) og Sofia Manili (Institut for Menneskerettigheder)

Tak til Lone Smidt (Børns Vilkår), Tina Gade Jensen (Børns Vilkår), Maria Rolighed Thyme (Institut for Menneskerettigheder), Maja Meiland Hansen (Institut for Menneskerettigheder) og Sigrid Alexandra Koob (Institut for Menneskerettigheder) for vigtige bidrag undervejs.

Og ikke mindst: en stor tak til alle elever, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen.

ISBN: 978-87-7570-256-5

e-ISBN: 978-87-7570-257-2

Forsidebillede: istockphoto.com

Layout: Michael Länger

© 2024 Institut for Menneskerettigheder
Wilders Plads 8K
1403 København K
Telefon 3269 8888
www.humanrights.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikkekommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.
Læs mere om tilgængelighed på menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

RESUMÉ	6
1 INDLEDNING	11
1.1 AFLEDTE KONSEKVENSER	12
1.2 RETTEN TIL UDDANNELSE OG SKOLERNES ANSVAR	12
1.3 HVORDAN MOBNING OPSTÅR	13
1.4 MOBNING RELATERET TIL ETNICITET	13
1.5 USYNLIG ETNICITET	14
1.6 RAPPORTENS OPBYGNING	15
2 BEGREBSAFKLARING OG MOBBEPERSPEKTIV	16
2.1 BEGREBSAFKLARING	16
2.2 UNDERSØGELSENS MOBBEPERSPEKTIV	17
3 DEN RETLIGE RAMME	19
3.1 RETTEN TIL UDDANNELSE	19
3.2 DANSK RET	19
3.2.1 Lov om etnisk ligebehandling	20
3.2.2 Folkeskoleloven	20
3.2.3 Undervisningsmiljøloven	21
3.2.4 Skolens handlepligter	22
3.3 OPSAMLING	22
4 ELEVERS OPLEVELSER MED MOBNING	23
4.1 OVER HALVDELEN AF ELEVER MED IKKEVESTLIG BAGGRUND HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE ELEVER	23
4.2 MOBNING MED ETNICITET FORKLÆDT SOM HUMOR	25
4.3 MOBNING MED ETNICITET ER ET AKTUELT PROBLEM	29
4.4 ELEVERS VURDERINGER AF ÅRSAGER TIL MOBNING MED ETNICITET	30
4.5 MOBNING MED ETNICITET FOREGÅR I DET FYSISKE RUM	33
4.6 KUN HALVDELEN TALER MED NOGEN OM DERES OPLEVELSE MED MOBNING	34
4.7 FORSVINDENDE FÅ ELEVER TALER MED EN LÆRER ELLER PÆDAGOG OM MOBNING	35
4.8 OPSAMLING	37
5 OPLEVELSER MED NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD FRA LÆRERE	39
5.1 SÆRLIGT ELEVER MED IKKEVESTLIG BAGGRUND OPLEVER NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD FRA LÆRERE	39
5.2 INTERAKTION MELLEM LÆRERE OG ELEVER	41
5.2.1 Mine lærere giver mig ofte skylden for ting, jeg ikke har gjort	41
5.2.2 Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget	42
5.2.3 Mine lærere taler ofte hårdere til mig end til andre børn i klassen	44

5.3	LÆRERE OG PÆDAGOGER KAN BIDRAGE TIL AT LEGITIMERE MOBNING	45
5.4	OPSAMLING	46
6	OPLEVELSER SOM TILSKUER TIL MOBNING	47
6.1	OVER HALVDELEN AF ELEVERNE HAR VÆRET TILSKUER TIL MOBNING	47
6.2	MOBNINGENS UDTRYKSFORMER – HVAD OVERVÆRER ELEVERNE?	48
6.3	HALVDELEN AF DE ELEVER, DER HAR OVERVÆRET MOBNING RELATERET TIL ETNICITET, TALER IKKE MED NOGEN OM DET	49
6.4	HVOR OVERVÆRER ELEVER MOBNING MED ETNICITET?	50
6.5	OPSAMLING	51
7	SKOLERNES ANTIMOBBESTRATEGIER	52
7.1	INDLEDNING	52
7.2	HENVISNING TIL ETNICITET	52
7.3	OPSAMLING	55
8	METODE	56
8.1	INDLEDNING	56
8.2	DATAGRUNDLAG	57
8.2.1	Stikprøve	57
8.2.2	Repræsentativitet	57
8.2.3	Vægtning af data	57
8.2.4	Frafaldsbias	59
8.3	STATISTISK ANALYSE	60
8.4	SPØRGERAMME	60
8.4.1	Sådan måler vi mobning med etnicitet	60
8.4.2	Pilottest og gruppeinterview	61
8.5	KLASSIFICERING AF ETNISK HERKOMST	62
9	KONKLUSION OG ANBEFALINGER	63
9.1	ELEVERS OPLEVELSER MED MOBNING – HERUNDER SOM TILSKUER TIL MOBNING	63
9.2	OPLEVELSER MED NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD FRA LÆRERE	64
9.3	ANTIMOBBESTRATEGIER	64
9.4	ANBEFALINGER	64
SUMMARY		68
	ETHNICITY AND BULLYING DYNAMICS – SCHOOL CHILDREN'S EXPERIENCES	68
	STUDENTS' EXPERIENCES WITH BULLYING - INCLUDING BEING A BYSTANDER TO BULLYING	68
	EXPERIENCES WITH DEGRADING BEHAVIOR FROM TEACHERS	69
	ANTI-BULLYING STRATEGIES	69
	RECOMMENDATIONS	69

BILAG	72
BILAG 1 – METODE	72
VÆGTNING	72
KLASSIFICERING AF ETNISK HERKOMST	73
BILAG 2 – RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER	75
KAPITEL 4: RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER	75
KAPITEL 5: RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER	80
KAPITEL 6: RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER	82
BILAG 3 – SKOLERNES ANTIMOBBESTRATEGIER – STIKPRØVEREPRÆSENTATIVITET	84
SLUTNOTER	86

RESUMÉ

Denne rapport afdækker, i hvilket omfang skoleelever oplever mobning relateret til etnicitet. Datagrundlaget er en spørgeskemaundersøgelse udsendt til 6.- og 9.-klasseselever i foråret 2023. Eleverne indgår i Børns Vilkårs skolepanel, som består af mere end 250 klasser fordelt på folkeskoler, friskoler og private grundskoler på tværs af Danmark. I alt har 1.568 elever besvaret spørgeskemaet.

Konkret afdækker vi, i hvilket omfang eleverne med henvisning til deres **hudfarve, nationalitet, religion eller kultur** (kort formuleret: deres etnicitet) har oplevet at blive kaldt grimme ting, gjort grin med, truet eller udsat for fysisk vold.

Vi anvender betegnelsen 'mobning relateret til etnicitet' om elevernes oplevelser, velvidende, at det i nogle tilfælde ville være retvisende at tale om racisme, forskelsbehandling eller chikane. Baggrunden er, at den 'mobning', der finder sted, som eleverne refererer til i spørgeskemaet, varierer i udtryk og form, og at vi ønsker at anvende én overordnet betegnelse for oplevelserne.

Rapportens forståelse af mobning er identisk med den forståelse, der anvendes i nyere mobbeforskning, hvor årsagen til mobning skal findes i fraværet af et trygt fællesskab i klassen. Mobning forstås her som "et nyt fællesskab, der opstår for at skabe det **vi**, der er blevet væk i den klasse, der mobber."¹ Ifølge denne mobbeforståelse spiller skolen som centrum for mobningen en afgørende rolle i forhold til at stoppe, forhindre, anspore eller forstærke det, der foregår.

Mobning relateret til etnicitet handler i lyset heraf om, at nogle elever bliver mobbet med deres hudfarve, nationalitet, religion eller kultur, fordi der er et utrygt klassefællesskab, hvor etnicitet kan blive en markør, der kan bringe nogle elever i en position, hvor de mobbes og holdes udenfor for at lindre andre elevers følelse af manglende fællesskab.

Forebyggelse og bekæmpelse af mobning er omfattet af retten til et godt undervisningsmiljø. Det gælder også mobning, som relaterer sig til etnicitet. Det er skolernes ansvar at sikre, at denne rettighed bliver til virkelighed for eleverne.

ELEVERS OPLEVELSER MED MOBNING – HERUNDER SOM TILSKUER TIL MOBNING

Rapporten viser, at oplevelser med mobning relateret til hudfarve, nationalitet, religion eller kultur er et udbredt fænomen i grundskolen, særligt blandt minoritetsetniske elever. Over halvdelen af disse elever har således **oplevet mobning** relateret til etnicitet i løbet af deres skoleliv. Værst går det ud over elever med ikkevestlig baggrund.

Mere end to tredjedele af elever med ikkevestlig baggrund, der har oplevet mobning relateret til etnicitet, angiver, at mobningen har fundet sted i løbet af det seneste år.

Den mest udbredte form for mobning relateret til etnicitet kendetegnes ved, at andre elever har joket med/gjort grin med elevens etnicitet, og minoritets eleverne oplever, at der især mobbes med deres hudfarve og nationalitet. Størstedelen af både minoritets- og majoritets eleverne angiver, at mobningen foregår, mens de er fysisk til stede i skolen fremfor digitalt. Kun halvdelen har talt med nogen om deres oplevelser.

Af rapporten fremgår det også, at skoleelever i vidt omfang er tilskuere til mobning relateret til etnicitet. Mere end halvdelen af eleverne i undersøgelsen har således **overværet nogen blive mobbet** med hudfarve, nationalitet, religion eller kultur i løbet af det seneste skoleår. Det gælder, uanset om man spørger elever med minoritets- eller majoritetsetnisk baggrund.

Eleverne overværer hyppigst, at andre elever bliver gjort grin med eller kaldt grimme ting.

De øvrige mønstre fra de selvrapporterede oplevelser gør sig også gældende for elever, som overværer mobning: Størstedelen af den overværede mobning foregår i det fysiske rum, og halvdelen af de elever, der overværer mobning, taler ikke med nogen om det. **Hvis** de gør, er det for det meste med en ven.

Billedet, vi ser, er således, at mobningen overvejende finder sted på skolen, **uden at lærere og pædagoger får kendskab til den fra eleverne**. At kun få elever fortæller om deres oplevelser til en lærer eller pædagog, kan medføre, at der fra skolens side ikke er tilstrækkelig opmærksomhed på de problemer, eleverne oplever i deres dagligdag.

OPLEVELSER MED NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD FRA LÆRERE

Rapporten viser også, at knap en femtedel af elever med ikkevestlig baggrund har oplevet nedværdigende adfærd fra deres lærere, som kan relateres til etnicitet. Dette er en markant højere andel end blandt elever med vestlig eller majoritetsetnisk baggrund.

Elever med ikkevestlig baggrund oplever også oftere at få skylden for noget, de ikke har gjort, at deres lærere ikke tror på, at de kan blive til noget, og at deres lærere ofte taler hårdere til dem end til andre børn i klassen – særligt når de sammenlignes med majoritetsetniske elever.

ANTIMOBBESTRATEGIER

Endelig viser rapporten, at kun få skoler – efter alt at dømme – adresserer etnicitet, racisme eller lignende i deres antimobbestrategier, og at skolernes tilgang til, hvordan disse forhold adresseres, varierer. Et større fokus på etnicitet mv. i antimobbestrategierne ville formentlig styrke den forebyggende indsats samt håndtering af mobning relateret til etnicitet.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder og Børns Vilkår anbefaler, at:

1. **Børne- og Undervisningsministeriet** tager initiativ til at ændre undervisningsmiljøloven, med henblik på at:

- pligten til at sikre et godt undervisningsmiljø udtrykkeligt udvides til at omfatte et undervisningsmiljø fri for chikane og forskelsbehandling¹
- uddannelsesinstitutionerne forpligtes til at adressere, hvordan skolen forebygger og håndterer mobning relateret til etnicitet i antimobbestrategien, værdiregelsæt eller lignende.

2. Børne- og Undervisningsministeriet sikrer, at der eksisterer:

- vejledende materiale til skolerne til brug for forebyggelse og håndtering af mobning eller lignende relateret til etnicitet
- undervisning om rettigheder, kvalificeret rådgivning og støtte til børn og unge, som oplever forskelsbehandling, chikane eller mobning relateret til deres etnicitet.

3. Børne- og Undervisningsministeriet inkluderer spørgsmål om elevers oplevelser med chikane, forskelsbehandling og mobning relateret til etnicitet i den nationale trivselsmåling.

4. Børne- og Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet sikrer et kompetenceløft af nuværende og kommende lærere og pædagoger m.fl. i grundskolen, der skal styrke deres viden om ubevidste bias og deres kompetencer til at fremme ligeværdige deltagelsesmuligheder for alle børn som led i skolers forebyggelse og håndtering af mobning eller lignende relateret til etnicitet.

Anbefalinger til skoler:

Ud over anbefalinger på politisk niveau giver rapporten anledning til, at skolerne også på egen hånd igangsætter initiativer med henblik på at sikre et trygt og godt undervisningsmiljø inden for de eksisterende rammer.

Institut for Menneskerettigheder og Børns Vilkår anbefaler, at:

- 5. Skoler** iværksætter en særlig indsats for at forebygge chikane, forskelsbehandling og mobning relateret til etnicitet. Det kan fx ske, ved at skoleledelsen tager initiativ til at:
- afdække omfanget af mobning eller lignende relateret til etnicitet på skolen
 - indarbejde retningslinjer for, hvordan skolen håndterer henvendelser om mobning relateret til etnicitet eller lignende fra elever og forældre, i skolens antimobbestrategi eller lignende værktøjer for skolens trivselsarbejde – herunder hvor og hvordan elever og forældre kan henvende sig for at få hjælp
 - rammesætte fælles faglige dialoger i personalegruppen om, hvordan man på skolen kan arbejde med tilgange og pædagogiske strategier, der forebygger forskelsbehandling, chikane og mobning relateret til etnicitet
 - kvalificere skolebestyrelser til at inddrage perspektiver om mobning relateret til etnicitet for at sikre et trygt skolemiljø for alle børn uanset baggrund som led i deres varetagelse af bl.a. fastsættelse af skolens værdiregelsæt.

¹ Institut for Menneskerettigheder har i anden sammenhæng anbefalet, at pligten til at sikre et godt undervisningsmiljø udvides til også at omfatte et undervisningsmiljø fri for seksuel chikane, dvs. ikke alene chikane og forskelsbehandling. Da nærværende rapport ikke behandler seksuel chikane, forekommer det ulogisk at nævne seksuel chikane i anbefalingerne. Instituttet er dog fortsat af den opfattelse, at pligten til at sikre et godt undervisningsmiljø udvides til også at omfatte et undervisningsmiljø fri for seksuel chikane. Børns Vilkår støtter denne anbefaling.

“ Til dagligt bliver jeg mobbet, alle fra min klasse ved det, de ser bare på. Jeg er mørk i huden og det er grunden til, at jeg bliver mobbet. Jeg synes at jeg er ret pæn, men jo flere gange jeg bliver mobbet. Jo mere synes jeg at jeg er grim. Nogle gange tænker jeg på at sidde i et badekar, hvor jeg bare drukner. ”

Pige, 13 år
BørneTelefonen

“ På min skole har jeg venner, men de laver sjov med, at jeg er muslim. Fx flagrer de bacon op i mit ansigt, gør grin med den gud jeg tror på, spørger om jeg er perker og spørger om dumme spørgsmål om Islam med vilje selvom de godt ved svaret og jeg spiller lidt med på det de siger, så de ikke tror at jeg bliver sure på dem, men de gør det stadig. Jeg har sagt det til min mor og hun siger, at det er bedst hvis hun skriver til deres forældre, men jeg vil ikke have nogen problemer med dem, for jeg ved at hvis min mor siger det til deres forældre, bliver de sure på mig og ikke gider at være sammen med mig mere. Jeg forstår det ikke, for jeg prøver så meget at passe ind. Jeg prøver at være ligesom dem så de kan lide mig, men jeg ved ikke, hvad jeg mere skal gøre. Jeg føler mig udenfor også fordi jeg er den eneste muslim i min klasse. Jeg håber i kan hjælpe mig. ”

Kh en pige på 12 år.
BørneTelefonen

1 INDLEDNING

Det er en både alvorlig og velkendt problematik, at børn oplever mobning i skolen, og problematikken dokumenteres løbende.² Mobning specifikt relateret til etnicitet har ikke affødt opmærksomhed på samme niveau, og problemets omfang er ikke undersøgt systematisk.³

Denne rapport afdækker, i hvilket omfang skoleelever oplever mobning relateret til etnicitet. Datagrundlaget er en spørgeskemaundersøgelse udsendt til 6.- og 9.-klasseselever i foråret 2023. Eleverne indgår i Børns Vilkårs skolepanel, som består af mere end 250 klasser fordelt på folkeskoler, friskoler og private grundskoler på tværs af Danmark (se nærmere herom i metodekapitlet). I alt 1.568 elever har besvaret spørgeskemaet.

Den mobning, vi i rapporten behandler, er oplevelser, der knytter sig til mobning med **hudfarve, nationalitet, religion eller kultur**.⁴ Konkret afdækker vi, i hvilket omfang eleverne på baggrund af et eller flere af disse forhold har oplevet at blive:

- kaldt grimme ting,
- gjort grin med,
- truet eller
- udsat for fysisk vold.

Vi har således spurgt til elevernes oplevelser med konkrete handlinger, der kan være udtryk for mobning. Denne måde at undersøge elevers oplevelser med mobning på adskiller sig fra den, der anvendes i fx Skolebørnsundersøgelserne,⁵ hvor barnet bliver spurgt direkte, om det har oplevet mobning, og hvor barnet skal have oplevet mobning mere end to gange om måneden, før det inkluderes i opgørelsen.⁶

Gennem de seneste år har BørneTelefonen i regi af Børns Vilkår gennemført flere hundrede samtaler med børn og unge, der har oplevet mobning relateret til etnicitet. Størstedelen fortæller, at mobningen finder sted, når de er i skole. BørneTelefonens brevkasse modtager også breve om denne form for mobning. Anonymiserede breve til BørneTelefonens brevkasse anvendes løbende i rapporten til illustration af pointer fra spørgeskemaundersøgelsen.⁷

Som det vil fremgå af rapporten, understøtter data fra spørgeskemaundersøgelsen, at der i danske skoler i nævneværdigt omfang finder mobning sted relateret til **hudfarve, nationalitet, religion eller kultur** – kort formuleret: **mobning relateret til etnicitet**.⁸

Formålet med rapporten er at tilvejebringe ny viden om forekomsten og omfanget af elevers oplevelser med mobning relateret til etnicitet og at rejse en dialog om, hvordan skolerne kan bidrage til at skabe de bedst mulige rammer for alle elever.

1.1 AFLEDTE KONSEKVENSER

Forskning viser, at oplevelser, der knytter sig til mobning relateret til etnicitet, kan få alvorlige negative konsekvenser, fx i form af mistriksel kendetegnet ved følelsesmæssig belastning og hyperarvågenhed. Ydermere kan der være en tendens til, at det barn, der udsættes for mobningen, internaliserer de ydre påvirkninger, hvormed barnet indoptager et negativt syn på sig selv og en negativ opfattelse af sit værd. Begreberne 'minoritetsstress' og 'racialized forecasting' (foregribelse af racialisering) er i dansk forskning blevet anvendt til at beskrive netop disse forhold.⁹ Samtidig viser Børnesundhedsundersøgelserne hen over en længere årrække, hvordan de elever, der svarer ja til, at de bliver mobbet (som sådan), også er mest syge, har flest psykosomatiske lidelser og oftere rammes af livslede end andre børn.¹⁰

Vender vi os igen mod den specifikke sammenhæng mellem mobning relateret til etnicitet og følgevirkninger heraf, viser amerikanske studier, hvordan erfaringer med mobning relateret til etnicitet kan have langsigtede, negative konsekvenser for bl.a. sundhed og mulighederne for at klare sig godt i uddannelsesmæssig sammenhæng. En gennemgang af studier om effekten af oplevet racisme og sundhed hos børn og unge fra 2013 viser fx, at der rapporteres hyppigt om en sammenhæng til børns mentale sundhed.¹¹ Dette fund understøttes af mere nylige studier, der finder, at oplevet racisme er associeret med øget risiko for en bred vifte af psykiske helbredsproblemer, herunder depression, angst og adfærdsforstyrrelse.¹² Et studie fra 2022, der bl.a. ser på betydningen af diskrimination fra undervisere, viser, at sådanne oplevelser sætter deres præg senere i livet i forhold til faktorer som uddannelse, indkomst og sundhed.¹³ At de negative konsekvenser ikke er begrænset til sundhed, viser yderligere en række undersøgelser, der peger på en sammenhæng mellem oplevet diskrimination og negative uddannelsesmæssige effekter i form af dårligere karakterer, større risiko for frafald, mindre motivation mv.¹⁴

1.2 RETTEN TIL UDDANNELSE OG SKOLERNES ANSVAR

Retten til uddannelse har afgørende betydning for menneskers økonomiske muligheder og sociale udvikling. Det er en menneskerettighed, der er særligt vigtig for børn. Den kan være med til at sikre, at der skabes et grundlag for lige muligheder fra barnsben for alle uanset baggrund.

Ifølge FN's Børnekonvention har staten ansvar for at sikre, at undervisningen og undervisningsmiljøet bidrager til at udvikle barnets personlighed, respekt for menneskerettighederne og evner for at leve et ansvarligt liv i et frit samfund baseret på forståelse, fred og tolerance.¹⁵

Disse principper i Børnekonventionen er i overensstemmelse med de danske grundskolers formål om at forberede eleverne til at leve i et demokratisk samfund med frihed og folkestyre, opfordre dem til deltagelse og medansvar samt sikre deres kendskab til grundlæggende rettigheder og pligter.¹⁶

Af undervisningsmiljøloven fremgår det, at skolerne skal forebygge og håndtere mobning eller lignende og som led heri udarbejde en antimobbestrategi¹⁷ (se nærmere herom i kapitel 3 'Den rettlige ramme'). Det er ikke nærmere reguleret i loven eller i

vejledende materiale, hvordan skolerne kan arbejde med at forebygge og håndtere mobning mv. relateret til etnicitet.

Det falder uden for rapportens formål at vurdere, hvorvidt de konkrete oplevelser, børnene i undersøgelsen beskriver, er i strid med forskelsbehandlingsforbuddet i lov om etnisk ligestilling og retten til et godt undervisningsmiljø i undervisningsmiljøloven.

1.3 HVORDAN MOBNING OPSTÅR

Rapportens forståelse af mobning er identisk med en forståelse, der anvendes i nyere mobbeforskning, hvor årsagen til mobning skal findes i fraværet af et trygt fællesskab i klassen, og

“mobning kan forstås som et nyt fællesskab, der opstår for at skabe det **vi**, der er blevet væk i den klasse, der mobber” (Hansen & Kofoed, 2022:351).¹⁸

Mobningens drivkraft er således både en længsel efter fællesskab og en angst for at blive udstødt af fællesskabet. Mobning kan komme til udtryk gennem udelukkelse, ydmygelse, latterliggørelse, trusler, stigmatisering eller en hård tone mv. rettet mod en eller flere elever.

Ifølge denne mobbeforståelse er skolen i centrum som **mobningens kontekst**, og

“lærere, kommende lærere og skolepædagoger placeres som de helt centrale betydningsfulde voksne i det antimobbende arbejde. De er de professionelle voksne i den kontekst, hvor kulturen skabes, og hvor kampene foregår” (Hansen & Kofoed, 2022:353).¹⁹

Skolekonteksten forstås her som en lokation, der både kan stoppe mobning, forhindre mobning og anspore og forstærke mobning.

Det kan tilføjes, at skolens ledelse selvsagt bærer et betydeligt – og juridisk – ansvar for, at arbejdet med at modvirke mobning vil lykkes.

Rapportens mobbeperspektiv er nærmere beskrevet i kapitel 2.

1.4 MOBNING RELATERET TIL ETNICITET

I denne rapport anvender vi betegnelsen 'mobning relateret til etnicitet' (eller mobning med etnicitet) om elevernes oplevelser, velvidende, at det i nogle tilfælde ville være retvisende at tale om racisme, forskelsbehandling eller chikane. Baggrunden er, at den 'mobning', der finder sted, som eleverne refererer til i spørgeskemaet, varierer i udtryk og form, og at vi ønsker at anvende én overordnet betegnelse for oplevelserne.

Mobning relateret til etnicitet handler i lyset af ovenstående mobbedefinition om, at nogle elever bliver mobbet **med** deres hudfarve, nationalitet, religion eller kultur, fordi der er et utrygt klassefællesskab. I et utrygt fællesskab kan etnicitet således være en markør, der kan bringe nogle elever i en position, hvor de bliver mobbet og holdt udenfor for at lindre andre elevers følelse af manglende fællesskab.

1.5 USYNLIG ETNICITET

Dansk forskning på skoleområdet indikerer, at der hersker en fortælling om et undervisningsmiljø, hvor elevernes etnicitet ikke spiller en rolle. Således påpeger litteraturen, at der i pædagogiske og uddannelsesmæssige sammenhænge kan være en tendens til, at betydningen af den 'andetgørelse', som minoritetsetniske elever kan være underlagt og opleve, ikke er erkendt og bliver taget alvorligt. Og at uddannelsesinstitutioner spiller en ikke ubetydelig rolle i forhold til at reproducere hvidhed som en dominerende norm.²⁰

Et svensk studie fra 2014 beskriver, hvordan eleverne udviser vilje til at diskutere forekomster af racisme i skolen, mens lærerne er tilbøjelige til at forholde sig stiltiende til fænomenet.²¹ At undervisere ikke nødvendigvis 'ser' de problemer med racisme/mobning på baggrund af etnicitet, der måtte være, understøttes af et nyere svensk studie, der beskriver diskrepansen mellem minoritetselevs oplevelse af en subtil, ofte udtalt afstandtagen fra etnisk svenske elevers side, alt imens lærerne opfatter klimaet i klasselokalet som ligeværdigt og inkluderende,²² hvilket, ifølge studiet, vil kunne bidrage til at legitimere eksisterende magtstrukturer eleverne imellem.

Undersøgelsens grundlag er et spørgeskemaet udsendt til Børns Vilkårs skolepanel i foråret 2023. Panelet består af mere end 250 klasser fra folkeskoler, friskoler og private grundskoler på tværs af Danmark. Rapporten bygger på besvarelser fra mere end 1.500 elever i 6. og 9. klasse. Heraf ca. 300 elever med minoritetsetnisk baggrund. Den samlede svarprocent på elevniveau er 30 pct.

For at kunne lave et mål for mobning relateret til etnicitet i klassens og skolens fællesskaber er der i vores undersøgelse stillet fire forskellige spørgsmål, der tager udgangspunkt i en operationalisering af mobningens udtryksformer koblet til etnicitet, herunder barnets hudfarve, nationalitet, religion og kultur. Når der i rapporten refereres til mobning relateret til etnicitet, er det en opgørelse af, hvorvidt eleverne på baggrund af et eller flere af ovenstående forhold har oplevet at blive: kaldt grimme ting, gjort grin med, truet eller udsat for fysisk vold.

Børns Vilkårs skolepanel er etableret i efteråret 2020 gennem en stratificeret udvælgelse, så skolerne i udgangspunktet kan betragtes som repræsentative på syv parametre: forældrenes uddannelsesbaggrund, karaktergennemsnit, etnicitet, fravær, antal elever, elevernes efterfølgende uddannelse og trivsel.

Vi har sammenlignet de besvarelser, vi har fået på spørgeskemaet, med populationsdata på køn, klassetrin, region og etnisk herkomst. For at korrigere for de afvigelser, vi ser, anvender vi i den statistiske analyse vægtning på køn, klassetrin, region og etnicitet. Det gør vi for at sikre, at eleverne i undersøgelsen kan betragtes som repræsentative for den samlede målgruppe af alle elever i 6. og 9. klasse på netop disse parametre. Alle resultater, der præsenteres i rapporten, er således vægtede resultater.

(Se i øvrigt rapportens metodekapitel).

1.6 RAPPORTENS OPBYGNING

Kapitel 1 udgør rapportens indledning, mens centrale begreber og rapportens mobbeperspektiv defineres i kapitel 2. I kapitel 3 'Den retlige ramme' beskrives det menneskeretlige afsæt for undersøgelsen samt relevant dansk lovgivning.

I kapitel 4 fremlægges resultater fra undersøgelsen, der vedrører oplevelser med mobning fra andre elever, mens kapitel 5 beskriver oplevelser med nedværdigende adfærd fra lærere. I kapitel 6 beskrives elevernes oplevelser som tilskuere til mobning. Disse kapitler efterfølges af kapitel 7 om antimobbestrategier.

I kapitel 8 beskrives undersøgelsens metode, mens kapitel 9 konkluderer på den samlede rapport. Rapportens anbefalinger findes tilsvarende i kapitel 9.

2 BEGREBSAFKLARING OG MOBBEPERSPEKTIV

2.1 BEGREBSAFKLARING

I det følgende skitseres relevante begreber, der anvendes i rapporten.

- **Minoritetsetniske elever:** Begrebet 'minoritetsetniske elever' anvender vi om elever, hvor én eller begge forældre er født uden for Danmark.

Gruppen af minoritetsetniske elever underopdeler vi herefter i 'elever med **vestlig** minoritetsetnisk baggrund' og 'elever med **ikkevestlig** minoritetsetnisk baggrund' (i kort form: 'elever med vestlig baggrund' og 'elever med ikkevestlig baggrund'). For yderligere information om opdelingen vestlig/ikkevestlig baggrund se metodekapitlet.

Rapporten fokuserer først og fremmest på minoritetsetniske elevers oplevelser.

Det skal bemærkes, at eleverne – uanset om de i undersøgelsen figurerer som minoritets- eller majoritetsetniske – 'påduttet' et tilhørsforhold til en kategori, som de ikke selv har valgt. Der kan således være elever, der havde valgt en anden 'placering', såfremt de var blevet spurgt direkte.²³

Det skal også bemærkes, at anvendelsen af kategorien 'ikkevestlig' ikke er optimal.²⁴

- **Majoritetsetniske elever:** Begrebet 'majoritetsetniske elever' anvender vi om elever, hvor begge forældre er født i Danmark.

Det indebærer, at der i undersøgelsen vil være børn, der betegnes som majoritetsetniske, selvom de i praksis kan opleve at være minoriserede. Adoptivbørn vil fx være at finde under betegnelsen 'majoritetsetniske', hvis de har angivet, at begge deres forældre er født i Danmark. Jødiske børn eller børn med en anden minoritetsreligion eller -tro vil også være at finde under betegnelsen 'majoritetsetniske', hvis de har angivet, at begge deres forældre er født i Danmark, samt børn, hvis forældre begge er efterkommere af indvandrere.

- **Mobning:** Skoletrivselsprogrammet Skolestyrken² definerer mobning som systematiske, nedværdigende handlinger – fx latterliggørelse, vold, ubehagelige kommentarer og udelukkelse – der typisk opstår i fællesskaber, som mangler sammenhold eller har lav tolerance. Konsekvensen bliver, at et eller flere børn bliver udstødt fra fællesskabet. Mobning skyldes uhensigtsmæssige gruppedynamikker, hvor børn udvikler et fællesskab om at holde andre ude af fællesskabet. Det handler om onde mønstre – ikke onde børn. Årsagerne til mobning kan være mange, og det er ikke altid, at mobning er en bevidst handling.

² Skolestyrken er et samarbejde mellem Børns Vilkår, Red Barnet og Mary Fonden. Det er således også Børns Vilkårs definition på mobning.

Se i øvrigt indledningen samt kapitel 2.

- **Etnicitet:** Ved etnicitet henviser vi i denne rapport til aspekter af en persons identitet, der knytter sig til hudfarve, nationalitet, religion eller kultur.

Det kan tilføjes, at begrebet 'etnicitet' eller 'etnisk oprindelse' i såvel dansk lovgivning som menneskeretligt bygger på den opfattelse, at samfundsgrupper bl.a. kendetegnes ved indbyrdes at have samme nationalitet, religiøse overbevisning, sprog, kulturelle baggrund, traditioner og levested.²⁵ Det er en særlig beskyttelsesgrund i både dansk og international menneskeret.

I spørgeskemaet har eleverne forholdt sig til, om de har oplevet mobning relateret til deres hudfarve, nationalitet, religion eller kultur ud fra en vurdering af, at 'etnicitet' ville være for abstrakt for eleverne at forholde sig til.

- **Mobning relateret til etnicitet:** Med mobning relateret til etnicitet henviser vi i denne rapport til handlinger, der – med etnicitet som udgangspunkt eller omdrejningspunkt – holder en eller flere elever uden for fællesskabet, bevidst eller ubevidst.

Som det fremgår af indledningen, anvendes betegnelsen 'mobning relateret til etnicitet' om elevernes oplevelser, velvidende, at det i nogle tilfælde ville være retvisende at tale om racisme, forskelsbehandling eller chikane. Baggrunden er, dels at den 'mobning', der finder sted, som eleverne refererer til i spørgeskemaet, varierer i udtryk og form, dels at vi ønsker at anvende én overordnet betegnelse for oplevelserne.

2.2 UNDERSØGELSENS MOBBEPERSPEKTIV

Ser vi på omfanget af mobning som sådan i en dansk kontekst, fremgår det, at hver ottende elev i 4.-9. klasse har oplevet at blive mobbet det seneste skoleår, og hver fjerde elev har følt sig ensom. Det viser den nyeste nationale trivselsmåling fra skoleåret 2022/2023. Det er de højeste tal siden den første nationale trivselsmåling i 2014. Også på BørneTelefonen og rådgivningstilbuddet HØRT handler mange samtaler om mobning og ensomhed. I samtalerne med de yngre børn fylder mobning meget, mens de unge i højere grad fortæller om ensomhed.²⁶

Ifølge Børns Vilkår er der stor sandsynlighed for, at især ældre elever er forsigtige med at italesætte sig selv som nogle, der er udsat for mobning, bl.a. fordi det for nogle elever kan opleves som skamfuldt og stigmatiserende. Da mobbeforskningen peger på mulige gråzoner mellem oplevelsen af ensomhed og mobning i skolen, er det derfor relevant at være opmærksom på, i hvilken udstrækning unge rapporterer om ensomhed,²⁷ i forsøget på at opnå et retvisende overblik over omfanget af mobning blandt børn og unge. Skolebørnsundersøgelsen,²⁸ som bliver gennemført hvert fjerde år (senest i 2022), bekræfter for så vidt ovenstående antagelse – i hvert fald sker der et fald fra 5. til 9. klasse i antal elever, der angiver, at de er blevet mobbet.

Nedenfor uddybes det mobbeperspektiv, vi har valgt at lægge os op ad, som omtales kort i indledningen.

I klasser med et utrygt fællesskab er der risiko for, at der opstår fællesskaber på bekostning af enkeltindivider, da alle som udgangspunkt er "drevet af længslen efter at høre til." Denne længsel kommer til udtryk, ved at der "skabes andre slags meninger end dem, skolen lægger op til" (Hansen & Kofoed, 2022:359).²⁹

Ifølge Hansen og Kofoed er selve drivkraften bag mobningen, at der er fordele for nogle, nemlig dem, der får en oplevelse af at være med i et **vi**. Prisen for fællesskabets opretholdelse er imidlertid, at andre systematisk ekskluderes. Mobningen er en fællesskabsform, og det **vi**, der er tale om, vil, ifølge Hansen og Kofoed, ofte etableres omkring livsstilsmarkører såsom fælles humor, jargon og interesser, som skaber fælles vaner (2022:359). Mens nogle er inde, er andre ude.

Ifølge Hansen og Kofoed (2022:360) er mobning på den måde et andet fænomen end det mere løsrevne, spontane drilleri, hvor aktører gerne vil hinanden:

I mobning ønskes ikke nærhed med dem, der er udskilt af det uformelle fællesskab, for det kan betyde, at det mobbende fællesskab mister sin struktur, affektive sammenhængskraft og klarhed. Det gør mobning til en social enhed, som det kan være vanskeligt at udfordre for de professionelle voksne, idet det fra et elevperspektiv kan opleves som et indgreb i deres venskabspraksisser. (Hansen & Kofoed, 2022:360).³⁰

Inden for mobbeforskningen taler man om, at der i disse år foregår et vidensskifte. Hvor man tidligere placerede årsagen til mobning hos bestemte børn med henvisning til deres personlighed eller familiære forhold, forstås mobning i dag i højere grad som en social dynamik, "der på én og samme tid samler og skiller individer inden for et givent fællesskab."³¹ Dette vidensskifte betyder, "at der er sket et skift i nogle af de grundlæggende 'takes' på, hvordan mobning forstås. Mobning forstået som en fællesskabsform – og ikke som afvigelse eller aggression – står centralt heri."³²

Skiftet betyder også, at man i dag – i hvert fald inden for mobbeforskningen – ser på 'mobbeofferet' på en anden måde. Tidligere sagde man, at Anna blev mobbet, **fordi** hun er tyk, og at Shahbaz blev mobbet, **forbi** han har ADHD, hvormed personlige egenskaber og karakteristika hos barnet angives som mobningens årsag. I dag siger man, at Anna bliver mobbet **med**, at hun er tyk, og at Shahbaz bliver mobbet **med**, at han har ADHD.³³ Årsagen til mobning skal altså ikke findes i individet, men i gruppedynamikken – det er utrygheden i denne dynamik, der gør, at nogle børn bliver udpeget og udskammet.

Denne 'nye' tilgang til og begrebsliggørelse af mobning rummer, ifølge mobbeforskningen, et potentiale i forhold til at forstå og handle på den mobning, der udspiller sig i skolerne. Og her spiller de voksne professionelle i skolerne en vigtig rolle.

3 DEN RETLIGE RAMME

Som det fremgår af rapporten, oplever mange af de elever, der indgår i denne undersøgelse, at blive mobbet med deres etnicitet af både elever og undervisere. Når det er tilfældet, har skolen pligt til at skride ind. I dette kapitel gennemgår vi kort, hvilket ansvar grundskolerne har for at sikre et godt undervisningsmiljø, der er fri for mobning relateret til etnicitet.

3.1 RETTEN TIL UDDANNELSE

Retten til uddannelse er en menneskerettighed med afgørende betydning for menneskers økonomiske muligheder, sociale og personlige udvikling. Særligt for børn er retten til uddannelse central. I flere menneskeretlige konventioner, herunder FN's Børnekonvention, er det fastslået, at undervisning i grundskolen skal være obligatorisk, gratis og tilgængelig for alle børn.³⁴ FN's Børnekonvention indeholder en række positive forpligtelser om, hvordan deltagerstaterne skal fremme retten til uddannelse. Staterne skal fx træffe forholdsregler for at opmuntre til regelmæssig deltagelse i skolegang og begrænse frafald.³⁵ De har også ansvar for at sikre, at undervisningen bidrager til at udvikle barnets personlighed, evner og forståelse for et samfund baseret på bl.a. tolerance og venskab mellem etniske grupper.³⁶ Endelig skal staterne sikre sociale og uddannelsesmæssige forholdsregler til beskyttelse af barnet mod alle former for fysisk eller psykisk vold og skade.³⁷

FN's Børnekomité har fremhævet, at undervisningsmiljøet skal afspejle de ovennævnte værdier som tolerance og ligestilling, der ifølge konventionen skal fremmes i undervisningen, og at skolerne ikke lever op til sine forpligtelser, hvis mobning og lignende ikke forhindres.³⁸

Børnekonventionen forpligter stater til at sikre børns rettigheder uanset etnisk oprindelse.³⁹ Et diskriminationsforbud i relation til retten til uddannelse fremgår også af andre konventioner, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 14, jf. retten til uddannelse i artikel 2, tillægsprotokol nr. 1 og FN's Racediskriminationskonvention artikel 5(e)(v). Det betyder, at stater også i henhold til disse konventioner, som ikke drejer sig specifikt om børn, er forpligtet til at sikre lige adgang til uddannelse for alle uanset fx hudfarve, religion, national eller etnisk oprindelse.

3.2 DANSK RET

Ifølge grundlovens § 76 har alle børn i den undervisningspligtige alder ret til fri undervisning i folkeskolen. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er inkorporeret i dansk ret og har status som dansk lovgivning. De øvrige konventioner, herunder Børnekonventionen, har Danmark ratificeret, og de beskrevne menneskeretlige forpligtelser ses afspejlet i dansk lovgivning på både undervisnings- og ligebehandlingsområdet.

Lov om etnisk ligebehandling, der gennemfører EU-direktivet 2000/43 om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse, er også relevant for spørgsmål om mobning relateret til etnicitet, da den forbyder forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse på uddannelsesområdet. Dertil kommer folkeskoleloven og undervisningsmiljøloven, som fastsætter de retlige rammer for grundskolernes ansvar for bl.a. at sikre et godt undervisningsmiljø. Elevers trivsel på de frie og private grundskoler er reguleret i undervisningsmiljøloven og ikke i lov om friskoler og private grundskoler mv., hvorfor sidstnævnte ikke beskrives nedenfor.⁴⁰

3.2.1 Lov om etnisk ligebehandling

Lov om etnisk ligebehandling⁴¹ har til formål at forbyde forskelsbehandling og fremme ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse. Loven gælder uden for arbejdsmarkedet og omfatter al offentlig og privat virksomhed, for så vidt angår bl.a. uddannelse som fx undervisning i grundskolen. Mobning relateret til etnicitet kan falde ind under begreberne 'forskelsbehandling' og 'chikane' i lov om etnisk ligebehandling.

Loven indeholder et forbud mod forskelsbehandling, som indebærer, at ingen må udsætte en anden person for direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af vedkommendes eller en tredjemands race eller etniske oprindelse.⁴² Der er tale om forskelsbehandling, når en eller flere personer behandles ringere end andre i tilsvarende situationer.⁴³

Forbuddet omfatter også chikane, når en handling med etnicitet som omdrejningspunkt sker med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed. Der kan også være tale om at skabe et truende, nedværdigende eller ubehageligt klima for den pågældende.⁴⁴ Det kan fx være situationen, hvor en elev bliver gjort grin med eller kaldt øgenavne om vedkommendes hudfarve eller etnicitet. Både mundtlige, skriftlige og fysiske handlinger er omfattet. Selvom det ikke er intentionen at chikanere, kan det også være chikane.⁴⁵ At **ville** chikanere den anden er således ikke en forudsætning for, at en handling betragtes som chikane i lovens forstand.

Hvis en elev udsættes for forskelsbehandling eller chikane på grund af etnicitet fra en lærer, vikar, pædagogmedhjælper eller anden voksen med tilknytning til skolen, er det omfattet af lov om etnisk ligebehandling, da disse personers handlinger kan anses som led i skolens aktiviteter.⁴⁶ Der kan klages til Ligebehandlingsnævnet, som kan fastslå, at eleven er blevet udsat for forskelsbehandling, og pålægge skolen at betale eleven en økonomisk godtgørelse for kränkelsen.⁴⁷ Det forhold, at en elev udsættes for chikane af en anden elev, antages ikke at være omfattet af lov om etnisk ligebehandling, da eleverne og deres handlinger ikke anses som led i skolens undervisning og aktiviteter.

3.2.2 Folkeskoleloven

Folkeskoleloven pålægger folkeskolerne at fastsætte ordensregler og værdiregelsæt,⁴⁸ som skal danne rammerne for, hvordan skolen sikrer god adfærd og trivsel med henblik på at opnå et trygt og godt psykisk undervisnings- og arbejdsmiljø. Værdiregelsæt skal være et redskab, som fremmer skolens værdier, engagement og ansvarlighed blandt ledelse, personale og elever.

Derudover er folkeskoler forpligtet til at gennemføre en årlig trivselsmåling blandt eleverne med det formål at følge og styrke elevernes trivsel.⁴⁹ Her indgår der ikke spørgsmål til eleverne om, hvorvidt de oplever mobning eller chikane relateret til etnicitet.⁵⁰

3.2.3 Undervisningsmiljøloven

Undervisningsmiljøloven har til formål at sikre elever på bl.a. grundskoler en skolegang med et godt fysisk og psykisk undervisningsmiljø. Retten til et godt undervisningsmiljø indebærer, at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, og at undervisningsmiljøet fremmer elevernes muligheder for udvikling og læring.⁵¹ Ud over at forebygge og håndtere mobning eller lignende⁵² indebærer det en pligt for skolen til at fremme almen og god trivsel i øvrigt.⁵³

Det fremgår ikke eksplicit af loven eller dens bemærkninger, hvorvidt mobning relateret til etnicitet er omfattet. I bemærkningerne til loven bliver mobning bl.a. defineret som en bestemt adfærd, der udspringer af en utryg kultur blandt større eller mindre grupper.⁵⁴ I overensstemmelse med nyere mobbeforskning skal årsagerne til mobning findes i en utryg kultur i skolens fællesskaber, uanset hvad der mobbes med. Mobning relateret til etnicitet er ligesom alle andre former for mobning derfor beskyttet af loven.

Det er heller ikke nærmere beskrevet i loven eller dens bemærkninger, hvilke handlinger der er omfattet af 'eller lignende'. Det er relevant for at kende til, hvilke handlinger forpligtelsen til at forebygge og håndtere mobning eller lignende omfatter. Det vurderes, at chikane, som beskyttet i lov om etnisk ligebehandling, er omfattet, selvom det ikke fremgår eksplicit af loven eller dens bemærkninger.⁵⁵

Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) yder vejledning og rådgivning til elever, skoler og myndigheder om regler og praksis på uddannelsesområdet, herunder om, hvad retten til et godt undervisningsmiljø indebærer.⁵⁶ Centeret har bl.a. lavet informationsmateriale om mobning og mobbelignende situationer samt skabeloner til brug for skolernes udarbejdelse af antimobbestrategier, værdiregelsæt og undervisningsmiljøvurderinger. Centeret har tidligere udgivet materiale med tematisk fokus på trivsel og tryghed for LGBT+-elever.⁵⁷ Der er ikke udgivet materiale om mobning eller lignende relateret til etnicitet.

Fordi det hverken fremgår tydeligt af loven eller vejledende materiale, at mobning, chikane eller lignende relateret til etnicitet er beskyttet af loven, kan det være svært for skolerne at have den tilstrækkelige viden om, hvordan de i praksis løfter dette ansvar, hvilket er nødvendigt for at forebygge og håndtere problemerne ude på skolerne.

Epinion har i 2020 på vegne af Børne- og Undervisningsministeriet foretaget en evaluering af antimobbereglerne i undervisningsmiljøloven. Evalueringen beskriver bl.a., at forældre og skoler kan være uenige om, hvornår en situation betegnes som mobning og derved aktiverer skolens handlepligter, jf. nedenfor. I evalueringen konkluderes det, at det er vigtigt at få tydeliggjort og udbredt blandt uddannelsesinstitutionerne, hvad der menes med 'mobning eller lignende' i undervisningsmiljøloven.⁵⁸

3.2.4 Skolens handlepligter

Grundskolerne er forpligtet til at udarbejde en antimobbestrategi, som har fokus på skolens forebyggelse og håndtering af mobning eller lignende.⁵⁹ Se nærmere herom i kapitel 7.

Derudover skal skolen reagere på oplysninger om problemer med det psykiske undervisningsmiljø i form af mobning eller lignende ved at udarbejde handlingsplaner med konkrete og effektive foranstaltninger, som kan bringe problemerne til ophør.⁶⁰

Hvis disse pligter ikke overholdes, kan der klages til skolen.⁶¹ En klage kan også vedrøre skolens vurdering af, om der er tale om mobning eller lignende i en konkret sag, og hvorvidt skolen har undersøgt sagen tilstrækkeligt.⁶² Får eleven ikke fuldt ud medhold i klagen, sender skolen sagen videre til Den Nationale Klageinstans mod Mobning ved DCUM.⁶³

Skolen har herudover pligt til at lave en undervisningsmiljøvurdering, når der sker ændringer på skolen af betydning for undervisningsmiljøet, dog mindst hvert tredje år. Undervisningsmiljøvurderingen skal indeholde en kortlægning af uddannelsesstedets fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø, identificere undervisningsmiljøproblemer og udarbejde en handlingsplan på baggrund af den.⁶⁴ Folkeskoler skal i undervisningsmiljøvurderingen anvende resultaterne fra den lovpligtige trivselsmåling.⁶⁵

Det er den myndighed, bestyrelse eller person – fx skolens leder – der har ansvar for uddannelsesstedet, som skal sørge for et godt undervisningsmiljø og sikre, at handlepligterne opfyldes.⁶⁶ DCUM fører tilsyn med skolernes overholdelse af undervisningsmiljøloven, herunder skolernes handlepligter.⁶⁷ Derudover fører Styrelsen for Undervisning og Kvalitet tilsyn med kvaliteten af undervisning på skolerne, som bl.a. inkluderer at undersøge faglige resultater og trivsel på skolerne.⁶⁸

3.3 OPSAMLING

Sammenfattende kan det konkluderes, at Danmark er menneskeretligt forpligtet til at forebygge og bekæmpe mobning som en del af at sikre børn lige adgang til undervisning i grundskolen uanset etnicitet. Mobning relateret til etnicitet er omfattet af lov om etnisk ligebehandling, hvis der er tale om tilfælde af chikane eller forskelsbehandling i lovens forstand. Undervisningsmiljøloven indebærer en ret til et godt psykisk undervisningsmiljø, som omfatter en pligt for skolerne til at forebygge og bekæmpe mobning eller lignende, herunder chikane, relateret til etnicitet. Det er ikke nærmere reguleret i loven eller vejledende materiale, hvordan skolerne kan arbejde med at forebygge og håndtere mobning mv. relateret til etnicitet.

4 ELEVERS OPLEVELSER MED MOBNING

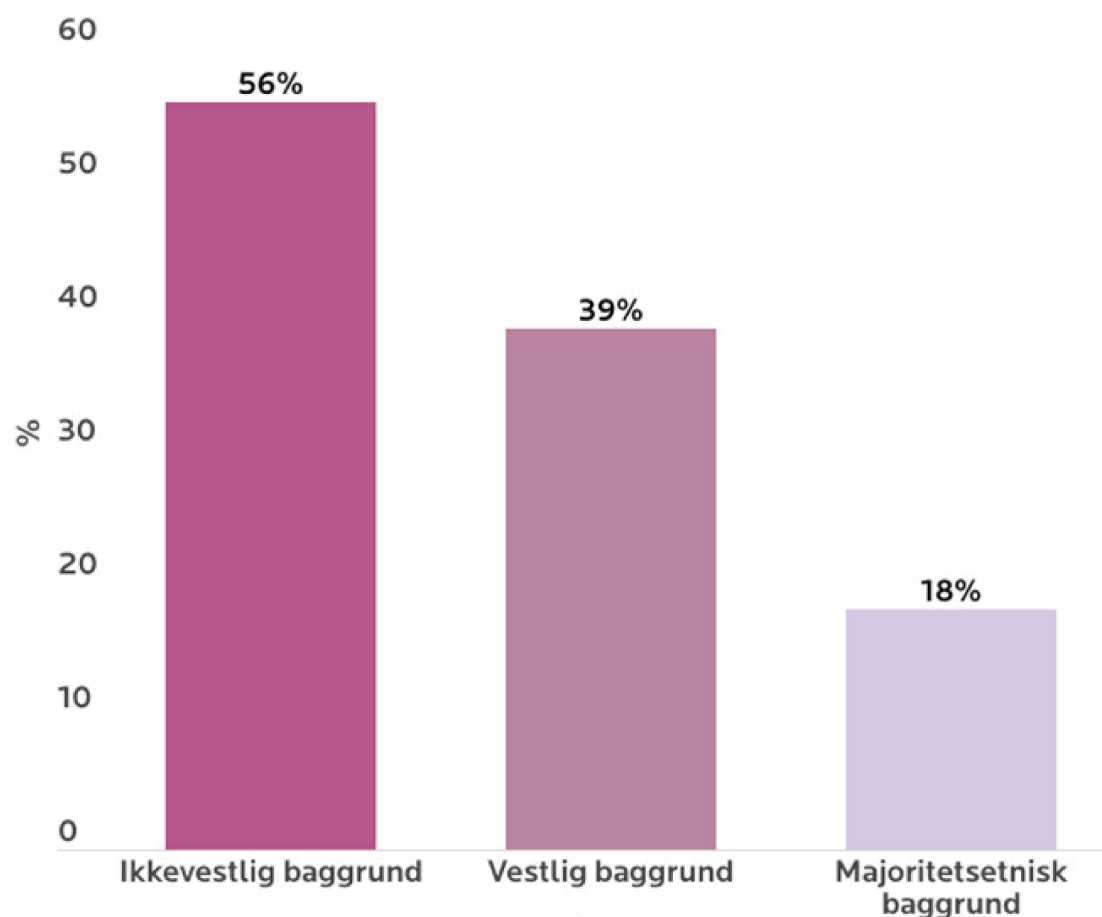
4.1 OVER HALVDELEN AF ELEVER MED IKKEVESTLIG BAGGRUND HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE ELEVER

Oplevelser med mobning relateret til **hudfarve, nationalitet, religion eller kultur** (herefter etnicitet) er et udbredt fænomen i grundskolen, særligt blandt minoritetsetniske elever. For elever med ikkevestlig baggrund ser vi, at 56 pct. har mødt denne form for mobning, mens andelen blandt elever med vestlig baggrund er 39 pct. For minoritetsetniske elever samlet set er andelen 51 pct., mens andelen blandt de majoritetsetniske elever er 18 pct. Se figur 1.⁶⁹

Der er ikke forskel på, hvor stor en andel af eleverne i hhv. 6. og 9. klasse der svarer, at de har oplevet mobning med etnicitet. Vi ser heller ingen forskel mellem piger og drenge (se bilag 2).

Af afsnittet 'Mobning med etnicitet er et aktuelt problem' fremgår det, hvor hyppigt eleverne har oplevet denne form for mobning inden for det seneste år.

**FIGUR 1: MOBNING MED ETNICITET:
ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, DER HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE
ELEVER RELATERET TIL ETNICITET, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET**

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 elever med ikkevestlig baggrund og 119 elever med vestlig baggrund). 51% af alle minoritetsetniske elever har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet. Opgørelsen viser andelen af elever, der har svaret 'Ja' til minimum ét af følgende scenarier: 1) "Jeg er blevet kaldt grimme ting af andre elever fra min skole på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur," 2) "Andre elever fra min skole har joket med/gjort grin med min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur (du skal svare ja, selvom det var for sjov)," 3) "Jeg er blevet truet af andre elever fra min skole på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur" eller 4) "Jeg er blevet udsat for fysisk vold (fx slået, sparket, skubbet til eller spyttet på) af andre elever fra min skole på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur)."

RAPPORTENS STATISTISKE METODE:

I rapporten anvender vi statistisk metode (med vægtning) til fx at estimere andelen af elever i 6. og 9. klasse, der har oplevet mobning relateret til etnicitet, og vi tester, om andelen er statistisk signifikant forskellige fra hinanden på tværs af elevgrupperne. Under hver figur fremgår det, hvis der er forskelle, der ikke er statistisk signifikante. Hvis intet er anført, **er** forskellene statistisk signifikante. Vi bemærker i teksten, hvis der kommenteres på noget, der ikke er statistisk signifikant forskelligt.

Statistisk signifikans er et begreb, der bruges til at afklare, om de fordelinger og sammenhænge, man finder i sin stikprøve, ikke kun er opstået på grund af tilfældigheder. Det er en metode, der bruges, når man vil udlede resultater fra en stikprøve til at gælde for en samlet målgruppe.

I denne rapport undersøger vi fx, om der er en forskel på, hvordan majoritetsetniske og minoritetsetniske elever fordeler sig på et givent spørgsmål (pct., der har svaret en given svarkategori). Til det anvender vi en statistisk test,⁷⁰ der giver udtryk for, om forskellen lige så godt kan skyldes tilfældigheder i stikprøven.

Resultatet af en statistisk test er en såkaldt p-værdi, som angiver sandsynligheden for at observere en given forskel, fx mellem majoritetsetniske og minoritetsetniske elever, hvis der i virkeligheden ikke er forskel mellem eleverne. Hvis den sandsynlighed er lille (under det fastsatte signifikansniveau), siger man, at forskellen er statistisk signifikant. I denne rapport tager vi udgangspunkt i et 5 pct.-signifikansniveau; dvs. vores resultater er statistisk signifikante, hvis p-værdien er mindre end 5 pct.

En statistisk test påvirkes bl.a. af stikprøvens størrelse. Har vi flere tusinde observationer, kan selv få procentpoints forskel være signifikant. Omvendt skal der større forskelle til i mindre stikprøver, for at forskellene testes signifikante. Særligt for minoritetseleverne i denne undersøgelse kan fraværet af signifikante forskelle således også skyldes den relativt lille stikprøve.

Sammenlignet med tal fra undersøgelsen 'Oplevet etnisk diskrimination i Danmark' fra 2023,⁷¹ der viser, at 63 pct. af minoritetsetniske personer med ikkevestlig baggrund med opvækst i Danmark inden for det seneste år har oplevet at blive mødt med fornærmende ord eller nedværdigende vittigheder relateret til deres etniske

baggrund, forekommer resultatet ikke overraskende. En sammenligning af de to målinger skal dog ske med forbehold for populationsafgrænsning og forskelle i spørgsmålsformuleringerne.⁷²

HVAD FORSTÅS I DENNE UNDERSØGELSE VED MINORITETSETNISK BAGGRUND?

Minoritetsetnisk baggrund: Indvandrere og efterkommere, hvor mindst én forælder er født i et andet land end Danmark.

- **Ikkevestlig baggrund:** Indvandrere og efterkommere, hvor mindst én forælder er født i et ikkevestligt land.
- **Vestlig baggrund:** Indvandrere og efterkommere, hvor mindst én forælder er født i et andet vestligt land end Danmark.

Majoritetsetnisk baggrund: Begge forældre er født i Danmark.

En kortlægning i Sverige foretaget i 2021 af organisationen Friends viser, at etnicitet udgør den hyppigst forekomne årsag til drillerier og mobning for elever på mellemtrinnet og i udskolingen i den svenske skole.⁷³

Av lagens sju diskrimineringsgrunder är etnicitet den vanligaste orsaken till trakasserier i skolan. Mobbing, diskriminering, utfrysning och till och med fysiskt våld med rasistiska drag är vanliga inslag dagligen för många barn.

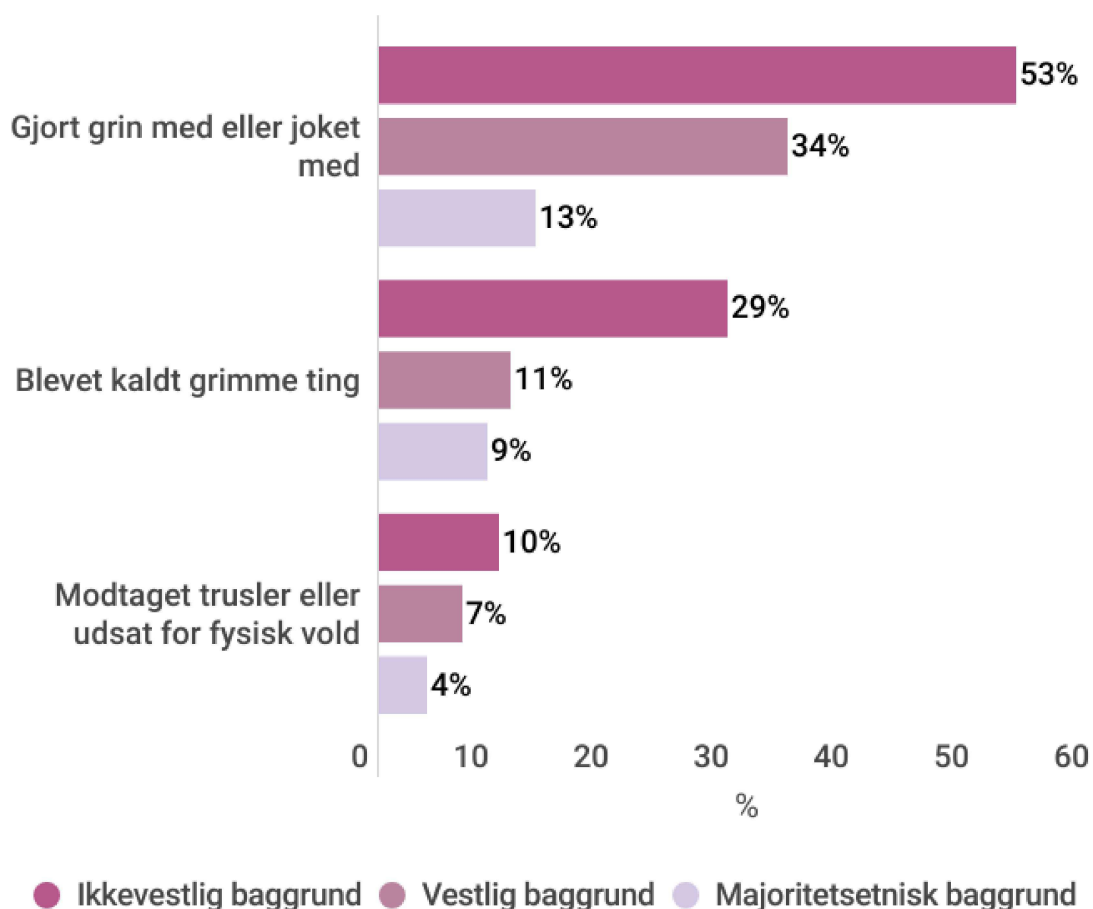
4.2 MOBNING MED ETNICITET FORKLÆDT SOM HUMOR

Da mobning med etnicitet kan antage mange former, er eleverne blevet bedt om at tage stilling til fire forskellige måder, hvorpå mobningen kan udfolde sig:

- Andre elever fra skolen har joket med/gjort grin med elevens hudfarve, nationalitet, religion eller kultur,
- eleven er blevet kaldt grimme ting af andre elever fra skolen på grund af sin hudfarve, nationalitet, religion eller kultur,
- eleven er blevet truet af andre elever fra skolen på grund af sin hudfarve, nationalitet, religion eller kultur, eller
- eleven er blevet udsat for fysisk vold (fx slået, sparket, skubbet til eller spyttet på) af andre elever fra skolen på grund af sin hudfarve, nationalitet, religion eller kultur.

Af spørgeskemabesvarelser fremgår det, at lidt over halvdelen (53 pct.) af elever med ikkevestlig baggrund har oplevet, at andre elever fra skolen har joket med/gjort grin med deres hudfarve, nationalitet, religion eller kultur, mens det samme er tilfældet for godt en tredjedel (34 pct.) af elever med vestlig baggrund. For elever med majoritetsetnisk baggrund er andelen 13 pct. Se figur 2.

**FIGUR 2: TYPER AF MOBNING MED ETNICITET:
ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, DER HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE
ELEVER RELATERET TIL ETNICITET, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET**

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 elever med ikkevestlig baggrund og 119 elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har svaret "Ja" til at have oplevet et af scenarierne fra punktopstillingen ovenfor. Scenarie 3 og 4 er afrapporteret sammenlagt grundet få respondenter. Eleverne har haft mulighed for at vælge flere svarkategorier. For "Blevet kaldt grimme ting" er der ikke signifikant forskel på majoritetsetnisk og vestlig baggrund. For "Modtaget trusler eller udsat for fysisk vold" er der statistisk signifikant forskel på ikkevestlig baggrund og majoritetsetnisk baggrund, mens de øvrige forskelle ikke er statistisk signifikante.

Samtidig svarer næsten en tredjedel af elever med ikkevestlig baggrund, at de er blevet kaldt grimme ting af andre elever fra skolen på grund af deres hudfarve, nationalitet, religion eller kultur.

Hvad der nærmere ligger i at blive 'kaldt grimme ting', har forholdsvis mange elever valgt at give eksempler på. I tekstboksen nedenfor findes et udsnit af elevernes eksempler:

"Jeg går på gangen og hører, at der bliver råbt "neger!" Og derefter, hører jeg en masse grine"

"En fra min klasse gør grin med mine øjne pga jeg er asiat"

"Ad hun rørte dig, nu får du corona, flavermusspiser"

"De kalder mig for jøde..."

"Serber svin, dumme serber, indvandrere"

"Han sagde jeg var for sort til at kunne blive set i mørket. Han sagde folk i min religion ikke fortjener respekt, og at vi tror på en pedofil"

"Altså mig og min ven vi kalder hinanden for ting. Han kalder mig for gul og jeg kalder ham en hvid kartoffel dansker men der er nogle som bare er irriterende og siger ting som "Vis ham din karate!" "nu skal du passe på at du ikke siger ching chong til eksamen" sådan nogle ting som godt kan være irriterende"

"Jeg blevet kaldt syg i hovedet og billig arbejdskraft"

"De har sagt at jeg bare er en klam og irriterende belgier"

"Jeg er selv hvid men en fra min klasse har sagt jeg fortjener ikke at være i denne verden fordi du er hvid"

"de laver generelt bare sjov med min tro og min hudfarve"

"Jeg er dansker og kvart grønlandsk. Jeg tager farve efter min grønlandske side og bliver drillet med at ligne en asiater."

Endelig viser figur 2, at hhv. 10 og 7 pct. af elever med hhv. ikkevestlig og vestlig baggrund har angivet, at de er blevet truet eller udsat for fysisk vold (fx slået, sparket, skubbet til eller spyttet på) af andre elever fra skolen på grund af deres hudfarve, nationalitet, religion eller kultur. Der er ikke statistisk signifikant forskel mellem de to grupper af elever.

Flere studier fremhæver, hvordan mobning relateret til etnicitet kan komme til udtryk ved såkaldt 'hverdagsracisme' og mikrodiskrimination ofte iklædt gode intentioner. Her fungerer humoren som et slør, alt imens stereotype forestillinger om en etnisk gruppe italesættes, og 'udøveren' positionerer sig selv i relation til elevfællesskabet.⁷⁴

Et kvalitativt studie foretaget i tre danske skoler har bl.a. vist, hvordan elever anvender humor, der refererer til racialiserede forskelle mellem eleverne, til at etablere bånd og navigere i konflikter og akavede situationer.⁷⁵ Studiet viser også, at måden, hvorpå racialiseret humor modtages og opleves af den minoriserede part, i høj grad er afhængig af relationen, tonen og måden, hvorpå tingene bliver sagt. Den sociale og politiske kontekst spiller desuden en vigtig rolle. Mens racialiserede jokes i en tryk

venskabsrelation, hvor der indgår kærligt drilleri, kan give en følelse af forbundethed, kan samme jokes opleves som stigmatiserende og racistiske, hvis konteksten er en anden. Samtidig konkluderer studiet, at en umiddelbart positiv respons fra den modtagende part som fx latter ikke **nødvendigtvis** kan tolkes som positiv. I studiet beskriver flere elever, hvordan de trods følelsen af utilpashed og af at blive mobbet alligevel føler sig presset til at grine med for at blive accepteret i fællesskabet og ikke blive opfattet som sensitive og humorforladte.⁷⁶

Et eksempel herpå ses i et af de breve til BørneTelefonen, der indleder denne rapport. Her skriver en 12-årig pige:

“ På min skole har jeg venner, men de laver sjov med, at jeg er muslim () og jeg spiller lidt med på det de siger, så de ikke tror at jeg bliver sure på dem () Jeg forstår det ikke, for jeg prøver så meget at passe ind. Jeg prøver at være ligesom dem så de kan lide mig, men jeg ved ikke, hvad jeg mere skal gøre. Jeg føler mig udenfor også fordi jeg er den eneste muslim i min klasse (...).

Tidligere studier har ligeledes illustreret, hvordan dét at affinde sig med og bagatellisere vittigheder om etnicitet kan fungere som en copingmekanisme, hvis formål er at afværge eventuelle stigmatiserende effekter.⁷⁷

Nærværende undersøgelse, der viser, at mobning med etnicitet i vidt omfang forklædes som humor, er i tråd med litteratur, der anskueliggør, at mobning ikke pr. definition forudsætter dårlige intentioner, men ikke desto mindre kan være skadelig – og i øvrigt svær at identificere og sige fra overfor for dem, det går ud over.⁷⁸

I vores spørgeskemaundersøgelse har eleverne haft mulighed for at uddybe deres oplevelse. En elev skriver i kommentarfeltet: "Jeg ved godt, det er for sjov," mens en anden skriver: "Det var ment som en joke, og det var mine venner, så no problemo." En tredje elev skriver: "Det er bare for sjov, chill, vi er drenge, man kan joke om alt." Om disse kommentarer afspejler en forbundethed mellem tætte venner eller er udtryk for en bagatellisering af oplevelsen, ved vi ikke.

Blandt eleverne med majoritetsetnisk baggrund genfinder vi det mønster, vi ser hos de minoritetsetniske elever, hvor nedsættende tale og jokes mv. i en vis udstrækning kobles til humor. Også her er det væsentligt at have øje for eventuelle hierarkier mellem børnene, der afgør, hvem der er i en position til at nedgøre hvem 'for sjov'.

Forskningslitteratur gør opmærksom på, at majoritetsetniske elever modsat minoritetsetniske elever som udgangspunkt vil opleve at være spejlet og føle sig repræsenteret i samfundet i al almindelighed, hvilket har stor betydning for dannelse af selvværd og selvtilid samt troen på, at man er værdifuld og kan lykkes i livet.⁷⁹ Her vil minoritetsetniske elever ofte blive opfattet som andetgjort og minoriseret på tværs af de kontekster, de deltager i i samfundet.⁸⁰

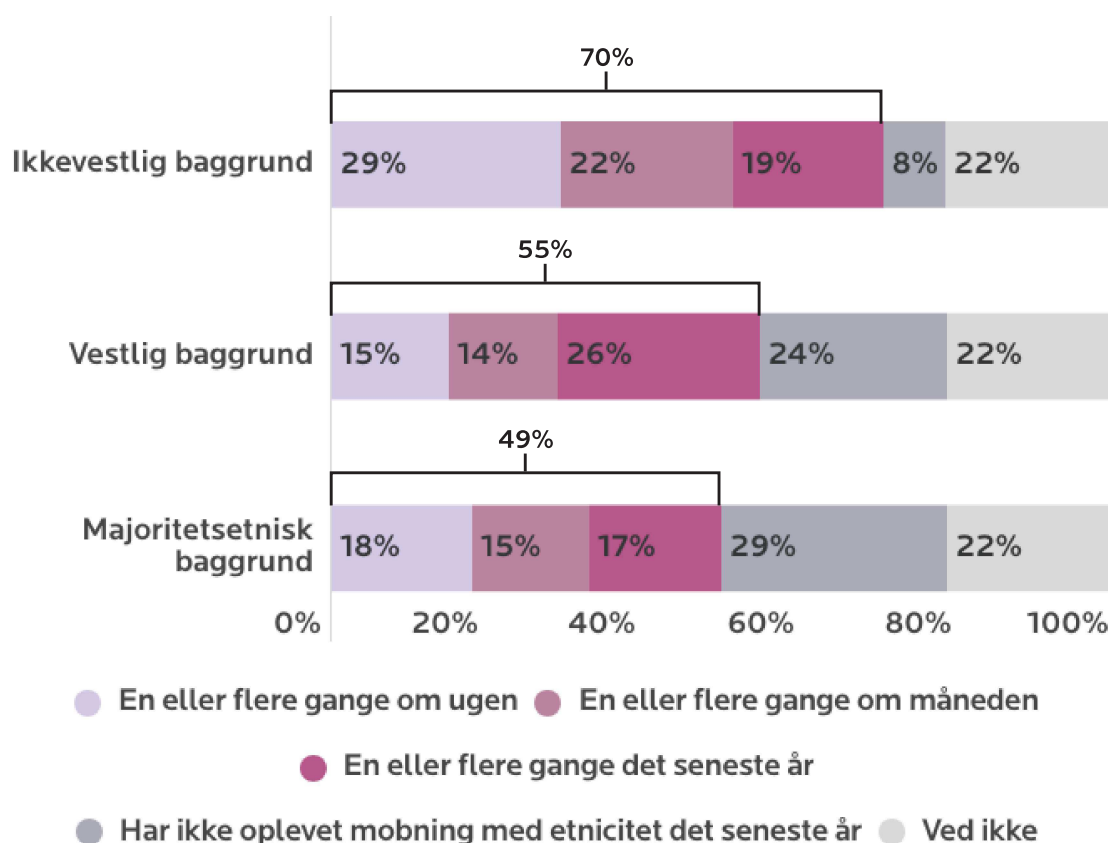
4.3 MOBNING MED ETNICITET ER ET AKTUELT PROBLEM

For at opnå et bedre indblik i problemets aktualitet bad vi de elever, der har oplevet at blive mobbet med etnicitet, om at forholde sig til, **hvor ofte de har været udsat for mobningen i løbet af det seneste år**. Her svarer 70 pct. af eleverne med ikkevestlig baggrund, 55 pct. af eleverne med vestlig baggrund og 49 pct. af de majoritetsetniske elever, at de har oplevet mobning med etnicitet inden for det seneste år.⁸¹ Se figur 3. Kun forskellen mellem elever med ikkevestlig baggrund og elever med majoritetsetnisk baggrund er signifikant.

Af figur 3 fremgår det også, i hvilken udstrækning eleverne på ugentlig eller månedlig basis har været udsat for mobning.

De elever, som oplever, at problemet er aktuelt, kan også have haft oplevelser, der ligger længere tilbage i tiden.

**FIGUR 3: MOBNINGENS HYPPIGHED:
ANDEL BLANDT ELEVER, DER HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE ELEVER
RELATERET TIL ETNICITET, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET**

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever, 100 elever med ikkevestlig baggrund og 45 elever med vestlig baggrund). Eleverne har fået spørgsmålet: "Nu skal du tænke på det seneste skoleår. Hvor ofte har du oplevet følgende?" for hvert af de fire former for mobning relateret til etnicitet. Opgørelsen viser elevernes besvarelser på tværs af de fire former for mobning og angiver den form for mobning, som eleven hyppigst har oplevet det seneste år. Dvs. hvis en elev har oplevet én form for mobning inden for det seneste år og samtidig har

oplevet en anden type af mobning, men ikke i løbet af det seneste år, vil eleven udelukkende indgå i førstnævnte kategori. Der er ikke signifikant forskel på andelen af elever med ikkevestlig og vestlig baggrund, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet inden for det seneste år (70% mod 55%), samt på andelen af elever med vestlig baggrund og majoritetsetnisk baggrund, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet inden for det seneste år (55% mod 49%). For de detaljerede svarmuligheder er der kun signifikant forskel på andelen af elever med ikkevestlig baggrund og hhv. andelen af elever med vestlig eller majoritetsetnisk baggrund, der svarer, at de ikke har oplevet det inden for det seneste år, mens de øvrige andele ikke er signifikant forskellige.

4.4 ELEVERS VURDERINGER AF ÅRSAGER TIL MOBNING MED ETNICITET

Ifølge besvarelsene kan mobningen overvejende være målrettet bestemte aspekter af etnicitet, dvs. enten hudfarve, nationalitet, religion eller kultur. Eleverne er i spørgeskemaet blevet bedt om at angive, hvad de oplevede som årsag til, at de blev udsat for mobning med etnicitet.

Som det fremgår af figur 4, oplever størstedelen af de elever, der har oplevet mobning med etnicitet, at mobningen relaterer sig til deres hudfarve og nationalitet. Der er imidlertid væsentlige forskelle, alt afhængigt af om eleven har ikkevestlig, vestlig eller majoritetsetnisk baggrund.

For elever med ikkevestlig baggrund, der har oplevet mobning med etnicitet, angiver 42 pct., at de oplevede, at deres **hudfarve** var årsagen til mobningen, mens det samme er tilfældet for 11 pct. af elever med vestlig baggrund og 23 pct. af de majoritetsetniske elever.

For elever med vestlig baggrund udgør **nationalitet** den hyppigst angivne årsag til mobning, idet 43 pct. af disse elever fremhæver nationalitet som det, de er blevet mobbet med. Det samme er tilfældet for 33 pct. af eleverne med ikkevestlig baggrund og 8 pct. af de majoritetsetniske elever. Forskellen mellem ikkevestlige og vestlige elever er ikke statistisk signifikant.

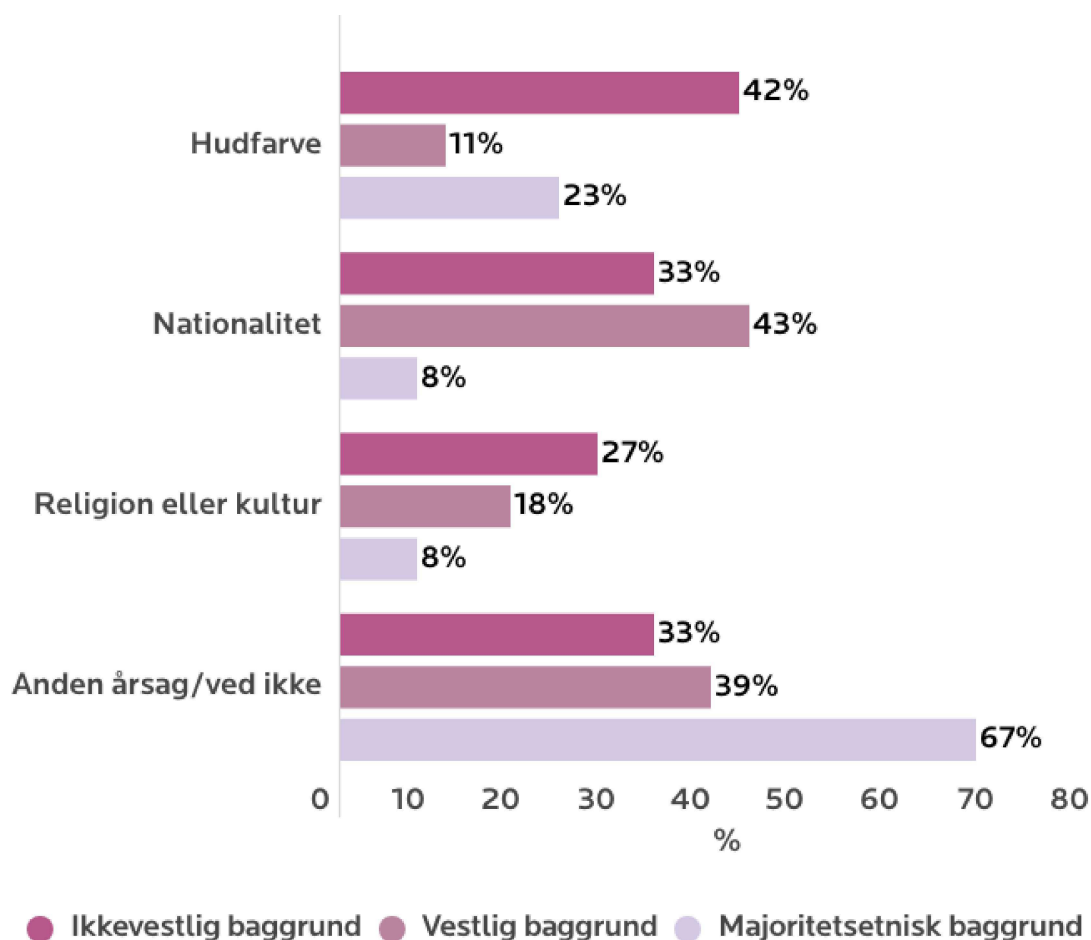
Det er værd at notere sig, at 27 pct. af de ikkevestlige elever, der har oplevet mobning med etnicitet, angiver **religion eller kultur** som årsag.

Som angivet i figur 4 har mange elever uanset etnicitet angivet **“Anden årsag” eller “Ved ikke”**. Det gælder ikke mindst de majoritetsetniske elever.

De elever, der har valgt “Anden årsag”, har haft mulighed for at uddybe deres svar i et kommentarfelt. Ser vi på, hvad disse børn har skrevet, finder vi svar som fx: “Min krop,” “Hårfarve,” “Min blege hud,” “Skæve øjne,” “Den måde, jeg går klædt.” Den høje andel af “Anden årsag/ved ikke” kan indikere, at det kan være svært at vurdere, præcis hvordan mobningen er kommet til udtryk, eller at svarmuligheden kan være opfattet som et spørgsmål gående på, om man også på **anden** måde er blevet mobbet. En elev svarer fx: “Fordi jeg er lgbt+,” mens et andet barn svarer “min vægt.” Det er således uklart, om de to sidstnævnte børn **udelukkende** er blevet mobbet med hhv. seksualitet og vægt, eller om de **også** er blevet mobbet med dette.

Overordnet indikerer resultaterne, at der er betydelige forskelle på elevernes opfattelse af, hvad de bliver mobbet med, alt afhængigt af om den pågældende elev har ikkevestlig, vestlig eller majoritetsetnisk baggrund.

FIGUR 4: ELEVERNES OPLEVELSE AF MOBNINGENS ÅRSAG: ANDEL BLANDT ELEVER, DER HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE ELEVER RELATERET TIL ETNICITET, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever, 100 elever med ikkevestlig baggrund og 45 elever med vestlig baggrund). Religion og kultur rapporteres samlet på grund af få observationer. Der er blevet udvalgt ét af de fire scenarier, som eleven er blevet stillet et opfølgende spørgsmål til. Udvælgelsen er foretaget på baggrund af metoden quotas least filled, jf. metodekapitlet. Eleverne har fået spørgsmålet: "Tænk på sidste gang [ét af de fire scenarier]. Hvad tror du, var grunden til det?" Eleverne har haft mulighed for at angive flere grunde. For "Nationalitet" er forskellen mellem ikkevestlig og vestlig baggrund ikke statistisk signifikant. For "Religion eller kultur" er der signifikant forskel på majoritetsetnisk og ikkevestlig baggrund, mens de øvrige forskelle ikke er statistisk signifikante. For kategorien "Anden årsag/ved ikke" er forskellen mellem vestlig og ikkevestlig baggrund ikke statistisk signifikant.

I et brev til Børnetelefonen skriver en pige på 12 år:

Hej BørneTelefonen

Jeg oplever tit racisme i min klasse. Jeg er mørkere i huden end mine klassekammerater. De kalder mig nogle gange ting som N ordet, mørk og kineser bare fordi jeg er halv asiat og jeg kommer ikke engang fra Kina. Det er tit den samme dreng som sige racistiske ord. Drengene går også rundt og sige racistiske ting for sjov men der er jo ingen der syntes det er sjovt andre end dem selv. Ingen af lærerne ved noget, de ved tit ikke engang hvad ordene betyder. Jeg er bange for at sige det til en lærer fordi så er jeg en "sladderhank" og min klasse hader sladderhanke også selvom folk har gjort noget helt forkert som de slet ikke måtte man må aldrig sige det til en lærer for ellers bliver de bare sure på en fordi man har sladret. Hvad skal jeg gøre?

Ovenstående udsnit illustrerer, hvordan mobningen i praksis kan 'dække' både hudfarve og nationalitet, og hvordan mobning med etnicitet camoufleres som humor.

Brev til BørneTelefonen:

"Jeg er en dreng på 10 år og jeg er sort"

"mange børn i skole driller mig med min hudfarve"

"de ældre drenge plejer at tage mig ind på toiletet og prøve vaske mig, så jeg bliver hvid men det virker ikke."

"Jeg græder hver dag og tænker inde i min hjerne, hvorfor jeg er sort, det virkelig trals, læreren i skolen tror ikke på mig"

"de siger der ikke racisme i skolen, men det er der masser af .en af mine venner, han er kinessere og han bliver mobbet med hans øjne og hans hudfarve"

"hvad skal jeg gøre?"

Brev til BørneTelefonen:

"Hej, børnetelefonen jeg bliver mobbet i min klasse af pigerne. De siger at jeg er mørkere end under min seng og da gud sagde der skulle være lys var jeg da ikke, og da de kom hjem efter sommerferien sagde de at de var blevet mørkere en mig hvad skal jeg gøre."

Pige 14 år

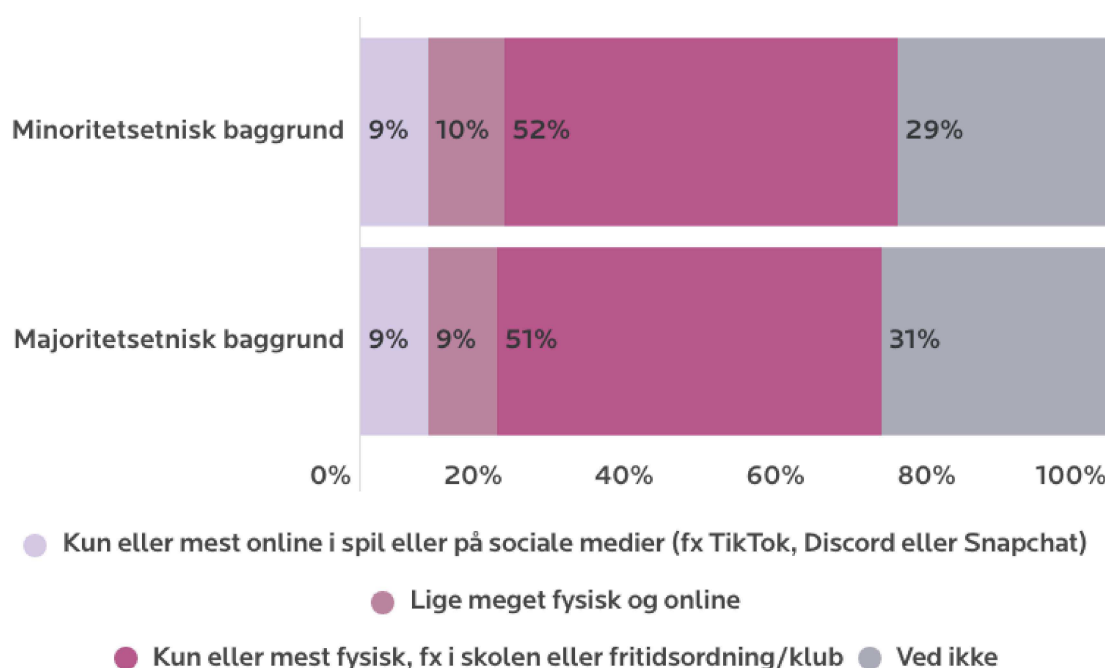
4.5 MOBNING MED ETNICITET FOREGÅR I DET FYSISKE RUM

På trods af at sociale medier, spil og andre onlineplatforme i stigende grad indgår som en integreret del af elevernes hverdag, viser undersøgelsen, at størstedelen af mobbetilfældene foregår i det fysiske rum. 52 pct. af de minoritetsetniske og 51 pct. af de majoritetsetniske elever angiver således, at mobningen kun eller mest foregår fysisk, fx i skolen eller i fritidsordning/klub. Se figur 5.

Kun 9 pct. fra begge grupper hhv. angiver, at mobningen kun eller mest foregår online (dvs. i spil eller på sociale medier, fx TikTok, Discord eller Snapchat). Der tegner sig således et billede af, at mobningen overvejende finder sted i det fysiske rum.

Der er ikke statistisk signifikant forskel på besvarelserne på tværs af minoritetsetnisk og majoritetsetnisk baggrund.

**FIGUR 5: HVOR MOBNINGEN ER SKET:
ANDEL BLANDT ELEVER, DER HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE ELEVER
RELATERET TIL ETNICITET, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET**

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever og 145 minoritetsetniske elever). Besvarelserne fra elever med ikkevestlig og vestlig baggrund afrapporteres samlet på grund af få respondenter. Elever, der har oplevet mobning relateret til etnicitet, har angivet, hvor det er sket, når eleven har oplevet et af de fire scenarier. Gennem brug af metoden quotas least filled er der blevet udvalgt ét ud af de et til fire scenarier, som eleven har sagt 'Ja' til, hvor eleven har fået det opfølgende spørgsmål til. Eleverne har fået spørgsmålet: "Hvor er det sket, når [ét af de fire scenarier]?" Læs mere om metoden i metodekapitlet. Eftersom fysisk vold pr. definition kun kan foregå i det fysiske rum, har der ikke været opfølgende spørgsmål til denne oplevelse. Alle tilfælde af fysisk vold er derfor placeret i svarkategorien "Kun fysisk". Der er ikke statistisk signifikant forskel på tværs af minoritets- og majoritetsbaggrund.

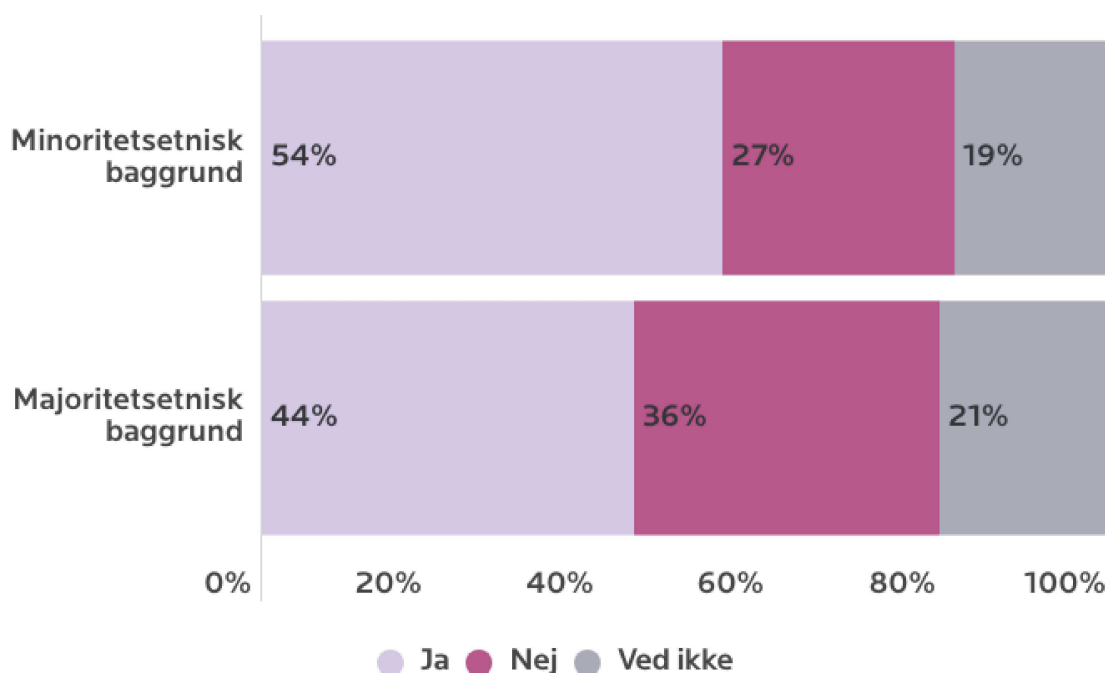
4.6 KUN HALVDELEN TALER MED NOGEN OM DERES OPLEVELSE MED MOBNING

Oplevelser med mobning relateret til etnicitet er et alvorligt problem, der kræver inddragelse af voksne. Her er det en forudsætning, at eleverne har tillid til, at de vil blive taget alvorligt, og at der bliver lyttet til dem, når de går til en voksen. Undersøgelsen viser, at kun omtrent halvdelen af eleverne, der har oplevet mobning med etnicitet, taler med nogen om det. Det gælder for 54 pct. af de minoritetsetniske elever og 44 pct. af de majoritetsetniske elever. Se figur 6. Forskellen er ikke statistisk signifikant.

I den svenske kortlægning foretaget af organisationen Friends i 2021 fremgår det, at:

“ [u]pplevelser av rasism och rasistisk mobbning kan på ett bestående sätt prägla barn och ungas känsla av identitet. Att bli utsatt för rasism är ofta en traumatisk upplevelse som kan komma att påverka hälsa och välmående på lång sikt visar forskningen. Att tala med någon om sin upplevelse är viktigt för barn och ungas utveckling och känsla av trygghet.⁸²

FIGUR 6: HAR ELEVEN TALT MED NOGEN OM DET?: ANDEL BLANDT ELEVER, DER HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE ELEVER RELATERET TIL ETNICITET, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever og 145 minoritetsetniske elever). Besvarelserne fra elever med ikkevestlig og vestlig baggrund afreporteres samlet på grund af få respondenter i de detaljerede kategorier i næste figur. Elever, der har oplevet mobning relateret til etnicitet, har, for hver oplevelse, fået spørgsmålet: "Har du talt med nogen om, at du har oplevet følgende? Du kan vælge flere svar." Figuren viser den samlede andel, der har talt med nogen om det, på tværs af de fire former for mobning relateret til etnicitet. Dvs. kategorien

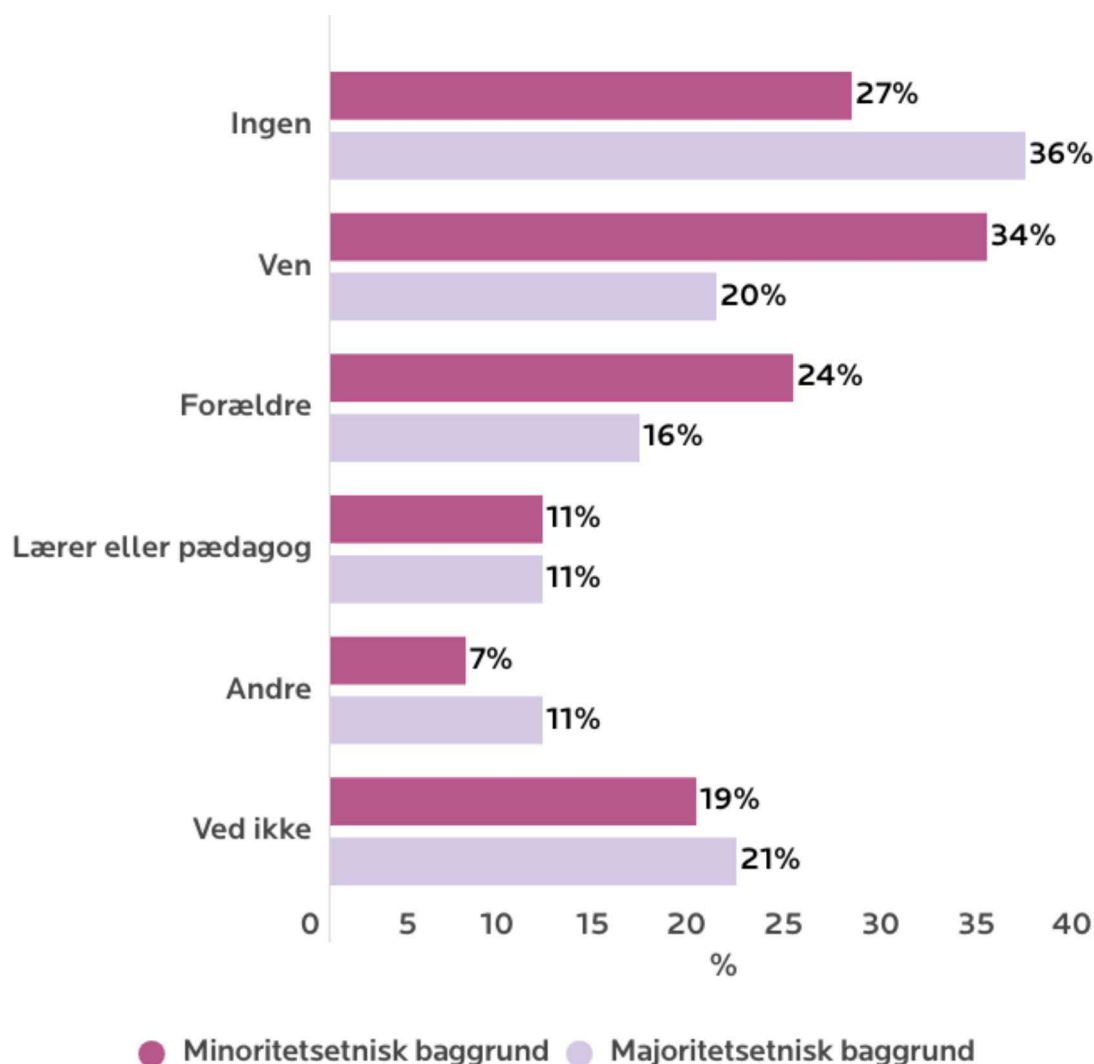
"Ja" inkluderer elever, der til minimum én oplevelse har angivet én af følgende: 1) "Ja, en lærer eller en pædagog," 2) "Ja, mine forældre/de voksne, jeg bor sammen med," 3) "Ja, en ven" og 4) "Andre (skriv hvem)." Kategorien "Nej" viser andelen af elever, der til alle oplevelserne har svaret "Nej, jeg har ikke talt med nogen om det." Der er ikke statistisk signifikant forskel på andelen af minoritetsetniske elever og andelen af majoritetsetniske elever, der har talt med nogen om det.

4.7 FORSVINDENDE FÅ ELEVER TALER MED EN LÆRER ELLER PÆDAGOG OM MOBNING

I sammenhængen er det tilsvarende relevant at se på, **hvem** eleverne har talt med om den mobning, de har oplevet, hvis de da har talt med nogen. Figur 7 viser således andelen af elever, der har oplevet mobning relateret til etnicitet fra andre elever, fordelt på, hvem eleven har talt med og elevens etnicitet.

Af figur 7 fremgår det, at alene 11 pct. af de elever, der har oplevet mobning med etnicitet, har fortalt det til en lærer eller en pædagog. Det gælder for såvel minoritetsetniske som majoritetsetniske elever, mens 24 pct. af de minoritetsetniske og 16 pct. af de majoritetsetniske elever har talt med deres forældre. 34 pct. af de minoritetsetniske og 20 pct. af de majoritetsetniske elever har talt med deres venner om mobningen, mens 7 pct. af de minoritetsetniske og 11 pct. af de majoritetsetniske elever har svaret "Andre". For de nævnte kategorier er der ikke statistisk signifikant forskel på minoritetsetniske og majoritetsetniske elever.

FIGUR 7: HVEM HAR ELEVEN TALT MED?:
ANDEL BLANDT ELEVER, DER HAR OPLEVET MOBNING FRA ANDRE ELEVER
RELATERET TIL ETNICITET, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever og 145 minoritetsetniske elever). Besvarelserne fra elever med ikkevestlig og vestlig baggrund afrapporteres samlet på grund af få respondenter. Elever, der har oplevet mobning relateret til etnicitet, har for hver oplevelse, de har haft, fået spørgsmålet: "Har du talt med nogen om, at du har oplevet følgende? Du kan vælge flere svar." Elever, der har haft flere oplevelser, vil derfor nødvendigvis have fået flere opfølgende spørgsmål. Svarkategorierne er som i figur 6. Hvis en elev til minimum én oplevelse har angivet "Ja, en lærer eller en pædagog," vil denne elev indgå i andelen af elever, der har talt med en lærer. Det samme gælder for de øvrige svarkategorier. For svarkategorien 'Ingen' indgår kun elever, der til ingen af oplevelser har angivet, at de har talt med nogen om det. For "Ved ikke" indgår kun elever, der alene har angivet 'Ved ikke' som svar. For alle kategorier undtagen "Ven" er andelen ikke statistisk signifikant forskellige.⁸³

Der tegner sig således et billede af, at mobningen overvejende finder sted, uden at lærere og pædagoger får kendskab til den fra eleverne. At kun 11 pct. af eleverne fortæller om deres oplevelse til en lærer eller pædagog, kan medføre, at der ikke er tilstrækkelig opmærksomhed på de problemer, som eleverne oplever i deres dagligdag, og at problemerne ikke håndteres.

Ser man nærmere på svarene fra de elever, der til mindst en af oplevelserne angiver, at de ikke har talt med nogen om mobningen, svarer 50 pct., at årsagen er, at de ikke synes, at de har brug for hjælp. 11 pct. angiver, at det er svært at tale om, mens 11 pct. svarer, at de ikke tror, at andre synes, det er et problem.⁸⁴

Den dominerende forklaring indikerer en negligeret af mobning med etnicitet som et problem i grundskolen. Dele af forskningslitteraturen har påpeget, at der i pædagogiske og uddannelsesmæssige sammenhænge kan være en tendens til, at betydningen af den 'andetgørelse', som minoritetsetniske elever kan være underlagt og opleve, ikke er erkendt og bliver taget alvorligt. Og at uddannelsesinstitutioner spiller en betydelig rolle i forhold til at reproducere hvidhed som en dominerende norm.⁸⁵

Samlet set tegner resultaterne et billede af, at langt fra alle børn og unge inddrager en voksen, når de har oplevet mobning med etnicitet, og ofte med en begrundelse om, at de ikke har behov for hjælp. Disse elever må formodes at stå meget alene med mobningen.

Brev til BørneTelefonen:

"Hej jeg er en pige som er 13 år og jeg bliver mobbede af nogle piger der går i en ældre klasse. Først startede bare som fx de kom hen til mig og kaldt mig grim og terrorist (pga jeg kommer fra tyrkiet), men nu er det blevet meget mere voldsomt syntes jeg, og de siger at hvis jeg siger det til nogle ville de gøre noget meget værre jeg aner ikk hvad jeg skal gøre."

Brev til BørneTelefonen:

"Hey. Jeg er en pige på 13 år. Jeg går i en meget fucked op klasse. Jeg blev mobbet hele året igennem og jeg følte mig ensom. Der er nogle der mobber mig med min religion, min hud farve og det land jeg kommer fra. Jeg bliver blandt andet kaldt: Terrorist og alt muligt andet. Jeg har snakket med læren igennem 7 klasse, vi har haft mange samtaler, men de virker slet ikke. Læren har snakket med eleverne og deres forældre, men intet har ændret sig. (...) Jeg begynder at synes det er flovt at hele tiden spørge læren om hjælp til mobningen. Jeg synes det flovt jeg ikke har nogle "rigtige" venner i klassen."

4.8 OPSAMLING

Kapitlet viser, at oplevelser med mobning relateret til hudfarve, nationalitet, religion eller kultur er et udbredt fænomen i grundskolen, særligt blandt minoritetsetniske elever. Det fremgår således, at 56 pct. af elever med ikkevestlig og 39 pct. af elever med vestlig baggrund har oplevet mobning, som kan relateres til deres etnicitet, i løbet af deres skoleliv. For minoritetsetniske elever samlet set er andelen 51 pct., mens andelen blandt de majoritetsetniske elever er 18 pct. Den mest udbredte form for mobning inden for denne 'genre' kendetegnes ved, at andre elever har joket med/ gjort grin med elevens etnicitet. Minoritetseleverne oplever, at mobningen især

relaterer sig til deres hudfarve og nationalitet. Mere end to tredjedele (70 pct.) af elever med ikkevestlig baggrund, der har oplevet mobning relateret til etnicitet, angiver, at mobningen har fundet sted i løbet af det seneste år. Det samme gælder for 55 pct. af elever med vestlig baggrund og 49 pct. af de majoritetsetniske elever. Størstedelen af både de minoritetsetniske og majoritetsetniske elever angiver, at mobningen foregår, mens de er fysisk til stede i skolen fremfor digitalt. Alligevel har blot halvdelen talt med nogen om deres oplevelse.

Forebyggelse og bekæmpelse af mobning eller lignende blandt elever er som beskrevet tidligere i rapporten omfattet af retten til et godt undervisningsmiljø. Det gælder derfor også mobning, som relaterer sig til etnicitet. Det er skolernes ansvar at sikre, at denne rettighed bliver til virkelighed for eleverne. Det er ikke nærmere reguleret, hvordan skolerne kan arbejde med at forebygge og håndtere mobning relateret til etnicitet.

5 OPLEVELSER MED NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD FRA LÆRERE

5.1 SÆRLIGT ELEVER MED IKKEVESTLIG BAGGRUND OPLEVER NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD FRA LÆRERE

Formålet med denne undersøgelse er at kortlægge omfanget af elevers oplevelser med mobning i skolen relateret til etnicitet. I samtaler på BørneTelefonen fortæller børn **også** om oplevelser med lærere, der har talt nedsættende til dem, eller som har latterliggjort dem med henvisning til deres etnicitet, og flere undersøgelser peger på, at minoritetsetniske elever kan opleve negativ behandling i skolen (eventuelt i form af negative forventninger/lavere forventninger). Vi har derfor valgt også at undersøge lærer-elev-relationen.

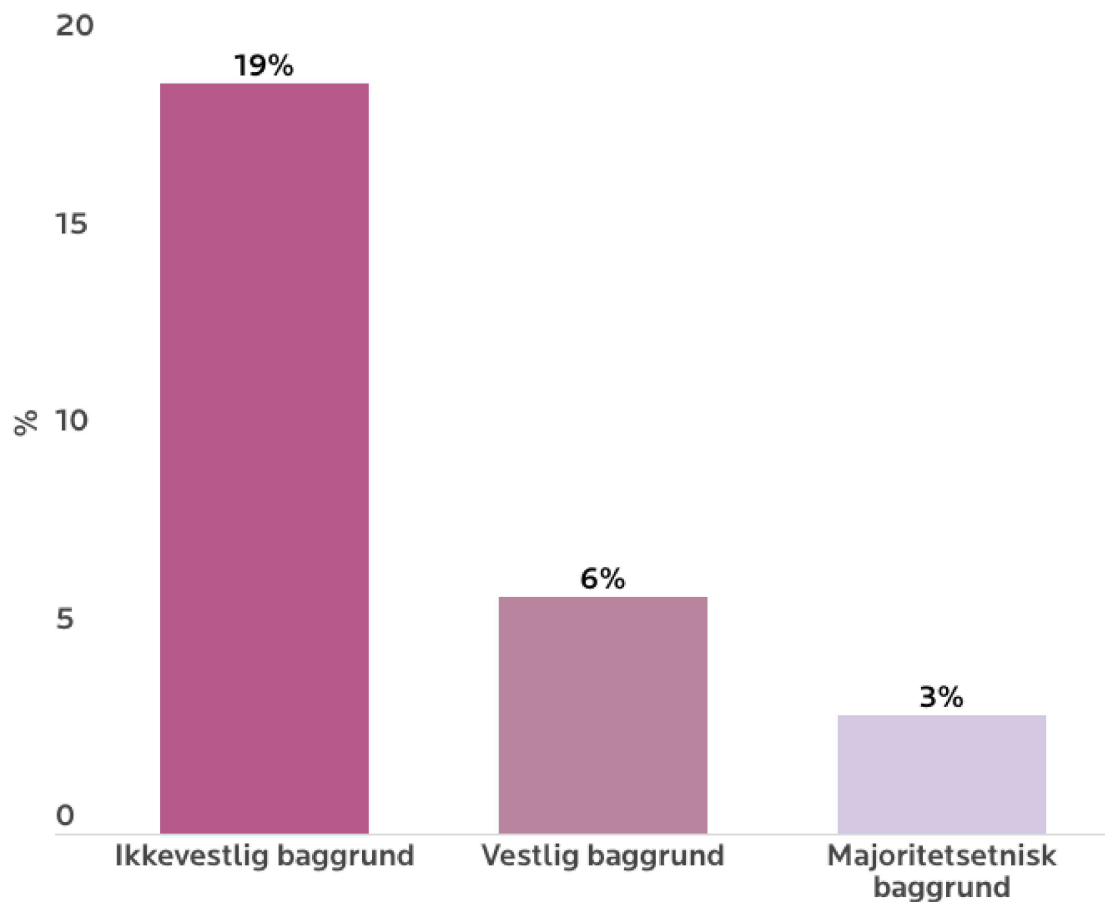
19 pct. af elever med ikkevestlig baggrund angiver at have oplevet minimum ét af følgende scenarier:

1) "En lærer har joket med/gjort grin med min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur," 2) "En lærer har kaldt mig grimme ting på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur" eller 3) "En lærer har på andre måder behandlet mig dårligt på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur."

Det samme er tilfældet for 6 pct. af elever med vestlig baggrund og 3 pct. af de majoritetsetniske elever. Se figur 8.

Elever i 9. klasse (samlet set) har i højere grad oplevet nedværdigende adfærd fra lærere end elever i 6. klasse, mens der ikke er nogen statistisk signifikant forskel på tværs af køn (se bilag 2).

FIGUR 8: NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD RELATERET TIL ETNICITET FRA EN LÆRER: ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, DER HAR OPLEVET NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD RELATERET TIL ETNICITET FRA EN LÆRER, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har svaret 'Ja' til at have oplevet minimum ét af scenarierne angivet i boksen nedenfor. Der er ikke signifikant forskel på elever med majoritetsetnisk baggrund og vestlig baggrund.

Da relativt få elever (83) har angivet at have oplevet nedværdigende adfærd fra en lærer, kan vi ikke vise, hvordan svarene fordeler sig på de konkrete udsagn, som eleverne har forholdt sig til.

Vi kan derimod vise, hvad nogle af eleverne har valgt at skrive i kommentarfeltene:

"Han sagde at jeg var meget aggressiv begrund af min tro."

"Han sagde jeg kom fra en neger land. Det har påvirket mig."

"sagde at jeg ikke måtte være med mine venner og kaldte mig abe"

"jeg er blevet kaldt en sort abe og neger"

"Hun kaldte mig for n ordet"

DETTE HAR ELEVERNE FORHOLDT SIG TIL

Eleverne er blevet bedt om at svare på, om de nogensinde har oplevet følgende:

1. En lærer har joket med/gjort grin med min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur.
2. En lærer har kaldt mig grimme ting på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur.
3. En lærer har på andre måder behandlet mig dårligt på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur.

5.2 INTERAKTION MELLEM LÆRERE OG ELEVER

Kvalitativ forskning har haft fokus på minoritetsetniske elevers oplevelser med modvilje og forskelsbehandling i den danske folkeskole,⁸⁶ og det fremgår heraf, at særligt minoritetsetniske drenge fortæller om at blive mødt med både negative og lave forventninger til såvel social adfærd som faglige præstationer. Drengene oplever fx at få mere skældud end andre elever, selvom de (ud fra deres egen forståelse) opfører sig på samme måde, eller at deres lærere nærmest forlods antager, at de er skyldige, hvis der er ballade på skolen.

Vi har på den baggrund ønsket at undersøge omfanget af sådanne oplevelser.

Konkret har vi i spørgeskemaundersøgelsen bedt eleverne forholde sig til, hvor enige (eller uenige) de er i tre udsagn, der omhandler lærer-elev-relationen. Det drejer sig om følgende tre udsagn:

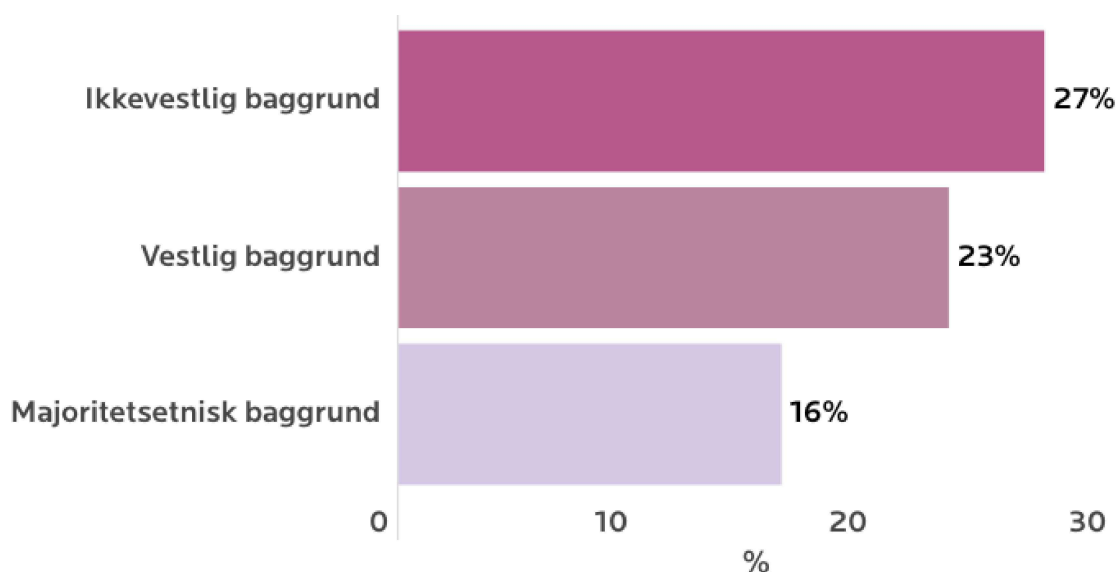
- "Mine lærere giver mig ofte skylden for ting, jeg ikke har gjort."
- "Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget."
- "Mine lærere taler ofte hårdere til mig end til andre børn i klassen."

Der redegøres i det følgende for, hvordan eleverne har forholdt sig til udsagnene.

5.2.1 Mine lærere giver mig ofte skylden for ting, jeg ikke har gjort

27 pct. af elever med ikkevestlig baggrund angiver jf. figur 9, at de er 'helt enige' eller 'lidt enige' i udsagnet "Mine lærere giver mig ofte skylden for ting, jeg ikke har gjort," mens det samme er tilfældet for 23 pct. af eleverne med vestlig baggrund og 16 pct. af de majoritetsetniske elever. Der er kun signifikant forskel på elever med ikkevestlig baggrund og majoritetsetniske elever. For alle tre grupper af elever er andelen af drenge, der oplever, at deres lærere ofte giver dem skylden for ting, de ikke har gjort, signifikant højere end andelen af piger, der oplever det samme.

**FIGUR 9: ENIGHED I UDSAGNET "MINE LÆRERE GIVER MIG OFTE SKYLDEN FOR TING, JEG IKKE HAR GJORT":
ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET**

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 elever med ikkevestlig baggrund og 119 elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har angivet "Helt enig" eller "Lidt enig" til udsagnet "Mine lærere giver mig ofte skylden for ting, jeg ikke har gjort." Der er ikke signifikant forskel på andelen af elever med vestlig baggrund og hhv. andelen af elever med ikkevestlig baggrund og andelen af elever med majoritetsetnisk baggrund, der er enige i udsagnet.

5.2.2 Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget

Ligesom i USA er der også i dansk sammenhæng lavet studier om, hvordan elever med etnisk og religiøs minoritetsbaggrund mødes med lave forventninger og ubevidste bias om deres manglende kompetencer og interesse for skolen. Disse studier viser samtidig, at elevernes risikoadfærd overvurderes.⁸⁷

I dansk sammenhæng bliver der fra et forsker- og lærerperspektiv gjort opmærksom på, at relationen lærer og elev imellem ikke er uden betydning for, om eleven på den lange bane vil 'lykkes':

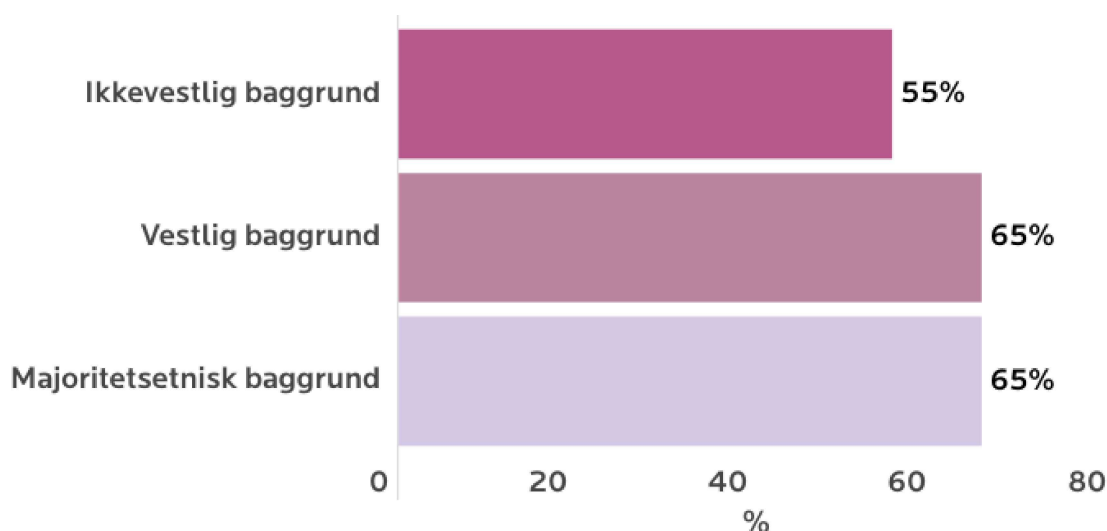
“ Et helt væsentligt element i de læringsprocesser, vi som lærere faciliterer, handler om de relationer, vi formår at skabe til og mellem eleverne, uanset deres etniske og religiøse baggrund. Vi må være bevidste om, hvordan vi positionerer eleverne igennem vores egne forventninger til dem. Hvis ikke vi tror på, at de kan lykkes, så gør de heller ikke selv (). (Nielsen, 2023:204).⁸⁸

Figur 10 viser, at elever med ikkevestlig baggrund i mindre udstrækning end hhv. elever med vestlig baggrund og majoritetsetniske elever oplever opbakning fra deres lærere, i forhold til hvad fremtiden jobmæssigt vil bringe.

Hvad angår udsagnet "Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget," viser figur 10 således, at 55 pct. af de ikkevestlige elever og 65 pct. af de vestlige elever og de majoritetsetniske elever oplever, at deres lærere tror på dem/udviser tillid til, at de kan blive til noget. Der er alene signifikant forskel på andelen af elever med ikkevestlig baggrund og andelen af elever med majoritetsetnisk baggrund, der angiver at være enige i udsagnet.

Betragtes alle elever samlet, er der en signifikant højere andel af pigerne, der er enige i udsagnet "Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget," når der sammenlignes med den tilsvarende andel af drenge. Samme mønster gør sig gældende for både elever med ikkevestlig baggrund, elever med vestlig baggrund og majoritetsetniske elever. Forskellen mellem drenge og piger er dog kun signifikant blandt eleverne med majoritetsetnisk baggrund.

**FIGUR 10: ENIGHED I UDSAGNET "MINE LÆRERE TROR PÅ, AT JEG KAN BLIVE TIL NOGET":
ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET**

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 elever med ikkevestlig baggrund og 119 elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har angivet "Helt enig" eller "Lidt enig" til udsagnet "Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget." Der er ikke signifikant forskel på andelen af elever med vestlig baggrund og hhv. andelen af elever med ikkevestlig baggrund og andelen af elever med majoritetsetnisk baggrund, der er enige i udsagnet.

Dét fænomen, "at professionelle voksne har lavere faglige forventninger til et barn eller en bestemt gruppe af børn end de faktisk har forudsætninger for at kunne leve op til", benævnes i engelsksproget litteratur 'poverty of expectations' og oversættes i dansk sammenhæng til 'forventningsfattigdom'.⁸⁹ Tendensen bekræftes i et nyt (endnu ikke offentliggjort) studie blandt skoler i Italien, hvor forskerne finder, at lærerne i en vis udstrækning giver dårligere karakterer til børn af indvandrere, selv når der tages højde for deres faglige niveau.⁹⁰

Uddrag af brev til BørneTelefonen:

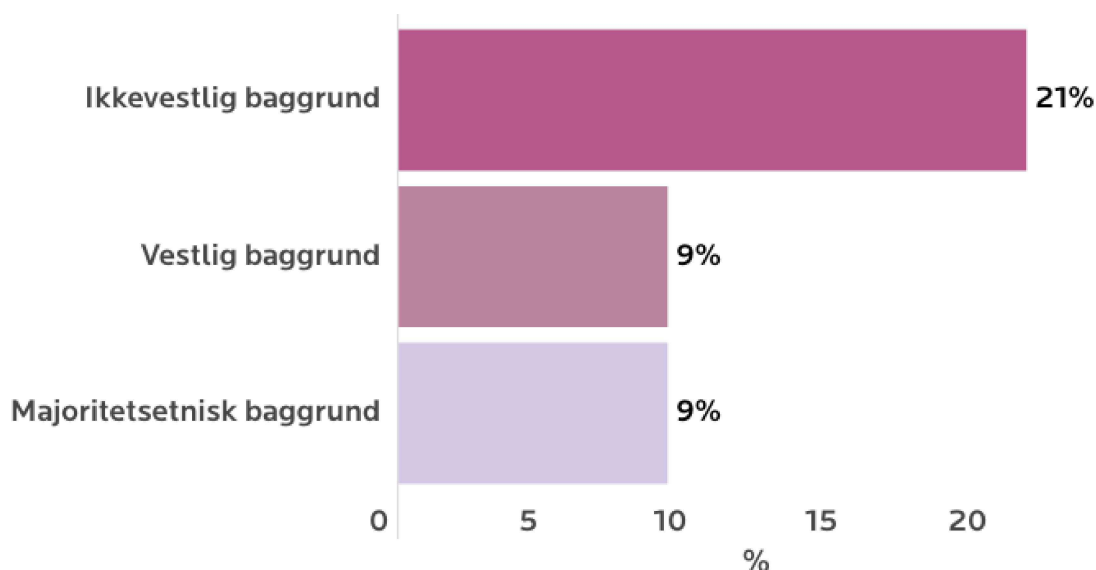
“Min lærer spurgte mig hvad jeg ville være og så sagde jeg læge. Så sagde hun at hun ikke kunne finde på at blive behandlet af en læge med tørklæde på”

Pige, 13 år

5.2.3 Mine lærere taler ofte hårdere til mig end til andre børn i klassen

Næsten hver fjerde (21 pct.) elev med ikkevestlig baggrund angiver at være "Helt enig" eller "Enig" i udsagnet "Mine lærere taler ofte hårdere til mig end til andre børn i klassen," mens andelen er 9 pct. for hhv. elever med vestlig baggrund og majoritetsetniske elever, jf. figur 11. Der er ikke signifikant forskel mellem elever med vestlig baggrund og elever med majoritetsetnisk baggrund. For alle tre grupper af elever er der signifikant flere drenge end piger, der oplever, at deres lærere taler hårdere til dem end til andre elever i klassen.

FIGUR 11: ENIGHED I UDSAGNET "MINE LÆRERE TALER OFTE HÅRDERE TIL MIG END TIL ANDRE BØRN I KLASSEN": ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 elever med ikkevestlig baggrund og 119 elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har angivet "Helt enig" eller "Lidt enig" til udsagnet "Mine lærere taler ofte hårdere til mig end til andre børn i klassen." Der er ikke signifikant forskel på elever med majoritetsetnisk baggrund og elever med vestlig baggrund.

Uddrag af breve til BørneTelefonen:

“I går sagde min lærer at vi skulle stoppe med at tale ”perker sprog” og det syntes os fra mellemøsten var virkelig uhøflig at sige. Så min ven prøvede at sige det til hende, men vores lærer afbrød og sagde at det var det ikke?”

Pige, 14 år

“Jeg er så træt af at blive delt op i skolen. Den måde lærerne er så specifikke når de kalder os ‘to sproget’. Når de siger at de ‘to sprogede’ drenge i min klasse ligner en bande bare fordi de er samlet i en stor gruppe. Hvis danskere samlede sig i store grupper ville folk ikke have noget problem, men så snart det er drenge med mørkt hår, mørke øjne og lidt mørkere hud er det kriminalitet?”

Pige, 14 år

5.3 LÆRERE OG PÆDAGOGER KAN BIDRAGE TIL AT LEGITIMERE MOBNING

Lærere og pædagoger kan ubevidst bidrage til at legitimere eller forstærke mobning af en eller flere elever ved fx at komme med eksempler, udtalelser og fortællinger, der kan understøtte klassens oplevelse af, at mobningen er berettiget.⁹¹ Det kan medføre, at de elever, der bidrager til mobningen, ikke selv oplever at have et personligt ansvar. En lærer eller pædagog kan også stå bag udtalelser og handlinger, der nedvurderer de potentielle konsekvenser af mobning elever imellem eller giver indtryk af, at det er dén eller de udsatte elevers egen skyld, at de udsættes for disse handlinger. Denne serie af legitimerende handlinger kaldes for ’moralske frakoblinger’. Begrebet dækker over, at man – bevidst eller ubevidst – afviger fra moralske kodekser og fortrænger, at noget er moralsk forkert, eller at nogle bliver kede af det. Dette sker ofte som et led i selv at overleve, når man er presset. En presset hverdag i skolen kan bidrage til moralske frakoblinger hos fx lærere og pædagoger, og pressede fællesskaber i skolen kan være årsag til moralske frakoblinger hos eleverne. Jo stærkere de legitimerende handlinger er, des bedre er vilkårene for, at mobbehandlingerne kan fortsætte. Hvis en gruppe af minoritetsetniske elever fx gentagne gange oplever at blive skældt ud, få skylden for ting, de ikke har gjort, af deres lærer eller pædagog eller som i ovenstående eksempel blive kaldt en bande, kan disse handlinger fra de voksne på skolen bidrage til at legitimere og forstærke mobbedynamikker i klassen som fx udelukkelse, ydmygelse, latterliggørelse, stigmatisering eller en hård tone, som går ud over en eller flere elever.

Marianne Skytte beskriver, hvordan mennesker er “tilbøjelige til at egenskabsforklare adfærd, handlinger og afvigelser hos mennesker, vi ikke definerer os selv i kategori med,” mens vi er tilbøjelige til at “situationsforklare adfærd, handlinger og afvigelser hos mennesker, vi definerer os selv i kategori med.”⁹² En tilbøjelighed til at egenskabsforklare kan på denne måde gøre, at man som lærer eller pædagog hurtigere bruger legitimerende fortællinger som en del af en moralsk frakobling. Fx i eksemplet med en lærer, der fortæller en elev, at eleven er aggressiv på grund af elevens tro. I den beskrevne situation bliver lærerens kategorisering af eleven som troende årsagen til elevens påståede aggressive adfærd. Ved at give udtryk for, at fx aggressiv adfærd er begrundet i elevens tro, fremfor at undersøge årsager i fællesskabet fjerner det på den måde lærerens personlige ansvar for elevens trivsel og plads i fællesskabet. Samtidig kan det også bidrage til at legitimere andre elevers eventuelle eksklusion af eleven.

At lærer-elev-relationen ikke alene har betydning for elevernes trivsel nu og her, men også på længere sigt, fremgår af rapportens indledning, hvor der refereres til nyere studier, der viser, at dårlige oplevelser kan sætte deres præg senere i livet i forhold til faktorer som uddannelse, indkomst og sundhed.⁹³

5.4 OPSAMLING

Kapitlet viser, at knap en femtedel af elever med ikkevestlig baggrund har oplevet nedværdigende adfærd fra deres lærere, som kan relateres til etnicitet. Dette er en markant højere andel end blandt elever med vestlig eller majoritetsetnisk baggrund.

Elever med ikkevestlig baggrund oplever også oftere at få skylden for noget, de ikke har gjort, at deres lærere ikke tror på, at de kan blive til noget, og at deres lærere ofte taler hårdere til dem end til andre børn i klassen – særligt når de sammenlignes med majoritetsetniske elever.

Overordnet kan det konkluderes, at de beskrevne oplevelser ikke harmonerer med et godt psykisk undervisningsmiljø og kan være i strid med lov om etnisk ligebehandling. Det er skolernes ansvar at forebygge og håndtere upassende og krænkende adfærd, herunder latterliggørelse mv., fra voksne med tilknytning til skolen.

6 OPLEVELSER SOM TILSKUER TIL MOBNING

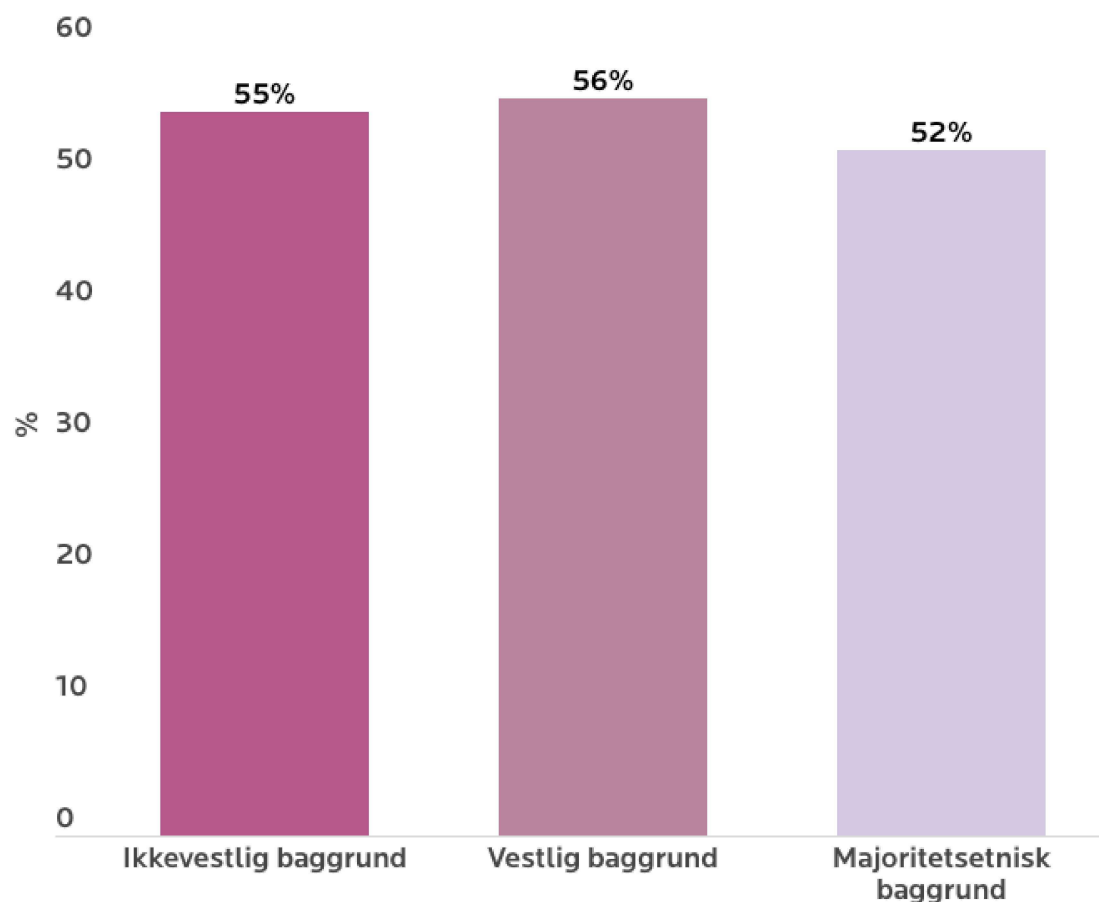
6.1 OVER HALVDELEN AF ELEVERNE HAR VÆRET TILSKUER TIL MOBNING

Med spørgeskemaet har vi også søgt svar på, i hvilket omfang eleverne har været tilskuere til mobning relateret til etnicitet. Her viser elevernes besvarelser, at 53 pct. angiver at have overværet mindst én form for mobning relateret til etnicitet i løbet af det seneste skoleår.

Blandt elever med ikkevestlig baggrund svarer 55 pct., at de har overværet mindst én form for mobning med etnicitet inden for det seneste år. Se figur 12. Til sammenligning svarer hhv. 56 pct. af elever med vestlig baggrund og 52 pct. af de majoritetsetniske elever, at de har haft samme oplevelse.

Elever i 9. klasse (samlet set) har i højere grad været tilskuere til mobning med etnicitet end elever i 6. klasse. Omvendt ser vi ingen statistisk signifikant forskel på, hvor stor en andel af hhv. piger og drenge der har oplevet at være tilskuere til mobning med etnicitet (se bilag 2).

FIGUR 12: TILSKUER TIL MOBNING MED ETNICITET I LØBET AF DET SENESTE ÅR: ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, OPDELT PÅ ELEVERNES ETNICITET

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 elever med ikkevestlig baggrund og 119 elever med vestlig baggrund). 53 pct. af alle elever angiver at have overværet mindst én form for mobning relateret til etnicitet i løbet af det seneste skoleår. Opgørelsen viser andelen af elever, der har svaret "Én eller flere gange om ugen," "Én eller flere gange om måneden" eller "Én eller flere gange det seneste år" til, hvor ofte de har set, at en elev fra deres skole har været udsat for en af følgende scenarier: 1) "En elev fra min skole blive kaldt for grimme ting af andre elever fra skolen på grund af sin hudfarve, nationalitet, religion eller kultur," 2) "En elev fra min skole få gjort grin med sin hudfarve, nationalitet, religion eller kultur af andre elever fra skolen (du skal svare ja, selvom det var for sjov)," 3) "En elev fra min skole blive holdt udenfor af andre elever fra skolen på grund af sin hudfarve, nationalitet, religion eller kultur" og 4) "En elev fra min skole blive udsat for vold (fx slået, sparket, skubbet til eller spyttet på) af andre elever fra skolen på grund af sin hudfarve, nationalitet, religion eller kultur." Ingen af andelen er signifikant forskellige fra hinanden.

6.2 MOBNINGENS UDTRYKSFORMER – HVAD OVERVÆRER ELEVERNE?

For at få et indblik i, hvilken type af mobning eleverne overværer mest, er de blevet spurgt, hvor ofte de i løbet af det seneste år har overværet fire forskellige typer af mobning relateret til andre elevers hudfarve, nationalitet, religion eller kultur. De har således forholdt sig til:

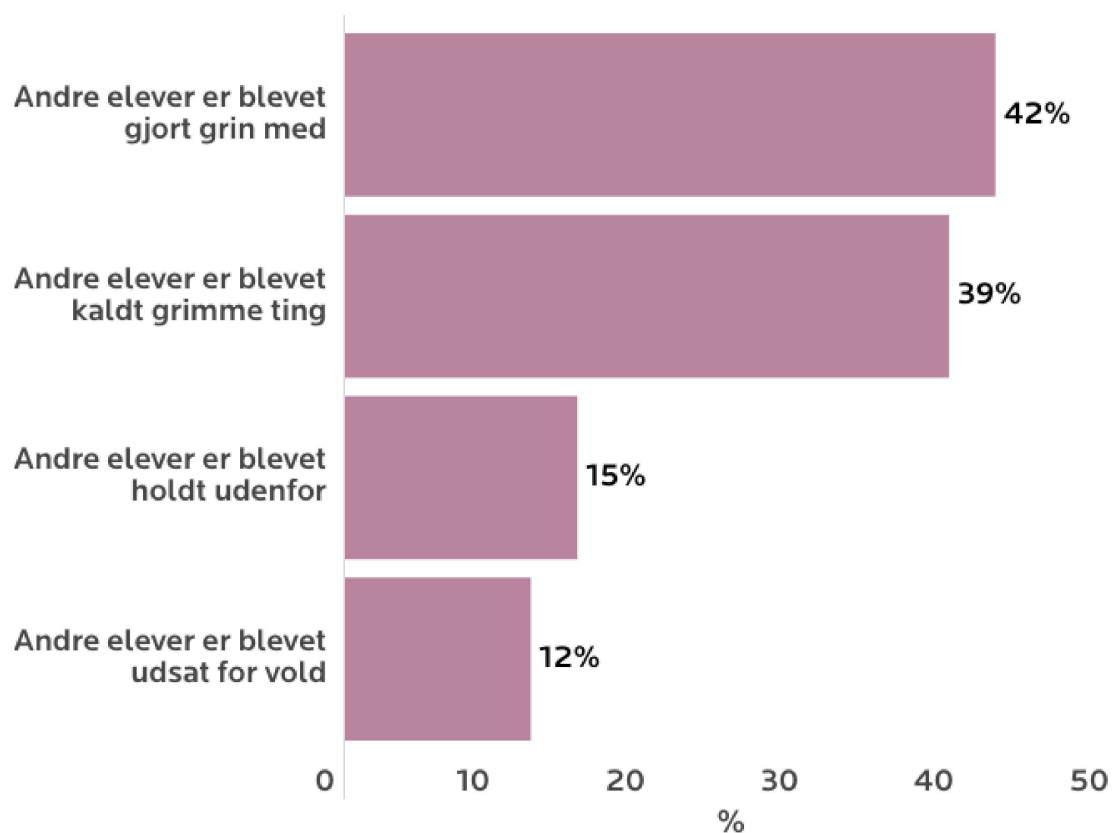
- om andre elever på grund af hudfarve, nationalitet, religion eller kultur er blevet **kaldt for grimme ting**,
- om andre elever på grund af hudfarve, nationalitet, religion eller kultur er blevet **gjort grin med**,
- om andre elever på grund af hudfarve, nationalitet, religion eller kultur er blevet **holdt udenfor**, eller
- om andre elever på grund af hudfarve, nationalitet, religion eller kultur er blevet **udsat for vold**.

Blandt de hyppigst forekomne typer af mobning med etnicitet, som eleverne overværer, finder vi "gjort grin med" og "kaldt grimme ting". Således rapporterer 42 pct. af eleverne, at de har overværet, at andre elever er blevet gjort grin med, mens 39 pct. rapporterer, at de har overværet, at andre elever er blevet kaldt grimme ting, jf. figur 13.

15 pct. af eleverne har overværet, at andre elever er blevet holdt udenfor på grund af etnicitet.

Endelig har 12 pct. af eleverne overværet, at andre elever er blevet udsat for vold relateret til deres etnicitet.

**FIGUR 13: TYPER AF MOBNING MED ETNICITET:
ANDEL BLANDT ALLE ELEVER, DER HAR VÆRET TILSKUER TIL MOBNING
RELATERET TIL ETNICITET I LØBET AF DET SENESTE ÅR**

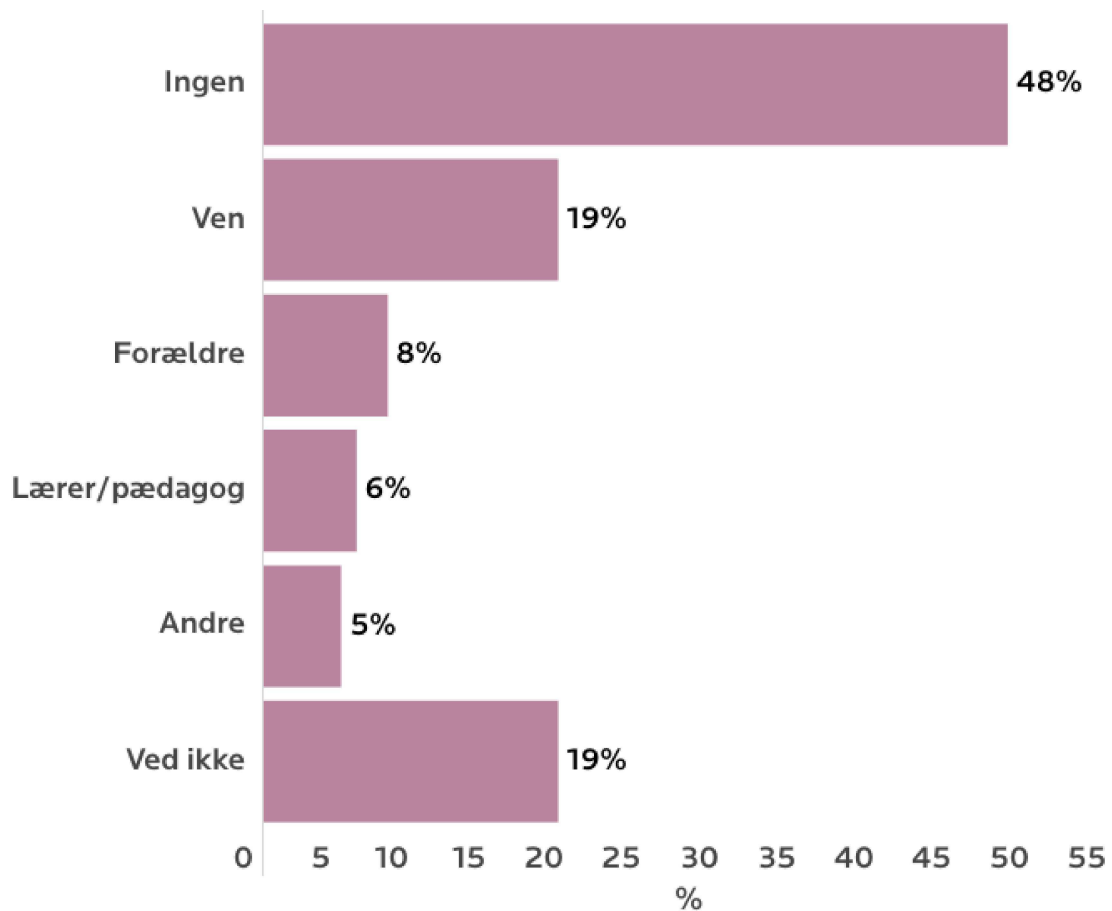

Note: Antal besvarelser = 1.568. Opgørelsen viser andelen af elever, der har svaret "Én eller flere gange om ugen", "Én eller flere gange om måneden" eller "Én eller flere gange det seneste år" til, hvor ofte de har set, at en elev fra deres skole har været udsat for det pågældende scenarie. Se figur 12 de beskrevne scenarier. Opgørelsen dækker alle elever uanset etnicitet.

6.3 HALVDELEN AF DE ELEVER, DER HAR OVERVÆRET MOBNING RELATERET TIL ETNICITET, TALER IKKE MED NOGEN OM DET

Selvom eleverne i et vist omfang er opmærksomme på, når mobning med etnicitet finder sted, er det ikke ensbetydende med, at de inddrager en voksen. Tværtimod angiver næsten halvdelen af de elever, der har overværet mobning med etnicitet, at de ikke har fortalt nogen om det. Kun 6 pct. angiver at have fortalt det til en lærer/pædagog, 8 pct. har fortalt det til deres forældre, mens 19 pct. angiver at have fortalt det til en ven. Se figur 14.

**FIGUR 14: HVEM HAR ELEVEN TALT MED?:
ANDEL BLANDT ELEVER, DER HAR VÆRET TILSKUER TIL MOBNING
RELATERET TIL ETNICITET**

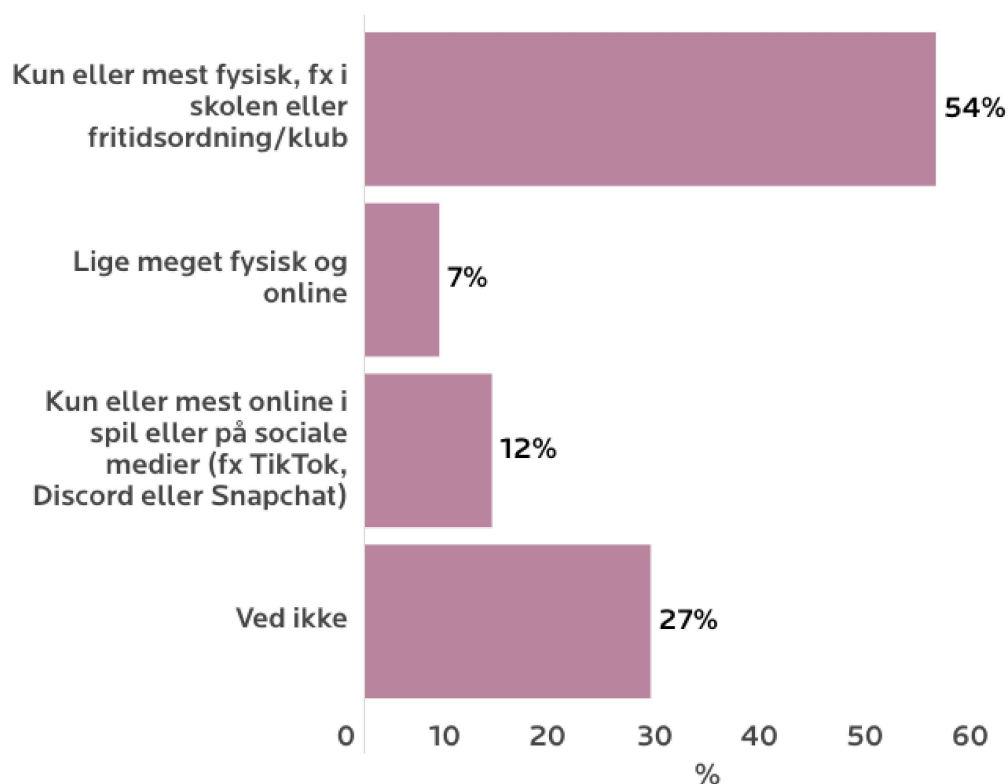

Note: Antal besvarelser = 835 (alle elever, der har overværet mobning relateret til etnicitet). Ved spørgsmålet er der blevet udvalgt ét af de fire scenarier beskrevet under figur 12, som eleven er blevet stillet et opfølgende spørgsmål til. Udvælgelsen er foretaget på baggrund af metoden quotas least filled, jf. metodekapitlet. Eleverne har fået spørgsmålet "Tænk på sidste gang, du så, at en elev fra din skole [ét af de fire scenarier]. Talte du med nogen om det?" Eleverne har haft mulighed for at angive flere svar. Alle elever uanset etnicitet indgår i opgørelsen.

6.4 HVOR OVERVÆRER ELEVER MOBNING MED ETNICITET?

Størstedelen af eleverne, der har overværet mobning relateret til etnicitet, oplever det fysisk i skolen, i fritidsordning eller i klub. Af figur 15 fremgår det, at 54 pct. svarer "Kun eller mest fysisk". Dette flugter med elevernes egne oplevelser med mobning, hvor størstedelen af eleverne angav, at mobningen overvejende foregår fysisk, jf. afsnit 4.5.

**FIGUR 15: HVOR MOBNINGEN ER SKET:
ANDEL BLANDT ELEVER, DER HAR VÆRET TILSKUER TIL MOBNING
RELATERET TIL ETNICITET**

Antal besvarelser = 835 (elever, der har overværet mobning relateret til etnicitet). Ved spørgsmålet er der blevet udvalgt ét af de fire scenarier beskrevet under figur 12, som eleven er blevet stillet et opfølgende spørgsmål til. Udvælgelsen er foretaget på baggrund af metoden quotas least filled, jf. metodekapitlet. Eleverne har fået spørgsmålet "Hvor er det sket, når du har set, at en elev fra din skole [ét af de fire scenarier]?" Alle elever uanset etnicitet indgår i opgørelsen. Da fysisk vold pr. definition kun kan foregå i det fysiske rum, har der ikke været opfølgende spørgsmål til denne oplevelse. Alle tilfælde af fysisk vold er derfor placeret i svarkategorien "Kun eller mest fysisk".

6.5 OPSAMLING

Kapitlet viser, at mere end halvdelen af eleverne i undersøgelsen har overværet mobning relateret til hudfarve, nationalitet, religion eller kultur. Det gælder, uanset om man spørger elever med minoritets- eller majoritetsbaggrund.

Eleverne overværer hyppigst, at andre elever bliver gjort grin med eller kaldt grimme ting relateret til deres etnicitet. De øvrige mønstre fra de selvrapporterede oplevelser i kapitel 4 gør sig også gældende her: Størstedelen af den overværede mobning foregår i det fysiske rum, og halvdelen af de elever, der overværer mobning, taler ikke med nogen om det. Såfremt de taler med nogen om det, er det for det meste en ven.

Der tegner sig således også her et billede af, at mobningen overvejende finder sted, uden at lærere eller pædagoger får kendskab til den fra eleverne. At kun få elever fortæller om deres oplevelser til en lærer eller pædagog, kan medføre, at der fra skolens side ikke er tilstrækkelig opmærksomhed på de problemer, eleverne oplever i deres dagligdag. Som tidligere nævnt er det skolernes ansvar at sikre tilstrækkelig forebyggelse og håndtering af mobning relateret til etnicitet.

7 SKOLERNES ANTIMOBBESTRATEGIER

7.1 INDLEDNING

Det er lovpligtigt for alle grundskoler at have en antimobbestrategi.⁹⁴ En antimobbestrategi skal fastlægge retningslinjerne for, hvordan skolen forebygger samt håndterer mobning, herunder digital mobning.⁹⁵ Kravene til antimobbestrategier i undervisningsmiljøloven er overordnede, og det er i nogen udstrækning op til skolerne selv at beslutte, hvordan de vil forvalte ansvaret.⁹⁶

Af bemærkningerne til loven fremgår det, at antimobbestrategier fx kan beskrive:

- formålet med strategien
- uddannelsesstedets forståelse af centrale begreber
- hvem der har ansvaret for at forebygge mobning, og hvordan dette skal gøres
- hvordan man opdager mobning
- hvem der har ansvaret for at gribe ind og håndtere en konkret situation
- hvordan man håndterer konflikter og inddrager både elever og forældre i håndteringen.⁹⁷

DCUM har udarbejdet skabeloner, der er offentligt tilgængelige, og som kan bruges som udgangspunkt og inspiration for skolernes strategier.⁹⁸

Den myndighed, bestyrelse eller person, der har ansvar for den enkelte skole, har ansvaret for, at der udarbejdes en antimobbestrategi.⁹⁹ Den skal fastsættes i tæt samarbejde med skolelederen, og det anbefales at medtage input fra forældre, ansatte og elever, fx via elevrådet på skolen.¹⁰⁰

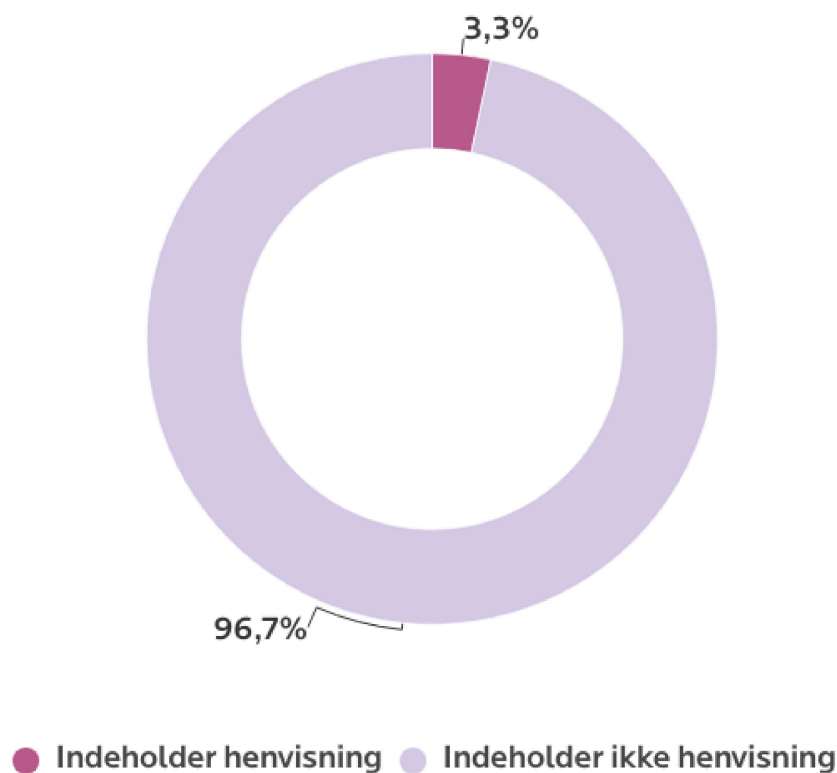
I forbindelse med nærværende rapport har vi undersøgt, i hvilken udstrækning der tages højde for mobning relateret til etnicitet, racisme eller lignende i skolernes antimobbestrategier. Vi har gennemgået et udsnit af skolernes antimobbestrategier baseret på et udtræk af folkeskoler og private grundskoler fra Børne- og Undervisningsministeriets institutionsregister¹⁰¹ (se bilag 3 for mere om udtrækket).

Efter lokalisering af antimobbestrategierne på skolernes hjemmesider er der foretaget en søgning i strategierne efter specifikke søgeord relateret til etnicitet og racisme. Konkret er søgeordene 'etni', 'rac' og 'mino' blevet anvendt med henblik på at afgøre, hvorvidt antimobbestrategierne adresserer etnicitet som særskilt mobbegrundlag. Dernæst er der foretaget en kvalitativ indholdskodning af de enkelte antimobbestrategier.¹⁰²

7.2 HENVISNING TIL ETNICITET

Som det fremgår af figur 16, indeholder 3,3 pct. af de udvalgte skolers antimobbestrategier minimum én henvisning til etnicitet eller racisme.

**FIGUR 16: SKOLERNES ANTIMOBBESTRATEGIER:
ANDELEN AF DE UDVALGTE SKOLERS ANTIMOBBESTRATEGIER, DER
ADRESSERER ETNICITET**

Note: n = 306. Opgørelsen viser andelen af skolernes antimobbestrategier, der indeholder mindst ét af følgende søgeord: 'etni', 'rac', 'mino'.

I de antimobbestrategier fra skolerne i stikprøven, der forholder sig til etnicitet eller racisme, er der stor variation i måden, hvorpå etnicitet eller racisme inddrages.

I følgende citat ses et eksempel på en strategi, der nævner etnisk baggrund i den indledende tekst:

“ I skolen mødes børn med forskellig social, kulturel og etnisk baggrund. Det er i skolen, børn og unge for alvor konfronteres med krav om samspil og samarbejde med andre mennesker, som de ikke nødvendigvis selv har valgt at være sammen med. Her skal de udvikle sig selv og fællesskabet.¹⁰³

I dette tilfælde udfoldes etnicitet ikke yderligere i de efterfølgende punkter i skolens antimobbestrategi.

Andre skoler adresserer etnicitet og racisme i forbindelse med skolens målsætninger:

“ [A]lle skolens børn og unge uafhængigt af interesser, kompetencer, køn, etnicitet, religion, styrker og udfordringer skal opleve at være en del af et trygt undervisningsmiljø.¹⁰⁴

Ud af de 3,3 pct. skoler, der henviser til etnicitet eller racisme i deres antimobbestrategi, adresserer de fleste disse forhold i forbindelse med en beskrivelse af mobbedynamikker:

“ ” Diskrimination og/eller diskriminerende udtalelser pga. etnicitet, religion, køn osv. er ikke tilladt.¹⁰⁵

Flere af skolerne nævner etnicitet og racisme i relation til tilråb og nedværdigelser. En af skolerne udtrykker det sådan: “Det kan også være ondskabsfulde ord eller racistiske tilråb, hån osv.”¹⁰⁶

Det ses også, at skoler refererer til racisme under et punkt om forebyggelse af mobning og styrkelse af fællesskabet: “Skriv ikke kommentarer eller indlæg, der er injurierende, racistiske eller på anden vis i strid med loven.”¹⁰⁷ Og i flere tilfælde henvises der til, at racistiske ytringer kan være ulovlige.¹⁰⁸

En skole i stikprøven har formuleret en decideret racismepolitik i et afsnit i skolens antimobbestrategi:

“ ” På [xx] Skole tager vi aktivt stilling til og afstand fra racisme. Vi understøtter og informerer alle interessenter i, hvordan racisme kan opleves, og hvorfor det skal stoppes. Ethvert menneske, uanset race eller etnisk oprindelse, har krav på lige adgang til de samme rettigheder som andre uden at blive udsat for diskrimination. Det er [xx] Skoles politik, at alle uanset udseende, religion, etnicitet, tilhørsforhold til en minoritetsgruppe eller seksuelle præferencer bliver respekteret og behandlet ligeværdigt, både som ansatte, elev eller forældre på skolen. At være en del af [xx] Skole forpligter. Det forpligter alle til at være med til at skabe et sammenhold baseret på de visioner, vi stræber efter.¹⁰⁹

Her udfoldes det, at man ikke tolererer racisme, at skolen gør en aktiv indsats for at oplyse om racisme og etnisk ligebehandling, og at der følger forpligtelser med, når man er en del af den pågældende skole.

Det bemærkes, at ovenstående gennemgang ikke giver et fuldstændigt billede af, hvordan etnicitet og racisme adresseres i de pågældende skolars antimobbestrategier, da der er tale om eksempler/uddrag. Tilsvarende bør det nævnes, at skoler, der ikke indgår i stikprøven, kan have antimobbestrategier, som adresserer etnicitet og racisme mere indgående.

Da vi udelukkende har analyseret skolernes antimobbestrategier, kan det ej heller udelukkes, at mobning relateret til etnicitet mv. **kan** været adresseret i skolernes øvrige regelsæt og politikker.

Tidligere undersøgelser om antimobbestrategier har vist, at uddannelsesinstitutioner, som har antimobbestrategier, vurderer, at jo flere elementer, der indgår i strategien, jo bedre virkning har den i praksis. Herved oplever institutionerne i højere grad at være bedre understøttet i det daglige arbejde imod mobning på skolen.¹¹⁰

7.3 OPSAMLING

Det overordnede billede, der tegner sig, er således, at kun få skoler i stikprøven adresserer etnicitet, racisme eller lignende i deres antimobbestrategier, og at skolernes tilgang til, hvordan etnicitet og racisme adresseres, varierer i forhold til fokus og detaljeniveau. Hvis skolerne i højere grad havde etnicitet som et element i antimobbestrategierne, ville det formentlig styrke den forebyggende indsats samt håndtering af mobning relateret til etnicitet.

8 METODE

8.1 INDLEDNING

Med det formål at måle omfanget af skolebørns oplevelser med mobning relateret til etnicitet har Institut for Menneskerettigheder og Børns Vilkår inkluderet en række spørgsmål herom i Børns Vilkårs spørgeskemaundersøgelse udsendt i foråret 2023 til alle skoler i Børns Vilkårs Skolepanel.

Skolepanelet består af flere end 250 skoleklasser fra mere end 170 skoler fra hele landet. Skolerne deltager i en periode på tre år, og de samme klasser følges fra 4. til 6. klassetrin og fra 7. til 9. klassetrin.¹¹¹ I forbindelse med rekrutteringen af Skolepanelet kontaktes i første omgang skolernes ledelse med henblik på deltagelse. Accepterer skoleledelsen at deltage i panelet, får Børns Vilkår udleveret de relevante klasselæreres kontaktoplysninger, som derefter fungerer som kontaktpersoner. Det er frivilligt for både skolen og eleverne, om de ønsker at deltage i den enkelte undersøgelse.

Skolepanel er etableret i efteråret 2020 gennem en stratificeret udvælgelse, så skolerne i udgangspunktet kan betragtes som repræsentative på syv parametre: forældrenes uddannelsesbaggrund, karaktergennemsnit, etnicitet, fravær, antal elever, elevernes efterfølgende uddannelse og trivsel. Analysevirksomheden Epinion har foretaget udvælgelsen og lavet en segmentering af skolerne med udgangspunkt i ovenstående parametre på vegne af Børns Vilkår, mens Børns Vilkår har stået for rekruttering og udsendelse af undersøgelsen. For yderligere information om Børns Vilkårs digitale børnepaneller se bornsvilkar.dk/boernepaneller.^{112 113}

Eleverne besvarer det udsendte spørgeskema i skoletiden via et digitalt spørgeskema tilpasset børnenes alder. Eleverne har mulighed for at få hjælp fra klasselæreren, og det digitale spørgeskema er opsat, således at læreren ikke kan se elevens tidligere svar. Spørgeskemaet har en oplæsningsfunktion, så elever med læsevanskeligheder kan vælge at få læst alle spørgsmål og svar op.

Ud over resultater fra spørgeskemaundersøgelsen indgår der i rapporten flere breve fra BørneTelefonens brevkasse og enkelte citater fra BørneTelefonens chatrådgivning. Breve og citater er anonymiseret, således at børnene ikke kan genkendes. Børns Vilkår har gennemgået 321 samtaler og breve fra perioden 2019 til 2023, hvor børn fortæller om mobning med etnicitet. De breve, der aktivt citeres i rapporten, er udelukkende fra 2022 og 2023.¹¹⁴

8.2 DATAGRUNDLAG

8.2.1 Stikprøve

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført i perioden april-maj 2023 blandt elever i 6. og 9. klasse, der indgår i Børns Vilkårs Skolepanel. I alt har 1.568 elever fordelt på 94 klasser og 80 skoler besvaret alle spørgsmål i spørgeskemaet.¹¹⁵ Den samlede svarprocent på elevniveau er 30 pct., jf. tabel 1.¹¹⁶

TABEL 1: SVARPROCENTER PÅ KLASSE- OG ELEVNIVEAU

Klassetrin	Antal klasser i panelet	Antal klasser, der har svaret	Antal mulige elevbesvarelser	Antal faktiske elevbesvarelser	Svarprocent på klasse-niveau	Svarprocent på elev-niveau
6. klasse	130	49	2.704	885	38%	33%
9. klasse	128	45	2.598	683	35%	26%
I alt	258	94	5.302	1.568	36%	30%

Note: Antal mulige elevbesvarelser er beregnet med udgangspunkt i en klassekvotient på 20,8 for 6. klasse og 20,3 for 9. klasse. Kvotienterne er hentet fra [Statistikbanken](#).

Undersøgelsens svarprocent afviger ikke fra, hvad der er forventeligt for spørgeskemaundersøgelser af denne type og generelt for Børns Vilkårs skolepanel. Svarprocenten kan dog ikke alene ses som udtryk for kvaliteten af data; det handler i højere grad om, hvem der har valgt at besvare spørgeskemaet. Det er altså uanset svarprocentens størrelse vigtigt at forholde sig til respondenternes repræsentativitet og eventuelle frafaldsbias, hvilket vi gør i det følgende.

8.2.2 Repræsentativitet

Vi har sammenlignet de besvarelser, vi har fået, på spørgeskemaet (herefter stikprøve) med populationsdata hentet fra uddannelsestall og Danmarks Statistik på parametrene køn, klassetrin, region og etnisk herkomst. På denne måde undersøges stikprøvens repræsentativitet i forhold til den samlede population på disse baggrundskarakteristika, jf. tabel 2. Sammenligningen viser, at der især er afvigelser mellem population og stikprøve på region, men at der også er skævheder i forhold til køn, klassetrin og etnicitet. Fx er elever fra Region Hovedstaden underrepræsenteret i stikprøven, hvorimod elever fra Region Syddanmark er overrepræsenteret.

8.2.3 Vægtning af data

For at korrigere for afvigelserne mellem population og stikprøve anvender vi vægtning på køn, klassetrin, region og etnicitet. På den måde sikrer vi, at eleverne i undersøgelsen kan betragtes som repræsentative for den samlede målgruppe af alle elever i 6. og 9. klasse på netop disse parametre (se sammenligningen mellem

populationen og den vægtede stikprøve i sidste kolonne i tabel 2).¹¹⁷ Alle resultater, der præsenteres i rapporten, er således vægtede resultater. Under hver figur i rapporten fremgår det uvægtede antal besvarelser.

For at undersøge, hvor sensitive analysens hovedresultater er over for vægtningen, har vi beregnet udvalgte resultater både med og uden vægtning, jf. tabel 1.1, tabel 1.2 og tabel 1.3 i bilag 1. Af disse tabeller fremgår det, at resultaterne ikke ændrer sig nævneværdigt efter vægtning.

Vi har desuden undersøgt fordelingen af elever med hhv. majoritets- og minoritetsetnisk baggrund i forhold til region og skolepanelets segmentfordeling. Dette er gjort for at sikre, at de pågældende elevgrupper ikke koncentrerer sig i enkelte segmenter eller særlige dele af landet. Dette er ikke tilfældet, da elever med både majoritets- og minoritetsetnisk baggrund er repræsenteret i alle regioner og segmenter.

TABEL 2: POPULATION SAMMENLIGNET MED STIKPRØVE FØR OG EFTER VÆGTNING

		Population	Stikprøve	Forskel (pp)	Stikprøve	Forskel (pp)
		Andel	Uvægtet		Vægtet	
Køn*	Drenge	51%	48%	-3	51%	0
	Piger	49%	52%	3	49%	0
Klassetrin	6. klasse	52%	56%	4	52%	0
	9. klasse	48%	44%	-4	48%	0
Region	Region Hovedstaden	31%	18%	-13	31%	0
	Region Sjælland	15%	19%	4	15%	0
	Region Syddanmark	21%	30%	9	21%	0
	Region Midtjylland	23%	26%	3	23%	0
	Region Nordjylland	10%	8%	-2	10%	0
Etnicitet**	Etnisk dansk baggrund	77%	81%	3	77%	0
	Vestlig minoritetsbaggrund	7%	8%	1	7%	0
	Ikkevestlig minoritetsbaggrund	16%	12%	-4	16%	0
	Antal***	124.801	1.568		1.568	

Note: *Der er i undersøgelsen 28 elever, der har angivet "Anden kønsidentitet" på spørgsmålet om køn. Denne gruppe indgår ikke i repræsentativitetstesten, fordi populationsfordelingen ikke er kendt på dette parameter.

**Der er i undersøgelsen ni elever, der har angivet "Ved ikke" på spørgsmålet om eget og forældres fødeland. Denne gruppe indgår derfor ikke i repræsentativitetstesten.

***Populationsfordelingen for etnicitet er opgjort via befolkningsdata via Danmarks Statistiks registerdata for alle personer i populationen pr. 1. januar 2023 og udgøres af 128.431 personer. De resterende populationsfordelinger er uddannelsesstat trukket pr. 1. oktober 2022.

8.2.4 Frafaldsbias

Ud over de demografiske forskelle mellem stikprøve og population kan der opstå ikkemålbare forskelle som følge af den enkelte skoles eller elevs beslutning om ikke at besvare spørgeskemaet (frafald). Hvis disse ikkemålbare forskelle er relateret til de emner, der undersøges, kan det betyde noget for analysens resultater, også kaldet frafaldsbias.

Det kan fx være sådan, at skoler, der ikke mener, de har problemer med mobning relateret til etnicitet, finder undersøgelsen mindre relevant og derfor undlader at deltage. Omvendt kan der være tilfælde, hvor skoler, der oplever en høj grad af mobning, vælger at se bort fra spørgeskemaet, fx fordi de ikke ønsker at udstille skolen eller mener, det vil være for sensitivt et tema for eleverne.¹¹⁸

Elever med svære oplevelser kan også enten have større incitament til at deltage for at skabe opmærksomhed om problemet eller undlade at deltage, fordi de finder emnet smertefuldt at fortælle om. Da besvarelsen er foregået i skoleregion, kan der også være en risiko for, at nogle grupper af børn og unge er underrepræsenterede i undersøgelsen. Det kan fx være børn og unge i udsatte positioner, som oftere kan være fraværende end andre børn og unge. Hvis sidstnævnte i højere grad end andre oplever mobning med etnicitet, vil det gøre, at vi underestimerer omfanget og vice versa.

Frafaldsbias i denne undersøgelse kan altså trække i begge retninger i forhold til sammenhængen med mobning med etnicitet. Om der er særlige elevgrupper eller særlige skoler, der har valgt ikke at deltage, fx på grund af ovennævnte årsager, er svært at afgøre og dermed korrigere for, hvilket ofte er en begrænsning i forbindelse med spørgeskemaundersøgelser.

Spørgsmålene om mobning er dog en del af et større spørgeskema, hvor der også indgår spørgsmål om generel trivsel og om forholdet mellem barn og forældre. Eftersom alle undersøgelsens temaer potentielt kan påvirke svarvilligheden i op- eller nedadgående retning, er det svært at vide, om frafald er relateret til analysens tematik, hvilket er vigtigt at bemærke, når vi ser på potentielle risici for frafaldsbias.

Vi har desuden i forbindelse med dataindsamlingen på forskellig vis forsøgt at imødegå frafald. Fx overvåger Børns Vilkår besvarelserne baseret på segmentfordelingen undervejs i en dataindsamling. Hvis et segment er underrepræsenteret, sendes der målrettede e-mails for at motivere relevante skoler til at deltage. For at undgå at elever og lærere undlader at deltage i undersøgelsen, bruges forskellige former for motivation i e-mails til lærerne, herunder eksempler på tidligere undersøgelsesresultaters bidrag til nye tiltag eller ny lovgivning til fordel for børn og unge i Danmark, citater og breve fra BørneTelefonen, der viser eksempler på undersøgelsens tematikker, og mulighed for at vinde penge til klassekassen. Eleverne præsenteres for en introduktionsvideo, der sikrer deres viden om formålet med at

deltage i undersøgelsen (fx at de er med til at gøre en forskel for børn og unge i Danmark) og forklarer, at Børns Vilkår er en organisation, der kæmper for børns og unges ret til at blive hørt. Introduktionsvideoen gør endvidere opmærksom på, at eleverne deltager anonymt.

8.3 STATISTISK ANALYSE

Vi anvender statistisk metode (med vægtning) til at estimere andelen af elever i 6. og 9. klasse (målgruppen), der har oplevet mobning relateret til etnicitet. I analysen opgøres resultater oftest opdelt på elevernes etnicitet for at undersøge, om der er forskelle på tværs af elevernes etniske baggrund.

Vi tester, om andelene er statistisk signifikant forskellige fra hinanden på tværs af elevernes etnicitet, hvilket vi gør ud fra et 5 pct.-signifikansniveau.¹¹⁹ Det fremgår af figurnoterne, hvis der er forskelle, der ikke er statistisk signifikante. Hvis intet er anført, **er** forskellene statistisk signifikante. Vi bemærker i teksten, hvis der kommenteres på noget, der ikke er statistisk signifikant forskelligt. Vi rapporterer ikke på resultater, der dækker over færre end fem respondenter.

Vi estimerer desuden 95-pct.-konfidensintervaller for alle opgjorte andele, som giver et interval for den pågældende andel. Konfidensintervallerne viser med andre ord den statistiske usikkerhed, der er forbundet med de estimerede andele. De opgjorte konfidensintervaller fremgår af bilag 2.

Fordi gruppen af minoritets elever i stikprøven er relativt lille, vil resultaterne for disse grupper i højere grad være behæftet med statistisk usikkerhed. Særligt for minoritets elever kan fraværet af signifikante forskelle derfor også skyldes den relativt lille stikprøve.

8.4 SPØRGERAMME

Spørgsmålene i undersøgelsen forsøger dels at afdække elevernes egne oplevelser med mobning relateret til etnicitet, dels elevernes oplevelser som tilskuere til, at andre elever mobbes med deres etnicitet (se begrebsafklaringen for definition af mobning relateret til etnicitet). Spørgerammen er pilottestet forud for udsendelse, og eleverne i pilottesten er efterfølgende blevet spurgt ind til deres forståelse af de forskellige spørgsmål og begreber for at sikre, at spørgsmålene måler det, der er hensigten.

8.4.1 Sådan måler vi mobning med etnicitet

Mobning kan fx komme til udtryk som udelukkelse, ydmygelse, latterliggørelse, trusler, stigmatisering eller en hård tone, som går ud over en eller flere elever. For at kunne etablere et mål for mobning relateret til etnicitet i klassens og skolens fællesskaber er der i skolepanelsundersøgelsen stillet fire forskellige spørgsmål, der tager udgangspunkt i en operationalisering af mobningens udtryksformer koblet til etnicitet, herunder barnets hudfarve, nationalitet, religion og kultur. Når der i rapporten refereres til mobning relateret til etnicitet, er det således en samlet betegnelse for elevernes oplevelser med nedenstående handlinger, dvs. hvor de deltagende elever har svaret ja til minimum et af følgende fire spørgsmål:

“Har du nogensinde oplevet følgende? (Det kan både være i skolen/fritidsordning/klub eller online (fx gaming eller sociale medier).”

- "Jeg er blevet kaldt grimme ting af andre elever fra min skole på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur."
- "Andre elever fra min skole har joket med/gjort grin med min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur (du skal svare ja, selvom det var for sjov)."^{120*}
- "Jeg er blevet truet af andre elever fra min skole på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur."
- "Jeg er blevet udsat for fysisk vold (fx slået, sparket, skubbet til eller spyttet på) af andre elever fra min skole på grund af min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur."

I tre ud af fire ovenstående spørgsmål er udtrykket 'på grund af' benyttet, på trods af at formuleringen går imod rapportens grundlæggende mobbesyn, hvor et barn mobbes **med** noget og ikke **på grund af** noget. Formuleringen 'på grund af' er anvendt for at undgå spørgsmålsformuleringer, som eleverne måske kunne have svært ved at forstå.

De elever, der har svaret ja til minimum et af de fire spørgsmål, er herefter blevet stillet en række opfølgende spørgsmål. I nogle af de opfølgende spørgsmål er der benyttet et filter, hvor elever, der har svaret ja til flere scenarier, fx både at "blive kaldt grimme ting" og "blive joket med/gjort grin med," kun har fået opfølgende spørgsmål til ét af disse scenarier. Spørgeskemaet har opstillet kvoter, så eleven har fået opfølgende spørgsmål til det scenarie, som færrest har oplevet – så de scenarier, der er mindst 'fyldt op', prioriteres (quotas least filled). Baggrunden for at vælge filteret quotas least filled har været, at det kan blive for forvirrende og for sensitivt for barnet at skulle forholde sig til enslydende (eller næsten enslydende) opfølgende spørgsmål mange gange. Et andet hensyn har været at forsøge at undgå, at spørgeskemaet blev for langt, da et langt spørgeskema kan resultere i frafald, eller at eleverne bliver trætte og ikke svarer korrekt.¹²¹

8.4.2 Pilottest og gruppeinterview

Inden udsendelse af spørgeskemaet har vi gennemført tre pilottests på to forskellige skoler, to i 6. klasse og én i 9. klasse. Hensigten var at sikre, at eleverne forstod spørgsmålene og kunne placere sig i relevante svarkategorier. Derudover har vi testet, hvor lang tid eleverne brugte på at svare på spørgeskemaet.

I alle tre klasser blev eleverne inviteret til opfølgende gruppeinterviews, hvor elevernes forståelse af spørgsmålsformuleringerne omhandlende mobning med etnicitet blev testet. Både elever i 6. og 9. klasse forstod spørgsmålene og kunne tale nuanceret om begreberne hudfarve, nationalitet, religion og kultur. Spørgsmålene blev af flere omtalt som personlige og af nogle som ubehagelige; dog mente de samme elever, at spørgsmålene var vigtige og nødvendige.

Flere elever i gruppeinterviewene fortalte, at de på trods af at have oplevet flere af de præsenterede scenarier havde valgt svarkategorien "Nej" eller "Ved ikke". Som forklaring herpå fortalte eleverne, at de havde svaret nej, fordi de "ikke tager det så tungt længere," "er ligeglade," "det var bare for sjov," eller fordi de tvivlede på anonymiteten i spørgeskemaet og ikke ønskede at skabe problemer ved at svare ja. Det gav bl.a. anledning til at ændre spørgsmålsformuleringen "Andre elever fra min skole har joket med/gjort grin med min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur" til "Andre elever fra min skole har joket med/gjort grin med min hudfarve, nationalitet, religion eller kultur (du skal svare ja, selvom det var for sjov)."

8.5 KLASIFICERING AF ETNISK HERKOMST

For at klassificere elevernes etnicitet har vi i spørgeskemaundersøgelsen spurgt ind til, hvorvidt barnet er født i Danmark eller i et andet land, samt hvor barnets forældre er født. Se bilag 1 for fremgangsmåden.

9 KONKLUSION OG ANBEFALINGER

Denne rapport afdækker, i hvilket omfang skoleelever oplever mobning relateret til etnicitet. Datagrundlaget er en spørgeskemaundersøgelse udsendt til 6.- og 9.-klasseselever i foråret 2023. Eleverne indgår i Børns Vilkårs skolepanel, som består af mere end 250 klasser fordelt på folkeskoler, friskoler og private grundskoler på tværs af Danmark. I alt har 1.568 elever besvaret spørgeskemaet.

Konkret afdækker vi, i hvilket omfang eleverne med henvisning til deres **hudfarve, nationalitet, religion eller kultur** (kort formuleret: deres etnicitet) har oplevet at blive kaldt grimme ting, gjort grin med, truet eller udsat for fysisk vold.

Vi anvender betegnelsen 'mobning relateret til etnicitet' om elevernes oplevelser, velvidende, at det i nogle tilfælde ville være retvisende at tale om racisme, forskelsbehandling eller chikane. Baggrunden er, at den 'mobning', der finder sted, som eleverne refererer til i spørgeskemaet, varierer i udtryk og form, og at vi ønsker at anvende én overordnet betegnelse for oplevelserne.

Rapportens forståelse af mobning er identisk med den forståelse, der anvendes i nyere mobbeforskning, hvor årsagen til mobning skal findes i fraværet af et trygt fællesskab i klassen. Mobning forstås her som "et nyt fællesskab, der opstår for at skabe det **vi**, der er blevet væk i den klasse, der mobber."¹²² Ifølge denne mobbeforståelse er skolen i centrum som **mobningens kontekst**, og de professionelle voksne spiller – eller bør spille – en afgørende rolle i det antimobbende arbejde.¹²³ Skolekonteksten forstås her som en lokation, der både kan stoppe mobning, forhindre mobning og anspore og forstærke mobning.

Mobning relateret til etnicitet handler i lyset heraf om, at nogle elever bliver mobbet **med** deres hudfarve, nationalitet, religion eller kultur, fordi der er et utrygt klassefællesskab, hvor etnicitet kan blive en markør, der kan bringe nogle elever i en position, hvor de bliver mobbet og holdt udenfor for at lindre andre elevers følelse af manglende fællesskab.

9.1 ELEVERS OPLEVELSER MED MOBNING – HERUNDER SOM TILSKUER TIL MOBNING

Rapporten viser, at oplevelser med mobning relateret til hudfarve, nationalitet, religion eller kultur er et udbredt fænomen i grundskolen, særligt blandt minoritetsetniske elever. Over halvdelen af disse elever har således **oplevet mobning** relateret til etnicitet i løbet af deres skoleliv. Værst går det ud over elever med ikkevestlig baggrund.

Mere end to tredjedele af elever med ikkevestlig baggrund, der har oplevet mobning relateret til etnicitet, angiver, at mobningen har fundet sted i løbet af det seneste år.

Den mest udbredte form for mobning relateret til etnicitet kendetegnes ved, at andre elever har joket med/gjort grin med elevens etnicitet, og minoritetseleverne oplever, at

der især mobbes med deres hudfarve og nationalitet. Størstedelen af både minoritets- og majoritets eleverne angiver, at mobningen foregår, mens de er fysisk til stede i skolen fremfor digitalt. Kun halvdelen har talt med nogen om deres oplevelser.

Af rapporten fremgår det også, at skoleelever i vidt omfang er tilskuere til mobning relateret til etnicitet. Mere end halvdelen af eleverne i undersøgelsen har således **overværet nogen blive mobbet** med hudfarve, nationalitet, religion eller kultur i løbet af det seneste skoleår. Det gælder, uanset om man spørger elever med minoritets- eller majoritetsetnisk baggrund.

Eleverne overværer hyppigst, at andre elever bliver gjort grin med eller kaldt grimme ting.

De øvrige mønstre fra de selvrapporterede oplevelser gør sig også gældende for elever, som overværer mobning: Størstedelen af den overværede mobning foregår i det fysiske rum, og halvdelen af de elever, der overværer mobning, taler ikke med nogen om det. **Hvis** de gør, er det for det meste med en ven.

Billedet, vi ser, er således, at mobningen overvejende finder sted på skolen, **uden at lærere og pædagoger får kendskab til den fra eleverne**. At kun få elever fortæller om deres oplevelser til en lærer eller pædagog, kan medføre, at der fra skolens side ikke er tilstrækkelig opmærksomhed på de problemer, eleverne oplever i deres dagligdag.

9.2 OPLEVELSER MED NEDVÆRDIGENDE ADFÆRD FRA LÆRERE

Rapporten viser også, at knap en femtedel af elever med ikkevestlig baggrund har oplevet nedværdigende adfærd fra deres lærere, som kan relateres til etnicitet. Dette er en markant højere andel end blandt elever med vestlig eller majoritetsetnisk baggrund.

Elever med ikkevestlig baggrund oplever også oftere at få skylden for noget, de ikke har gjort, at deres lærere ikke tror på, at de kan blive til noget, og at deres lærere ofte taler hårdere til dem end til andre børn i klassen – særligt når de sammenlignes med majoritetsetniske elever.

9.3 ANTIMOBBESTRATEGIER

Endelig viser rapporten, at kun få skoler – efter alt at dømme – adresserer etnicitet, racisme eller lignende i deres antimobbestrategier, og at skolernes tilgang til, hvordan disse forhold adresseres, varierer. Et større fokus på etnicitet mv. i antimobbestrategierne ville formentlig styrke den forebyggende indsats samt håndtering af mobning relateret til etnicitet.

9.4 ANBEFALINGER

Forebyggelse og bekæmpelse af mobning eller lignende adfærd blandt elever er omfattet af retten til et godt undervisningsmiljø i undervisningsmiljøloven. Det gælder også mobning relateret til etnicitet. Det er skolernes ansvar at sikre, at denne rettighed bliver til virkelighed for eleverne. Det er imidlertid ikke nærmere reguleret, **hvordan** skolerne kan arbejde med at forebygge og håndtere denne form for mobning. Større

klarhed kunne opnås ved at styrke lovgivningen og sikre vejledende materiale på området.

Det er nødvendigt, at skolens ledelse, lærere eller andre voksne tilknyttet skolen har adgang til vejledende materiale om, hvordan skolen i praksis løfter dette ansvar, så de faktisk er klædt på til at forebygge og håndtere problemerne ude på skolerne. Hvis børnene, forældrene og lærerne ikke har – eller ikke kender til – fælles retningslinjer, som tydeligt beskriver, hvem der skal gøre hvad, hvornår og hvordan, når mobning relateret til etnicitet finder sted, bliver problemerne formentlig håndteret utilstrækkeligt.

Et andet væsentligt sted at sætte ind er at sikre nem adgang til kvalificeret rådgivning til de elever, som oplever mobning.

Samtidig kan undervisning om rettigheder til børn fungere som en forebyggende indsats, da børn med ringe kendskab til menneskerettighederne i højere grad har problematiske syn på fx grænseoverskridende adfærd.¹²⁴

Endelig bør problemernes omfang afdækkes løbende for at følge udviklingen på området, så skolerne kan igangsætte målrettede initiativer, der understøtter trygge og inkluderende undervisningsmiljøer. Det kan ske ved at inkludere spørgsmål om elevers oplevelser med chikane, forskelsbehandling og mobning relateret til etnicitet i den nationale trivselsmåling.

Nedværdigende adfærd fra lærere mv. harmonerer ikke med et godt psykisk undervisningsmiljø og kan være i strid med lov om etnisk ligebehandling. Det er skolernes ansvar at forebygge og håndtere upassende og krænkende adfærd, herunder latterliggørelse mv., fra voksne med tilknytning til skolen.

Dette ansvar kunne fx adresseres gennem et kompetenceløft af nuværende og kommende lærere og pædagoger m.fl. i grundskolen. Formålet skulle være at styrke disse faggruppers viden om bl.a. ubevidste bias, da lærere og pædagoger gennem anvendelsen af eksempler, udtalelser og fortællinger kan bidrage til at legitimere eller forstærke mobbedynamikker i klassen. Løftet skal også bidrage til at sikre en professionel, tillidsfuld og tryk relation mellem den enkelte elev og læreren/pædagogen, som ikke er formet af bias og negative forventninger baseret på ubevidste antagelser og forståelser af etnicitet.

Institut for Menneskerettigheder og Børns Vilkår anbefaler, at:

- 1. Børne- og Undervisningsministeriet** tager initiativ til at ændre undervisningsmiljøloven, med henblik på at:
 - pligten til at sikre et godt undervisningsmiljø udtrykkeligt udvides til at omfatte et undervisningsmiljø fri for chikane og forskelsbehandling³
 - uddannelsesinstitutionerne forpligtes til at adressere, hvordan skolen forebygger og håndterer mobning relateret til etnicitet, i antimobbestrategien, værdiregelsæt eller lignende.
- 2. Børne- og Undervisningsministeriet** sikrer, at der eksisterer:
 - vejledende materiale til skolerne til brug for forebyggelse og håndtering af mobning eller lignende relateret til etnicitet
 - undervisning om rettigheder, kvalificeret rådgivning og støtte til børn og unge, som oplever forskelsbehandling, chikane eller mobning relateret til deres etnicitet.
- 3. Børne- og Undervisningsministeriet** inkluderer spørgsmål om elevers oplevelser med chikane, forskelsbehandling og mobning relateret til etnicitet i den nationale trivselsmåling.
- 4. Børne- og Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet** sikrer et kompetenceløft af nuværende og kommende lærere og pædagoger m.fl. i grundskolen, der skal styrke deres viden om ubevidste bias og deres kompetencer til at fremme ligeværdige deltagelsesmuligheder for alle børn som led i skolers forebyggelse og håndtering af mobning eller lignende relateret til etnicitet.

Anbefalinger til skoler:

Ud over anbefalinger på politisk niveau giver rapporten anledning til, at skolerne også på egen hånd igangsætter initiativer med henblik på at sikre et trygt og godt undervisningsmiljø inden for de eksisterende rammer.

3 Institut for Menneskerettigheder har i anden sammenhæng anbefalet, at pligten til at sikre et godt undervisningsmiljø udvides til også at omfatte et undervisningsmiljø fri for seksuel chikane, dvs. ikke alene chikane og forskelsbehandling. Da nærværende rapport ikke behandler seksuel chikane, forekommer det ulogisk at nævne seksuel chikane i anbefalingerne. Instituttet er dog fortsat af den opfattelse, at pligten til at sikre et godt undervisningsmiljø udvides til også at omfatte et undervisningsmiljø fri for seksuel chikane. Børns Vilkår støtter denne anbefaling.

Institut for Menneskerettigheder og Børns Vilkår anbefaler, at:

5. Skoler iværksætter en særlig indsats for at forebygge chikane, forskelsbehandling og mobning relateret til etnicitet. Det kan fx ske, ved at skoleledelsen tager initiativ til at:

- afdække omfanget af mobning eller lignende relateret til etnicitet på skolen
- indarbejde retningslinjer for, hvordan skolen håndterer henvendelser om mobning relateret til etnicitet eller lignende fra elever og forældre, i skolens antimobbestrategi eller lignende værktøjer for skolens trivselsarbejde – herunder hvor og hvordan elever og forældre kan henvende sig for at få hjælp
- rammesætte fælles faglige dialoger i personalegruppen om, hvordan man på skolen kan arbejde med tilgange og pædagogiske strategier, der forebygger forskelsbehandling, chikane og mobning relateret til etnicitet
- kvalificere skolebestyrelser til at inddrage perspektiver om mobning relateret til etnicitet for at sikre et trygt skolemiljø for alle børn uanset baggrund som led i deres varetagelse af bl.a. fastsættelse af skolens værdiregelsæt.

SUMMARY

ETHNICITY AND BULLYING DYNAMICS – SCHOOL CHILDREN’S EXPERIENCES

This report examines to what extent primary school students experience bullying related to ethnicity. The data is based on a survey sent to 6th and 9th-grade students in the spring of 2023. The students in the survey are part of Børns Vilkår’s (the organisation Children’s Welfare) school panel, which consists of over 250 classes distributed across public primary schools, free primary schools and private primary schools in Denmark. A total of 1,568 students responded to the survey.

We examine the extent to which students, based on their skin color, nationality, religion, or culture (in short: their ethnicity), have experienced being insulted, mocked, threatened, or subject to physical violence.

We use the term “bullying related to ethnicity” to describe the experiences of the students, acknowledging that in some instances, it might be more accurate to refer to it as racism, discrimination, or harassment. The reason is that the ‘bullying’ reported by the students in the survey varies in its expression and form, and we aim to use a single comprehensive term to encompass these experiences.

The understanding of the term bullying in the report, is identical to the one used in recent bullying research, where the cause of bullying is found in the absence of a safe community in the classroom. Bullying is here defined as “a new community that arises to create the we absent in the class that bullies”. According to this definition of bullying, the school being the center of the bullying, plays a crucial role in stopping, preventing, encouraging, or reinforcing what is happening.

Accordingly, bullying related to ethnicity concerns students being targeted because of their skin color, nationality, religion or culture due to an unsafe community in the classroom. Ethnicity becomes a marker causing some students to be bullied and excluded in order to reduce other students’ lack of community.

Preventing and combating bullying is essential to ensure the right to a good educational environment. This also concerns bullying related to ethnicity. Schools have a responsibility to ensure that this right becomes a reality for students.

STUDENTS’ EXPERIENCES WITH BULLYING - INCLUDING BEING A BYSTANDER TO BULLYING

The report shows that experiences of bullying related to skin color, nationality, religion or culture is common in primary school, especially among minority-ethnic students. Over half of these students have faced bullying related to ethnicity during their primary school years. Those with non-Western backgrounds are the most severely impacted. More than two-thirds of these students, who have experienced bullying related to ethnicity, report incidents of such bullying within the past year.

The most common form of bullying related to ethnicity is characterized by other students mocking. Minority students report that their skin color and nationality are particularly subject to bullying. Most students, both minority and majority, report that the bullying occurs in person at the school rather than online. Only half of the affected students have talked to someone about their experiences.

The report also shows that students are largely bystanders to ethnicity-related bullying. More than half of the students surveyed have witnessed someone being bullied based on skin color, nationality, religion, or culture during the past school year. This is the case whether you ask students with minority or majority ethnic background.

Students most commonly witness other students being mocked or being insulted.

The patterns seen in the self-reported experiences also apply to the students who witness bullying: most of the observed bullying occurs in person at school, and half of the witnesses do not talk about it with anyone. If they tell it to someone, it is mostly to a friend.

Thus, the report shows that bullying tends to occur at school without teachers or educators being informed by the students. The fact that only a few students report their experiences to a teacher or educator suggests that the school may not be sufficiently aware of the issues students face in their daily lives.

EXPERIENCES WITH DEGRADING BEHAVIOR FROM TEACHERS

The report also indicates that nearly a fifth of the students with non-Western background have experienced degrading behavior from their teachers related to their ethnicity. This proportion is significantly higher than among students with Western or majority ethnic background.

Students with non-Western background are also more likely to feel blamed for things they have not done, feel that their teachers do not believe in their potential, and feel that their teachers often talk to them more harshly than to other children in the class, especially when compared to ethnic-majority students.

ANTI-BULLYING STRATEGIES

Finally, the report indicates that only a small number of schools explicitly address issues such as ethnicity and racism in their anti-bullying strategies, and the approaches to these issues vary widely. A greater focus on ethnicity in anti-bullying strategies would enhance the prevention and combating of bullying related to ethnicity.

RECOMMENDATIONS

The Danish Institute for Human Rights and Children's Welfare recommend that:

- 1. The Ministry of Children and Education** should take the initiative to reform the Educational Environment Act in order to:

- ensure that a good educational environment explicitly includes an environment free from harassment and discrimination⁴
- require educational institutions to address how they prevent and handle bullying related to ethnicity in their anti-bullying strategies or similar set of rules.

2. The Ministry of Children and Education should ensure the existence of:

- material for schools on how to prevent and handle bullying related to ethnicity
- education on rights, as well as qualified counseling and support for children and young people who experience discrimination, harassment or bullying related to their ethnicity.

3. The Ministry of Children and Education should include questions about students' experiences of harassment, discrimination and bullying related to ethnicity in the national well-being measurement survey.

4. The Ministry of Children and Education and the **Ministry of Higher Education and Science** should ensure a skill enhancement of current and future teachers and educators in primary schools to enhance their understanding of unconscious bias and their ability to promote equal participation opportunities for all children as part of schools' efforts to prevent and handle bullying related to ethnicity.

Recommendations for schools:

In addition to the recommendations at a political level, the report gives rise to schools also independently take initiatives to ensure a safe and good educational environment within the existing framework.

The Danish Institute for Human Rights and Children's Welfare recommend that:

- 5.** Schools should initiate targeted efforts to prevent harassment, discrimination, and bullying related to ethnicity. This can for instance be achieved through school principals taking the initiative to:
- Establish to what extent bullying related to ethnicity takes place at the school
 - Incorporate guidelines on how to manage incidents of bullying related to ethnicity into the school's anti-bullying strategy or similar set of rules. This includes providing information on where and how students and parents can seek guidance at the school
 - Establish frameworks for dialogues between teachers, educators, school principals etc. in order for them to develop approaches and pedagogical strategies that

4 In another context, the Danish Institute for Human Rights has recommended that the duty to ensure a good educational environment should be extended to include an educational environment free from sexual harassment, as well as harassment and discrimination. As this report does not address sexual harassment, it seems illogical to mention sexual harassment in these recommendations. However, the Institute remains of the opinion that the duty to ensure a good educational environment should be extended to include an educational environment free from sexual harassment as well. Children's Welfare supports this recommendation.

- prevent discrimination, harassment, and bullying related to ethnicity
- Provide school boards to include perspectives on bullying related to ethnicity as part of the set of rules regarding values of the school to ensure a safe environment for all children regardless of background.

BILAG 1 – METODE

VÆGTNING

Vi anvender i analysen vægte for på denne måde at korrigere for afvigelser mellem population og stikprøve på specifikke baggrundskarakteristika. Konkret vægter vi på køn, klasse, region og etnicitet. Det betyder, at underrepræsenterede grupper (fx elever fra Region Hovedstaden) vægtes, således at de tæller mere i stikprøven, mens overrepræsenterede grupper (fx elever fra Region Syddanmark) tæller mindre i stikprøven. Denne metode gør, at stikprøvens overordnede fordeling kommer til at ligne populationen på de parametre, der vægtes på.

Vægtning kan foretages på flere niveauer. I denne undersøgelse har vi brugt vægtning med udgangspunkt i den samlede målgruppe af alle elever i 6. og 9. klasse. Vi vægter ikke på et mere detaljeret niveau, blandt andet fordi ved vægtning på grupper med relativt få respondenter, er der større risiko for, at vægtningen får uforholdsmæssig stor betydning for resultaterne. Det vil sige, at vi vægter på variablene køn, klassetrin, region og etnicitet for alle elever i 6. og 9. klasse, men ikke fx på fordelingerne af disse parametre indenfor hver af de tre etnicitetskategorier.

For at undersøge resultaternes sensitivitet over for vægtningen, har vi opgjort analysens resultater både med og uden vægtning. Af tabel 1.1, 1.2 og 1.3 fremgår resultaterne fra figur 1, figur 8 og figur 12, både vægtet og uvægtet. Her kan vi se, at resultaterne ikke ændrer sig nævneværdigt efter vægtning.

Tabel 1.1: Mobning med etnicitet: Andel blandt alle elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet. Vægtede og uvægtede resultater

	Vægtet	Uvægtet
Majoritetsetnisk baggrund	18%	18%
Vestlig baggrund	39%	38%
Ikkevestlig baggrund	56%	55%

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). For spørgsmålsformuleringer og lignende se figur 1.

Tabel 1.2: Nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer: Andel blandt alle elever, der har oplevet nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer, opdelt på elevernes etnicitet. Vægtede og uvægtede resultater

	Vægtet	Uvægtet
Majoritetsetnisk baggrund	3%	3%
Vestlig baggrund	6%	8%
Ikkevestlig baggrund	19%	17%

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). For spørgsmålsformuleringer og lignende se figur 8.

Tabel 1.3: Tilskuer til mobning relateret til etnicitet i løbet af det seneste år: Andel blandt alle elever, opdelt på elevernes etnicitet. Vægtede og uvægtede resultater

	Vægtet	Uvægtet
Majoritetsetnisk baggrund	52%	52%
Vestlig baggrund	56%	58%
Ikkevestlig baggrund	55%	55%

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). For spørgsmålsformuleringer og lignende se figur 12.

KLASSIFICERING AF ETNISK HERKOMST

Vi har klassificeret elevernes etnicitet på baggrund af deres besvarelser i undersøgelsen. På baggrund heraf har vi lavet følgende klassificering:

- majoritetsetnisk baggrund: elever, hvor begge forældre er født i Danmark
- indvandrer med vestlig baggrund: elever, der ikke er født i Danmark, og hvor mindst én forælder er født i et andet vestligt land end Danmark
- indvandrer med ikkevestlig baggrund: elever, der ikke er født i Danmark, og hvor mindst én forælder er født i et ikkevestligt land
- efterkommer med vestlig baggrund: elever, der er født i Danmark, og hvor mindst én forælder er født i et andet vestligt land end Danmark
- efterkommer med ikkevestlig baggrund: elever, der er født i Danmark, og hvor mindst én forælder er født i et ikkevestligt land
- ukendt: elever, der har svaret "Ved ikke", eller at de ikke kender deres forældre og derfor ikke kan kategoriseres.

Andelen af elever med minoritetsetnisk baggrund vurderes ikke stor nok, til at der kan laves statistiske analyser på alle seks kategorier. Derfor omkodes de første fem kategorier til følgende tre kategorier:

- majoritetsetniske elever
- minoritetsetniske elever med vestlig baggrund
- minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund.

***Den sjette kategori, 'ukendt', indgår ikke i den endelige klassificering, eftersom vi ikke har viden nok om eleverne i denne kategori til at placere dem. Det betyder, at ni elever ikke indgår i den endelige analyse.**

Klassificeringen af etnicitet afviger fra Danmarks Statistiks definition, hvor et barn med 'dansk herkomst' er en person – uanset fødested – der har mindst én forælder, der både er dansk statsborger og født i Danmark. I denne undersøgelse har formålet været at undersøge børns oplevelser med mobning relateret til etnicitet. Det har derfor været essentielt for denne undersøgelse, at flest mulige børn, der er i risiko for dette, inkluderes i kategorierne for børn med minoritetsetnisk baggrund. Til det formål har vi vurderet, at Danmarks Statistiks definition ikke er dækkende, ud fra hypotesen om, at selvom et barns ene forælder er etnisk dansk, er der stadig et potentiale for, at barnet oplever at blive mobbet med sin hudfarve, religion, nationalitet eller kultur baseret på de minoritetskarakteristika, som barnet potentielt deler med sin anden forælder.¹²⁵

Populationsdata til sammenligning med denne klassificering er trukket via befolkningsdata, der er tilgængelige gennem Danmarks Statistiks registerdata, ud fra den nye inddeling og fremgår af tabel 2.

Et studie fra 2022 konkluderer, at Danmarks Statistiks nuværende måde at klassificere etnisk herkomst på ikke fuldt ud afspejler den etniske mangfoldighed blandt børn i alderen 0-16 år i Danmark.¹²⁶ Studiet foreslår derfor en definition af 'dansk herkomst', hvor kun børn med to etnisk danske forældre inkluderes. Med denne ændring falder andelen af børn klassificeret som 'dansk herkomst' hos Danmarks Statistik fra 86,6 pct. til 76,6 pct. i 2019.

BILAG 2 – RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER

KAPITEL 4: RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER

Tabel 2.1: Mobning med etnicitet: Andel blandt alle elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Alle elever	25%	(23,08%;27,91%)
Majoritetsetnisk baggrund	18%	(15,8%;20,39%)
Vestlig baggrund	39%	(30,08%;49,05%)
Ikkevestlig baggrund	56%	(48,5%;63,86%)

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Se yderligere i figur 1.

Tabel 2.2: Typer af mobning med etnicitet: Andel blandt alle elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet

	Gjort grin med eller joket med	Konfidensinterval
Majoritetsetnisk baggrund	13%	(11,17%;15,18%)
Vestlig baggrund	34%	(25,4%;43,82%)
Ikkevestlig baggrund	53%	(45,61%;61,12%)
	Blevet kaldt grimme ting	Konfidensinterval
Majoritetsetnisk baggrund	9%	(7,24%;10,62%)
Vestlig baggrund	11%	(6,51%;19,35%)
Ikkevestlig baggrund	29%	(22,2%;36,7%)
	Modtaget trusler eller udsat for fysisk vold	Konfidensinterval
Majoritetsetnisk baggrund	4%	(3,2%;5,75%)
Vestlig baggrund	7%	(3,35%;14,85%)
Ikkevestlig baggrund	10%	(5,7%;15,47%)

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Se yderligere i figur 2.

Tabel 2.3: Mobningens hyppighed: Andel blandt elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet

	Majoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
En eller flere gange om ugen	18%	(12,71%;23,81%)
En eller flere gange om måneden	15%	(10,46%;20,58%)
En eller flere gange det seneste år	17%	(12,44%;22,26%)
Har ikke oplevet mobning på baggrund af etnicitet det seneste år	29%	(23,11%;36,24%)
Ved ikke	22%	(16,32%;27,94%)
	Vestlig baggrund	Konfidensinterval
En eller flere gange om ugen	15%	(6,34%;31,66%)
En eller flere gange om måneden	14%	(6,34%;26,9%)
En eller flere gange det seneste år	26%	(14,45%;41,93%)
Har ikke oplevet mobning på baggrund af etnicitet det seneste år	24%	(12,31%;40,51%)
Ved ikke	22%	(11,77%;36,9%)
	Ikkevestlig baggrund	Konfidensinterval
En eller flere gange om ugen	29%	(19,87%;39,48%)
En eller flere gange om måneden	22%	(14,03%;32,56%)
En eller flere gange det seneste år	19%	(12,65%;28,06%)
Har ikke oplevet mobning på baggrund af etnicitet det seneste år	8%	(4,09%;14,99%)
Ved ikke	22%	(14,48%;32,53%)

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever, 100 elever med ikkevestlig baggrund og 45 elever med vestlig baggrund). Se yderligere i figur 3.

Tabel 2.4: Elevernes oplevelse af mobningens årsag: Andel blandt elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet

	Majoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
Hudfarve	23%	(17,4%;29,37%)
Nationalitet	8%	(5,05%;12,95%)
Religion eller kultur	8%	(4,61%;12,22%)
Anden årsag/ved ikke	67%	(59,52%;72,87%)
	Vestlig baggrund	Konfidensinterval
Hudfarve	11%	(4,31%;24,13%)
Nationalitet	43%	(28,71%;59,3%)
Religion eller kultur	18%	(8,37%;34,14%)
Anden årsag/ved ikke	39%	(24,94%;55,58%)
	Ikkevestlig baggrund	Konfidensinterval
Hudfarve	42%	(31,67%;52,46%)
Nationalitet	33%	(23,63%;43,14%)
Religion eller kultur	27%	(19,03%;37,84%)
Anden årsag/ved ikke	33%	(59,52%;43,54%)

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever, 100 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 45 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Der er blevet udvalgt ét af de fire scenarier, som eleven er blevet stillet et opfølgende spørgsmål til. Udvælgelsen er foretaget på baggrund af metoden quotas least filled, jf. metodekapitlet. Se yderligere under figur 4.

Tabel 2.5: Hvor mobningen er sket: Andel blandt elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet

	Majoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
Kun eller mest online i spil eller på sociale medier (fx TikTok, Discord eller Snapchat)	9%	(5,44%;14,14%)
Lige meget fysisk og online	9%	(6%;14,04%)
Kun eller mest fysisk, fx i skolen eller fritidsordning/klub	51%	(44,12%;58,25%)
Ved ikke	31%	(24,5%;37,59%)
	Minoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
Kun eller mest online i spil eller på sociale medier (fx TikTok, Discord eller Snapchat)	9%	(4,43%;16,35%)
Lige meget fysisk og online	10%	(5,95%;16,29%)
Kun eller mest fysisk, fx i skolen eller fritidsordning/klub	52%	(43,22%;61,09%)
Ved ikke	29%	(21,45%;38,14%)

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever og 145 minoritetsetniske elever). For elever, der har oplevet mobning med etnicitet, er der blevet udvalgt ét af de potentielt fire scenarier, som eleven er blevet stillet et opfølgende spørgsmål til. Udvælgelsen er foretaget på baggrund af metoden quotas least filled, jf. metodekapitlet. Se yderligere under figur 5.

Tabel 2.6: Har eleven talt med nogen om det?: Andel blandt elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet

	Majoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
Ja	44%	(36,78%;45,3%)
Nej	36%	(29,38%;19,73%)
Ved ikke	21%	(15,4%;26,81%)
	Minoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
Ja	54%	(45,3%;62,91%)
Nej	27%	(19,73%;34,89%)
Ved ikke	19%	(13,13%;27,03%)

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever og 145 minoritetsetniske elever). Se yderligere under figur 6.

Tabel 2.7: Hvem har eleven talt med?: Andel blandt elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes etnicitet

	Majoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
Ingen	36%	(29,38%;42,8%)
Ven	20%	(15,09%;26,47%)
Forældre	16%	(11,86%;22,38%)
Lærer eller pædagog	11%	(6,93%;15,81%)
Andre	11%	(6,83%;16,02%)
Ved ikke	21%	(15,4%;26,81%)
	Minoritetsetnisk baggrund	Konfidensinterval
Ingen	27%	(19,73%;34,89%)
Ven	34%	(26,07%;43,34%)
Forældre	24%	(17,04%;33,12%)
Lærer eller pædagog	11%	(6,27%;18,75%)
Andre	7%	(3,32%;13,06%)
Ved ikke	19%	(13,13%;27,03%)

Note: Antal besvarelser = 369 (224 majoritetsetniske elever og 145 minoritetsetniske elever).
Se yderligere under figur 7.

Tabel 2.8: Hvorfor har eleven ikke talt med nogen om mobningen?: Andel blandt elever, der ikke har talt med nogen om deres oplevelser med mobning, opdelt på elevernes etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Jeg synes ikke, jeg har brug for hjælp	50%	(40,88%;58,47%)
Jeg synes, det er svært at tale om	11%	(6,81%;17,16%)
Jeg tror ikke, at andre synes, det er et problem	11%	(6,69%;18,33%)
Jeg tror ikke, der er nogen, der kan hjælpe mig	8%	(3,88%;14,99%)
Jeg vil ikke gøre mine forældre/de voksne, jeg bor sammen med, eller andre i min familie kede af det	4%	(1,94%;9,02%)
Hvis jeg fortæller det, vil det blive brugt imod mig	7%	(3,99%;13,19%)
Jeg har ikke lyst til, at der er andre, der kommer i problemer	11%	(6,89%;17,18%)
Andet	11%	(7,19%;17,27%)
Ved ikke	22%	(15,39%;30,05%)

Note: Antal besvarelser = 149. Opgørelsen dækker over alle elever uanset etnicitet. Opgørelsen er baseret på alle elever, der til mindst en oplevelse har angivet, at de ikke har talt med nogen. Elever har fået opfølgende spørgsmål via metoden quotas least filled, jf. metodekapitlet.

Tabel 2.9: Mobning med etnicitet: Andel blandt alle elever, der har oplevet mobning fra andre elever relateret til etnicitet, opdelt på elevernes køn og klasse

	Andel	Konfidensinterval
6. klasse	25%	(21,62%;27,97%)
9. klasse	27%	(23,42%;30,78%)
Dreng	25%	(21,97%;29,09%)
Pige	25%	(22,28%;28,9%)
Anden kønsidentitet	43%	(25,04%;62,96%)

Note: Antal besvarelser: 885 elever fra 6. klasse, 683 elever fra 9. klasse, 734 drenge, 806 piger og 28 elever med anden kønsidentitet. Der er ikke signifikant forskel på andelen af elever, der oplever mobning med etnicitet, på tværs af køn og klasse. Andelen af elever med anden kønsidentitet, der oplever mobning med etnicitet er dog baseret på få observationer og derfor behæftet med stor statistisk usikkerhed.

KAPITEL 5: RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER

Tabel 2.10: Nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer: Andel blandt alle elever, der har oplevet nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer, opdelt på elevernes etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Alle elever	6%	(4,62%;7,39%)
Majoritetsetnisk baggrund	3%	(2,39%;4,65%)
Vestlig baggrund	6%	(2,83%;10,49%)
Ikkevestlig baggrund	19%	(12,97%;25,7%)

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Se yderligere under figur 8.

Tabel 2.11: Enighed i udsagnet "Mine lærere giver mig ofte skylden for ting, jeg ikke har gjort": Andel blandt alle elever, opdelt på elevernes etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Majoritetsetnisk baggrund	16%	(14,19%;18,58%)
Vestlig baggrund	23%	(16,01%;32,81%)
Ikkevestlig baggrund	27%	(20,77%;34,82%)

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har angivet "Helt enig" eller "Lidt enig" til udsagnet "Mine lærere giver mig ofte skylden for ting, jeg ikke har gjort." Se yderligere under figur 9.

Tabel 2.12: Enighed i udsagnet "Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget": Andel blandt alle elever, opdelt på elevernes etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Majoritetsetnisk baggrund	65%	(62,19%;67,91%)
Vestlig baggrund	65%	(54,98%;73,38%)
Ikkevestlig baggrund	55%	(47,52%;63%)

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har angivet "Helt enig" eller "Lidt enig" til udsagnet "Mine lærere tror på, at jeg kan blive til noget." Se yderligere under figur 10.

Tabel 2.13: Enighed i udsagnet "Mine lærere taler ofte hårdere til mig end til andre børn i klassen": Andel blandt alle elever, opdelt på elevernes etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Majoritetsetnisk baggrund	9%	(7,42%;10,77%)
Vestlig baggrund	9%	(4,44%;16,47%)
Ikkevestlig baggrund	21%	(15,26%;28,56%)

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Opgørelsen viser andelen af elever, der har angivet "Helt enig" eller "Lidt enig" til udsagnet "Mine lærere taler ofte hårdere til mig end til andre børn i klassen." Se yderligere under figur 11.

Tabel 2.14: Nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer: Andel blandt alle elever, der har oplevet nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer, opdelt på elevernes køn og klasse

	Andel	Konfidensinterval
6. klasse	4%	(2,97%;6,03%)
9. klasse	8%	(5,82%;10,66%)
Dreng	7%	(4,85%;9,51%)
Pige	5%	(3,47%;6,58%)
Anden kønsidentitet	14%	(5,78%;30,95%)

Note: Antal besvarelser: 885 elever fra 6. klasse, 683 elever fra 9. klasse, 734 drenge, 806 piger og 28 elever med anden kønsidentitet. Andelen af elever i 9. klasse, der oplever nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer, er signifikant højere end tilsvarende andel i 6. klasse. Der er ikke signifikant forskel på tværs af køn. Andelen af elever med anden kønsidentitet, der oplever nedværdigende adfærd relateret til etnicitet fra en lærer, er dog baseret på få observationer og derfor behæftet med stor statistisk usikkerhed.

KAPITEL 6: RESULTATER MED KONFIDENSINTERVALLER

**Tabel 2.15: Tilskuer til mobning med etnicitet i løbet af det seneste år:
Andel blandt alle elever, opdelt på elevernes etnicitet**

	Andel	Konfidensinterval
Alle elever	53%	(50%;55,39%)
Majoritetsetnisk baggrund	52%	(49,06%;55,03%)
Vestlig baggrund	56%	(45,77%;65,14%)
Ikkevestlig baggrund	55%	(46,78%;62,27%)

Note: Antal besvarelser = 1.559 (1.257 majoritetsetniske elever, 183 minoritetsetniske elever med ikkevestlig baggrund og 119 minoritetsetniske elever med vestlig baggrund). Se yderligere under figur 12.

Tabel 2.16: Typer af mobning: Andel blandt alle elever, der har været tilskuer til mobning relateret til etnicitet i løbet af det seneste år

	Andel	Konfidensinterval
Andre elever er blevet gjort grin med	42%	(39,33%;44,64%)
Andre elever er blevet kaldt grimme ting	39%	(36,89%;42,13%)
Andre elever er blevet holdt udenfor	15%	(12,78%;16,53%)
Andre elever er blevet udsat for vold	12%	(10,3%;13,86%)

Note: Antal besvarelser = 1.568. Se yderligere under figur 13.

Tabel 2.17: Hvem har eleven talt med?: Andel blandt elever, der har været tilskuer til mobning relateret til etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Ingen	48%	(44,79%;52,16%)
Ven	19%	(16,46%;22,28%)
Forældre	8%	(5,96%;9,96%)
Lærer/pædagog	6%	(4,78%;8,67%)
Andre	5%	(3,4%;6,49%)
Ved ikke	19%	(16,2%;22,02%)

Note: Antal besvarelser = 835 (alle elever, der har overværet mobning relateret til etnicitet). Se yderligere under figur 14.

Tabel 2.18: Hvor mobningen er sket: Andel blandt elever, der har været tilskuer til mobning relateret til etnicitet

	Andel	Konfidensinterval
Kun eller mest fysisk, fx i skolen eller fritidsordning/klub	54%	(50,55%;57,89%)
Lige meget fysisk og online	7%	(5,08%;8,82%)
Kun eller mest online i spil eller på sociale medier (fx TikTok, Discord eller Snapchat)	12%	(9,69%;14,76%)
Ved ikke	27%	(23,94%;30,41%)

Note: Antal besvarelser = 835 (alle elever, der har overværet mobning relateret til etnicitet). Se yderligere under figur 15.

Tabel 2.19: Tilskuer til mobning med etnicitet i løbet af det seneste år: Andel blandt alle elever, opdelt på elevernes køn og klasse

	Andel	Konfidensinterval
6. klasse	49%	(45,72%;52,85%)
9. klasse	57%	(52,85%;60,92%)
Dreng	52%	(47,87%;55,71%)
Pige	54%	(50,72%;58,16%)
Anden kønsidentitet	43%	(25,63%;62,91%)

Note: Antal besvarelser: 885 elever fra 6. klasse, 683 elever fra 9. klasse, 734 drenge, 806 piger og 28 elever med anden kønsidentitet. Andelen af elever i 9. klasse, der har været tilskuer til mobning med etnicitet i løbet af det seneste år, er signifikant højere end tilsvarende andel i 6. klasse. Der er ikke signifikant forskel på tværs af køn. Andelen af elever med anden kønsidentitet, der har været tilskuer til mobning med etnicitet i løbet af det seneste år, er dog baseret på få observationer og derfor behæftet med stor statistisk usikkerhed.

BILAG 3 – SKOLERNES ANTIMOBBESTRATEGIER – STIKPRØVEREPRÆSENTATIVITET

Som det fremgår af kapitel 7, har vi i analysen af skolernes antimobbestrategier gennemgået antimobbestrategier fra et udvalg af skoler.

Med henblik på at udvælge, hvilke skoler der skulle indgå i analysen, har vi først foretaget et populationsudtræk af folkeskoler og private grundskoler fra Børne- og Undervisningsministeriets institutionsregister.¹²⁷

Med udgangspunkt i dette populationsudtræk er der indledningsvist udtrukket 375 tilfældige skoler svarende til 20 pct. af populationen. Efterfølgende er stikprøven reduceret til 306 skoler, da 69 øvrige skoler blev frasorteret. Baggrunden for frasorteringen har været, at: i) skolerne har været irrelevante, fx fordi de udgjorde en dublet eller kun har haft 10. klasse, eller at ii) det ikke har været muligt at lokalisere skolens antimobbestrategi på deres hjemmeside (dette udelukker dog ikke, at skolen kan have en antimobbestrategi).

Stikprøvens repræsentativitet for populationen er blevet vurderet på følgende parametre: skoletype, elevtal, herkomst og beliggenhedskommune. Stikprøvefordelingen er en smule skæv med en mindre overrepræsentation af folkeskoler relativt til friskoler og private grundskoler på knap 5 procentpoint. Dertil har skolerne i stikprøven et gennemsnitligt elevtal (430 elever), der ligger lidt over gennemsnittet i populationen (400 elever). For så vidt angår kommunetype, er provinskommuner en smule overrepræsenteret i stikprøven (ca. 5 procentpoint), mens landkommuner er tilsvarende underrepræsenterede. Se tabel 3.1 for opgørelser på population og stikprøve.

Stikprøvens repræsentativitet, for så vidt angår kommunetype, er vurderet ved brug af Danmarks Statistiks kommunekoder. Andelen af indvandrere og efterkommere på de enkelte institutioner er fundet ved at sammenholde institutionsnummeret med data om elevernes herkomst fra Børne- og Undervisningsministeriets uddannelsesstatistik (Børne- og Undervisningsministeriet. Uddannelsesstatistik: <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Reports/1577.aspx>).

Tabel 3.1: Population af skoler sammenlignet med stikprøven af skoler

Parameter	Stikprøve	Population
Skoletype		
Folkeskoler	75,8%	71,2%
Friskoler og private grundskoler	24,2%	28,8%
Elevtal		
Gennemsnitligt elevtal	430	400
Herkomst		
Andel indvandrere og efterkommere	12,5%	11,7%
Kommunetype		
Hovedstadskommuner	18,3%	18,4%
Storbykommuner	12,1%	9,3%
Provinskommuner	29,4%	24,3%
Oplandskommuner	18%	20,1%
Landkommuner	22,2%	27,9%

Note: Der indgår 1.877 folkeskoler, friskoler eller grundskoler i populationen. Statistik for stikprøven er baseret på de 306 skoler med en tilgængelig antimobbestrategi.

SLUTNOTER

- 1 Hansen, H.R & Kofoed, J. (2022). "Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte". I: Bjerre, J. & Laursen, P. F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. I: København: Hans Reitzels Forlag. s. 351-353.
- 2 Se fx Madsen et al. (2022). Skolebørnsundersøgelsen 2022 – Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt skoleelever i 5., 7. og 9. klasse i Danmark. Statens Institut for Folkesundhedsvidenskab, SDU.
- 3 Omfanget af mobning i skolen relateret til etnicitet i en dansk kontekst er ikke tidligere undersøgt bredt ved brug af kvantitative metoder. Tal fra Børnesundhedsprofilen fra 2023, som er en spørgeskemaundersøgelse om sundhed, trivsel og fritidsliv blandt børn i 6. og 9. klasse på københavnske skoler, viser, at mere end hvert fjerde barn på disse skoler oplever forskelsbehandling. For børn i 6. klasse er der siden 2021 sket en stigning fra 20 til 25 pct., mens der for børn i 9. klasse er sket en stigning fra 26 til 27 pct. Kilde: Hesse, S.M. (2024). Flere og flere børn oplever forskelsbehandling i københavnske folkeskoler: Nu bliver politikerne råbt op, KøbenhavnLIV, 27. februar 2024. Se eventuelt også denne korte analyse baseret på tal fra den årlige trivselsmåling i folkeskolen: [Unge etniske minoriteter trives mindre i skolen | DRC Dansk Flygtningehjælp](#) samt denne undersøgelse fra Mary Fonden og Red Barnet: [PowerPoint-præsentation \(maryfonden.dk\)](#).
- 4 Se afsnit 2.1 Begrebsafklaring for begrundelsen for anvendelsen af begrebet 'etnicitet' som samlebetegnelse for hudfarve, nationalitet, religion og kultur.
- 5 Madsen et al. (2022). Skolebørnsundersøgelsen 2022 – Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt skoleelever i 5., 7. og 9. klasse i Danmark. Statens Institut for Folkesundhedsvidenskab, SDU.
- 6 "Forekomsten af at være offer for mobning måles ved hjælp af spørgsmålet: 'I de sidste par måneder: Hvor tit er du blevet mobbet i skolen?' med følgende fem svarkategorier: 'Jeg er ikke blevet mobbet', 'Det er sket én eller to gange', '2-3 gange om måneden', 'Ca. en gang om ugen' og 'Flere gange om ugen'. I denne rapport defineres dem, der mobbes, som den andel, der har svaret en af de sidste tre svarkategorier."
(Madsen et al. (2022). Skolebørnsundersøgelsen 2022 – Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt skoleelever i 5., 7. og 9. klasse i Danmark. Statens Institut for Folkesundhedsvidenskab, SDU, s. 136).
- 7 Se eventuelt metodekapitlet.
- 8 Se afsnit 2.1 Begrebsafklaring for begrundelsen for anvendelsen af begrebet 'etnicitet' som samlebetegnelse for hudfarve, nationalitet, religion og kultur.
- 9 Se Khawaja, I. (2023). Minoritetsstress: Begrebet, dets anvendelighed og potentiale. Kvinder, Køn & Forskning, 34(2), s. 91-107. Og Yang, A. (2021). Child-Friendly Racism? An ethnographical study on children's racialized becoming in a race-blind context. Ph.d.-afhandling, Aalborg Universitet. Child-Friendly Racism? An ethnographical study on children's racialized becoming in a race-blind context — Aalborg University's Research Portal (aau.dk).
"På basis af studier af skolebørn i den danske folkeskole udvikler Yang begrebet til at sætte fokus på, hvordan racialiserede og minoriserede børn forventer og

- kan være bekymrede for fremtidige situationer, hvor de må forholde sig til deres minoriserede og andetgjorte position. Begrebet kan anvendes bredere i forhold til racialiserede og minoriserede individer til at forstå den affektive investering i mulige fremtidige oplevelser af andetgørelse og racialisering. Frygt, usikkerhed, årvågenhed og en foregribelse af mulige fremtidige andetgørende oplevelser kan i den sammenhæng beskrives som en næsten normaliseret betingelse og del af hverdagen for mange racialiserede minoriteter – men det er en betingelse, som har affektive omkostninger.” (Khawaja, I. (2023). Minoritetsstress: Begrebet, dets anvendelighed og potentiale. *Kvinder, Køn & Forskning*, 34(2), s. 98).
- 10 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), *Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 363.
 - 11 Priest et al. (2013). A systematic review of studies examining the relationship between reported racism and health and wellbeing for children and young people: Social determinants of child health. *Social Science & Medicine* (1982), 95, 2013, s. 115-127.
 - 12 Weeks, M.R. & Sullivan, A.L. (2019). Discrimination Matters: Relations of Perceived Discrimination to Student Mental Health. *School Mental Health* (springer.com), 11, s. 425-437.
 - 13 Schafer, E.S. (2022). Perceived Discrimination in School: a Longitudinal Look at the Impact on Expectations and Health. *National Library of Medicine, Journal of Racial and Ethnic Health Disparities* 10(2), s. 743-750.
 - 14 Brown, C.S. (2017). *Discrimination in Childhood and Adolescence: A Developmental and Intergroup Approach*. Routledge.
 - 15 FN's Børnekonvention artikel 29(1).
 - 16 Folkeskoleloven § 1, stk. 3. Friskoleloven § 1, stk. 2.
 - 17 Undervisningsmiljøloven § 1b.
 - 18 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), *Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik*. København: Hans Reitzels Forlag.
 - 19 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), *Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik*. København: Hans Reitzels Forlag.
 - 20 Khawaja, I. & Lagermann, L. (2023). Indledning. I: Khawaja, I. & Lagermann, L. (red.), *(Farve)blinde vinkler – om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 18; Lagermann, L.C. (2013). Racialized subjects in a colour blind school. *International Journal on School Disaffection*, 10(1); Staunæs, D. (2022). *Køn, etnicitet og skoleliv*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
 - 21 Rosvall, P. & Öhrn, E. (2014). Teachers' silences about racist attitudes and students' desires to address these attitudes. *Intercultural Education*, 25(5), s. 337-348.
 - 22 Wiltgren, L. (2023). 'So incredibly equal': how polite exclusion becomes invisible in the classroom. *British Journal of Sociology of Education*, 44(3).
 - 23 Ved anvendelse af objektive målbare parametre er det muligt at sammenligne fordelingen af de adspurgte elever med fordelingen af alle elever i 6. og 9. klasse. I forbindelse med vægtning af data har dette været en forudsætning.
 - 24 Begrebet er af flere årsager ikke optimalt, bl.a. fordi en 'ikke-kategori' kan forekomme stigmatiserende. Samtidig er der med kategorisering som sådan tale

- om, at man generaliserer. Vi anvender imidlertid begrebet, da der p.t. ikke findes et bredt benyttet oplagt alternativ.
- 25 EU-Domstolens dom af 16. juli 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, præmis 16, samt dom af 6. april 2017, Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, præmis 17, og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 13. december 2005, Timishev v. Russia, 55762/00 og 55974/00, præmis 55.
 - 26 Kilde: Børns Vilkår.
 - 27 Rabøl Hansen, H. & Nielsen, J.C. (2020). Forståelser af mobning og ensomhed i grundskolen. Rabøl Research. Udarbejdet for Mary Fonden. <https://www.maryfonden.dk/viden/forstaaelser-af-mobning-og-ensomhed-i-grundskolen/>
 - 28 Madsen et al. (2022). Skolebørnsundersøgelsen 2022 – Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt skoleelever i 5., 7. og 9. klasse i Danmark. Statens Institut for Folkesundhedsvidenskab, SDU.
 - 29 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. København: Hans Reitzels Forlag.
 - 30 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. København: Hans Reitzels Forlag.
 - 31 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. København: Hans Reitzels Forlag, s. 352.
 - 32 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. København: Hans Reitzels Forlag, s. 357.
 - 33 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. København: Hans Reitzels Forlag, s. 357-358.
 - 34 FN's Børnekonvention artikel 28(1)(a) og FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder artikel 13(2)(a).
 - 35 FN's Børnekonvention artikel 28(1)(e).
 - 36 FN's Børnekonvention artikel 29(1)(d).
 - 37 FN's Børnekonvention artikel 19(1).
 - 38 FN's Børnekomité: General Comment No. 1: Article 29 (1): The Aims of Education. Article 29 (1), Convention on the Rights of the Child. 17 April 2001.
 - 39 FN's Børnekonvention artikel 2(1).
 - 40 Af friskolelovens § 5, stk. 4, fremgår det, at skolerne, som del af vedtægterne, skal have et værdigrundlag, der skal offentliggøres på hjemmesiden. Værdigrundlaget er det fundament, som skolens formål og praksis hviler på ([Formål og værdisæt – Danmarks Private Skoler](#)). Modsat værdiregelsæt, som folkeskoler er forpligtet til at udarbejde og skal indeholde retningslinjer for god adfærd og trivsel, er der i lovgivningen ikke noget krav om fokus på trivsel i de frie grundskolers værdigrundlag.
 - 41 Lov om etnisk ligebehandling, jf. bekendtgørelse nr. 438 af 16. maj 2012.
 - 42 Lov om etnisk ligebehandling § 3, stk. 1.
 - 43 Forslag til lov om etnisk ligebehandling, 2002-03 L 155, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 3, https://webarkiv.ft.dk/?/Samling/20021/lovforslag_oversigtsformat/L155.htm
 - 44 Lov om etnisk ligebehandling § 3, stk. 4.

- 45 Forslag til lov om etnisk ligebehandling, 2002-03 L 155, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 3, https://webarkiv.ft.dk/?/Samling/20021/lovforslag_oversigtsformat/L155.htm
- 46 Lov om etnisk ligebehandling med kommentarer af Jonas Christoffersen, 2009, s. 25.
- 47 Lov om etnisk ligebehandling § 9 og § 10, stk. 2.
- 48 Folkeskoleloven § 44, stk. 4.
- 49 Folkeskoleloven § 56b.
- 50 [Trivselsmåling | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)
- 51 Undervisningsmiljøloven § 1.
- 52 Forslag til lov om ændring af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen, lovforslag som fremsat L123 den 26. januar 2017: [20161_L123_som_fremsat.pdf \(ft.dk\)](#)
- 53 Forslag til lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø, 1999-2000 L291, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 1 og almindelige bemærkninger, https://webarkiv.ft.dk/?/samling/19991/lovforslag_oversigtsformat/L291.htm
- 54 Forslag til lov om ændring af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen, lovforslag som fremsat L123 den 26. januar 2017, s. 16.
- 55 Det fremgår af undervisningsmiljøloven § 1, at skolerne har et ansvar for at sikre et godt undervisningsmiljø, så undervisningen foregår sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Terminologien sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt er lånt fra arbejdsmiljøloven, hvor der gælder et forbud mod seksuel chikane og chikane på arbejdspladsen. Det fremgår af bemærkningerne til undervisningsmiljøloven, at det ikke er hensigten at overføre samme standard for sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt til undervisningsmiljøområdet generelt, da det i praksis vil skulle tillempes ud fra de hensyn, som følger af forskelle mellem uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser.
- 56 Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø kapitel 2.
- 57 [Skabeloner: undervisningsmiljøvurdering, antimobbestrategi og trivselsmåling \(dcum.dk\)](#) [Viden og inspirationsmateriale: LGBT+ elevers trivsel \(dcum.dk\)](#)
- 58 Epinion (2020). Evaluering af antimobbebestemmelser og Den Nationale Klageinstans mod Mobning, s. 9, [Epinion Word portrait template \(uvm.dk\)](#)
- 59 Undervisningsmiljøloven § 1b.
- 60 Undervisningsmiljøloven § 1c.
- 61 Undervisningsmiljøloven § 7a.
- 62 [Hvis du ønsker at klage \(dcum.dk\)](#)
- 63 Undervisningsmiljøloven § 7a, stk. 2.
- 64 Undervisningsmiljøloven §§ 6-7.
- 65 Folkeskoleloven § 56a.
- 66 Undervisningsmiljøloven § 1, stk. 2.
- 67 Undervisningsmiljøloven § 7e.
- 68 [Sådan fører vi tilsyn på Undervisningsministeriets område | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#). [Tilsynsplan 2024 \(stukuvvm.dk\)](#)
- 69 Samlet set oplever 25 pct. af eleverne i nærværende undersøgelse mobning relateret til etnicitet. Dette er umiddelbart en højere andel end de 'sammenlignelige' andele i Skolebørnsundersøgelsen og den nationale trivselsmåling. Forskelle i resultaterne kan formentlig forklares med henvisning til, hvilket mål for hyppighed der anvendes i de respektive undersøgelser, når mobning skal defineres, samt forskelle i spørgsmålsformuleringer.

- Hvis vi i vores undersøgelse alene ser på elever, der har oplevet mobning 'en eller flere gange om ugen' og 'en eller flere gange om måneden,' ligger andelen af elever, der har oplevet mobning, på niveau med de nævnte undersøgelser.
- 70 Med uvægtet data ville man normalt anvende en tosidet z-test til at teste, om andele er signifikant forskellige fra hinanden på tværs af grupper. Vi arbejder i denne rapport med vægtet data og anvender derfor en test, der tager højde for vægtningen (lincom efter svy:prop i STATA). Se Heeringa, S.G., West, B.T. & Berglund, P.A. (2017). Applied Survey Data Analysis. 2. udgave.
- 71 Institut for Menneskerettigheder (2023). Oplevet etnisk diskrimination i Danmark, s. 75. [Oplevet etnisk diskrimination i Danmark | Institut for Menneskerettigheder.](#)
- 72 "Oplevet etnisk diskrimination i Danmark" bygger på spørgeskemadata fra 2023. Undersøgelsens målgruppe er minoritetsetniske personer med opvækst i Danmark, svarende til personer på 18 år eller derover, som jf. Danmarks Statistik enten kan identificeres som ikkevestlige efterkommere eller som ikkevestlige indvandrere, der er indvandret til Danmark første gang, inden de fyldte 13 år. (Se undersøgelsen s. 10, 74-75).
- Det Nationale Integrationsbarometer relaterer sig til indvandrere med minimum tre års opholdstid i Danmark og efterkommere med ikkevestlig oprindelse i alderen 18 år og derover. Udlændinge- og Integrationsministeriet (2022). Medborgerskabsundersøgelsen 2022. Baggrundstabeller: [baggrundstabeller-fra-medborgerskabsundersogelsen-2022 \(integrationsbarometer.dk\)](#)
- 73 Friends (2021). Friendsrapporten 2021, s. 6. [Friendsrapporten_2021.pdf](#)
- 74 Kristensen, S.B. (2022). 'Jeg bliver nødt til at sige vi om dem' – oprør mod racialisering blandt unge i den danske folkeskole. Nordisk Tidsskrift for Ungdomsforskning (1), s. 60-77.
- 75 Vertelyté, M. (2023). 'Have we lost our sense of humour?!' Affective senses of racial joking in Danish schools. Social Identities, 29(2), s. 205-219.
- 76 Vertelyté, M. (2023). 'Have we lost our sense of humour?!' Affective senses of racial joking in Danish schools. Social Identities, 29(2), s. 205-219.
- 77 Kristensen, S.B. (2022). 'Jeg bliver nødt til at sige vi om dem' – oprør mod racialisering blandt unge i den danske folkeskole. Nordisk Tidsskrift for Ungdomsforskning (1), s. 60-77.
- 78 I bogen "Mobbemønstre og magtkampe" fra 2017 skriver Stine Kaplan Jørgensen: "[D]et besværlige ved netop at udpege humor og latter som foragtproducerende er, at ond humor let kan nedtones ved hjælp af den simple, men effektive sætning: 'det var bare for sjov'" (2019:38-39). Kaplan henviser her til Søndergaard, som skriver, at det er en trylleformular, som kan være svær at gå op imod. Se eventuelt Søndergaard, D.M. (2011). Mobning, mobbefryd, humor og fællesskab. I: Brinkmann S. (red.), Fællesskab i skolen, s. 45-78. København: Akademisk Forlag.
- 79 Nielsen, M.T. (2023). Anerkendelse i skolens læringsfællesskaber med en kulturelt dynamisk læringspædagogik. I: Khawaja, I. & Lagermann, L. (red.), (Farve)blinde vinkler – om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 198.
- 80 Se Khawaja, I. (2023). Minoritetsstress: Begrebet, dets anvendelighed og potentiale. Kvinder, Køn & Forskning, 34(2), s. 91-107.
- 81 Det svarer til 39 pct. af alle elever med ikkevestlig baggrund, 21 pct. af alle elever med vestlig baggrund og 9 pct. af alle de majoritetsetniske elever. Alle andelen er statistisk signifikant forskellige.

- 82 Friends (2021). Friendsrapporten 2021, s. 6. [Friendsrapporten_2021.pdf](#)
- 83 Tilsvarende svarfordeling som i figur 7 ses, når vi ser på de fire underliggende spørgsmål enkeltvis, med undtagelse af spørgsmålet om vold, der afviger ved fx at have en større andel minoritets elever, der ikke taler med nogen. Denne opgørelse er dog baseret på få observationer.
- 84 Opgørelsen er baseret på alle elever samlet, der til mindst en oplevelse har angivet, at de ikke har talt med nogen. Det drejer sig om 34 pct. af majoritets eleverne og 41 pct. af minoritets eleverne, der har oplevet mobning. Elever har fået de opfølgende spørgsmål via metoden quotas least filled. Se bilag 2 for alle resultater.
- 85 Khawaja, I. & Lagermann, L. (2023). Indledning. I: Khawaja, I. & Lagermann, L. (red.), (Farve)blinde vinkler – om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 18; Lagermann, L.C. (2013). Racialized subjects in a colour blind school. *International Journal on School Disaffection*, 10(1); Staunæs, D. (2022). Køn, etnicitet og skoleliv. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- 86 Gilliam, L. (2018). Minoritetsdanske drenge i skolen – modvilje og forskelsbehandling. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- 87 Nielsen, M.T. (2023). Anerkendelse i skolens læringsfællesskaber med en kulturelt dynamisk læringsfædagogik. I: Khawaja, I. & Lagermann, L. (red.), (Farve)blinde vinkler – om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 197.
- 88 Nielsen, M.T. (2023). Anerkendelse i skolens læringsfællesskaber med en kulturelt dynamisk læringsfædagogik. I: Khawaja, I. & Lagermann, L. (red.), (Farve)blinde vinkler – om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 197.
- 89 Uddrag fra "Farvede forventninger" af Laila Colding Lagermann: "Forventningsfattigdom, på engelsk poverty of expectations, er en betegnelse for det fænomen, at professionelle voksne har lavere faglige forventninger til et barn eller en bestemt gruppe af børn end de faktisk har forudsætninger for at kunne leve op til." Se Lagermann, L.C. (2019). *Farvede forventninger*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- 90 Forthcoming in the AER (American Economic Review): "Revealing Stereotypes: Evidence from Immigrants in Schools" by Alberto Alesina, Michela Carlana, Elia La Ferrara, and Paolo Pinotti. [Revealing Stereotypes: Evidence from Immigrants in Schools - American Economic Association \(aeaweb.org\)](#)
- 91 Jørgensen, S.K. (2019). Mobbemønstre og magtkampe – Håndtering af mobning i skolen. København: Hans Reitzels Forlag, kap. 2.
- 92 Skytte, M. (2014). Kategorisering og kulturopfattelse. I: Schou, C. & Pedersen, C. (red.), *Samfundet i pædagogisk arbejde, et sociologisk perspektiv*. København: Akademisk Forlag, s. 147-171.
- 93 Schafer, E.S. (2022). Perceived Discrimination in School: a Longitudinal Look at the Impact on Expectations and Health. *National Library of Medicine, Journal of Racial and Ethnic Health Disparities*, 10(2), s. 743-750.
- 94 Den 1. august 2017 blev det gjort lovpligtigt for alle grundskoler at have en antimobbestrategi, hvor det tidligere kun har været et lovkrav for folkeskoler og kommunale internationale grundskoler. (Undervisningsmiljøloven § 1b. Børne- og Undervisningsministeriet (2017). *Krav om antimobbeindsats på grundskoler og ungdomsuddannelser*:

- <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2017/april/170428-krav-om-antimobbeindsats-paa-grundskoler-og-ungdomsuddannelser>)
- 95 Forslag til lov om ændring af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen, 2016-20167 L123, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 1b, [20161_L123_som_fremsat.pdf \(ft.dk\)](#)
- 96 Epinion (2020). Evaluering af antimobbebestemmelser og Den Nationale Klageinstans mod Mobning, s. 28, [Epinion Word portrait template \(uvm.dk\)](#)
- 97 Forslag til lov om ændring af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen, 2016-20167 L123, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 1b, [20161_L123_som_fremsat.pdf \(ft.dk\)](#)
- 98 [Skabeloner: Værdiregelsæt og antimobbestrategi \(dcum.dk\)](#)
- 99 Undervisningsmiljøloven § 1b.
- 100 Forslag til lov om ændring af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen, 2016-20167 L123, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 1b, [20161_L123_som_fremsat.pdf \(ft.dk\)](#)
- 101 Børne- og Undervisningsministeriet. Styrelsen for IT og Læring. Institutionsregisteret: <https://statistik.uni-c.dk/instregudtraek/>
- 102 Strategierne er blevet kodet som 1, såfremt de indeholdt mindst ét af de ovennævnte søgeord. Såfremt antimobbestrategierne ikke indeholdt et af ovennævnte søgeord, er de blevet kodet som 0.
- 103 Kilde: Ålholm Skole.
- 104 Kilde: Hældagerskolen.
- 105 Kilde: Næstved Fri Skole.
- 106 Kilde: Rosengårdsskolen.
- 107 Kilde: Vejle Midtbyskole.
- 108 Kilde: Tørring Skole.
- 109 Kilde: Tved Skole.
- 110 Epinion (2020). Evaluering af antimobbebestemmelser og Den Nationale Klageinstans mod Mobning, s. 10 og 36, [Epinion Word portrait template \(uvm.dk\)](#)
- 111 Skolepanelet giver mulighed for at følge tendenser for en række klasser over tid, men er ikke en decideret forløbsundersøgelse, da vi ikke kan sikre, at alle elever og klasser er de samme.
- 112 Når der er skoler, der beslutter, at de ikke længere ønsker at være en del af panelet, rekrutterer Børns Vilkår nye skoler, der på baggrund af frafaldet er underrepræsenteret. Dog er et vist frafald i et panel forventeligt over tid, og ofte vil frafaldet være mere udtalt blandt nogle segmenter end andre. Et sådant frafald kan medføre selektionsbias i resultaterne, hvis der er systematisk forskel på de skoler, der er i panelet, og dem, der ikke er.
- 113 Denne spørgeskemaundersøgelse var den sidste i Børns Vilkår 2021-2023-panel, og i 2024 blev der etableret et nyt panel. Når man læser på bornsvilkar.dk/boernepaneller, skal man være opmærksom på, at specifikke elementer som fx antal deltagende klasse relaterer sig til det nye panel og ikke det panel, som denne spørgeskemaundersøgelse blev besvaret af. Dog er de mere generelle informationer om metoden i Børns Vilkår 2021-2023-børnepanel stadig gældende for denne spørgeskemaundersøgelse.
- 114 De 321 henvendelser er ikke et udtryk for, hvor mange samtaler BørneTelefonen har haft om disse emner. De samtaler, vi har fundet, er baseret på en række relevante søgeord og gennemgang af de samtaler, hvor rådgiverne har beskrevet indholdet af samtalen nærmere. Det betyder, at alle samtaler, der også måtte

- indeholde dette, men som ikke er blevet yderligere beskrevet af rådgiveren, ikke indgår i de 321.
- 115 59 skoleelever har kun besvaret dele af spørgeskemaet og er derfor sorteret fra.
- 116 Svarprocenten på elevniveau er således opgjort blandt alle elever, der indgår i panelet (antal mulige elevbesvarelser). Da de enkelte skoler i panelet har haft mulighed for at fravælge at deltage i undersøgelsen, afspejler svarprocenten ikke, hvorvidt eleverne har fravalgt at besvare spørgeskemaet. En anden udregning af svarprocenten baseret på forholdet mellem de faktiske elevbesvarelser og de mulige elevbesvarelser i de klasser, der har deltaget, ville derfor give en væsentligt højere svarprocent på elevniveau.
- 117 Vi har ikke vægtet på skolepanelets segmenter, da vi kun kender fordelingen af disse på skoleniveau. Se mere om vægtene i bilag 1.
- 118 Manglende ressourcer i skolen kan ligeledes potentielt påvirke sandsynligheden for, om spørgeskemaet besvares. Dog overvåger Børns Vilkår besvarelser undervejs i en dataindsamling. Fremgår det her, at skoler fra et bestemt segment i skolepanelet er underrepræsenterede, sendes der målrettede e-mails for at motivere de relevante skoler til at deltage.
- 119 Med uvægtet data ville man normalt anvende en tosidet z-test til at teste, om andele er signifikant forskellige fra hinanden på tværs af grupper. Vi arbejder i denne rapport med vægtet data og anvender derfor en test, der tager højde for vægtningen (lincom efter svy:prop i STATA). Se Heeringa, S.G., West, B.T. & Berglund, P.A. (2017). Applied Survey Data Analysis. 2. udgave.
- 120 I det første udkast til dette spørgsmål havde vi ikke tilføjet parenteser. I de opfølgende gruppeinterviews gav flere elever imidlertid udtryk for, at de havde svaret nej til dette spørgsmål, fordi "det bare havde været for sjov," da andre elever havde joket med/gjort grin med dem på grund af elevens hudfarve, nationalitet, religion eller kultur. Af den årsag er parenteser tilføjet.
- 121 Filteret er brugt i de opfølgende spørgsmål, der omhandler: mobningens karakter, hvor det er foregået, i hvilken grad eleven oplevede, at en lærer eller pædagog hjalp dem, samt ved åbne svarkategorier. Eleverne blev præsenteret for spørgsmålene som følger:
- "Tænk på sidste gang [indsæt scenarie]. Hvad tror du, var grunden til det?"
 - "Hvor er det sket, når [indsæt scenarie]?"
 - "Tænk på sidste gang [indsæt scenarie].
Her kan du skrive, hvad der skete."
 - "I hvilken grad oplevede du, at din lærer eller pædagog hjalp dig, da du fortalte om at [indsæt scenarie]?"
- Et punkt at være opmærksom på er, at elever, der har oplevet flere scenarier, ikke har fået opfølgende spørgsmål til alle de situationer, de har stået i. Hvis de havde fået mulighed for at svare på opfølgende spørgsmål til alle scenarier, havde andelen i de enkelte opgørelser muligvis set anderledes ud.
- Tilsvarende fremgangsmåde er benyttet i den del af undersøgelsen, der måler elevernes oplevelser med at være vidne til mobning relateret til etnicitet og elevernes oplevelser med nedværdigende adfærd fra lærere.
- 122 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. København: Hans Reitzels Forlag, s. 351-353.
- 123 Hansen, H.R. & Kofoed, J. (2022). Mobning: tilhørstomhed og meningsfylde – midt i et vidensskifte. I: Bjerre, J. & Laursen, P.F. (red.), Pædagogikhåndbogen – seks tilgange til pædagogik. København: Hans Reitzels Forlag.

- 124 Institut for Menneskerettigheder (2023). Børn har begrænset kendskab til deres rettigheder. Menneskeret.dk. [Børn har begrænset kendskab til deres rettigheder | Institut for Menneskerettigheder](#)
- 125 Elever, der har angivet at have én forælder født i et vestligt land og en anden født i et ikkevestligt land, er kategoriseret som ikkevestlig ud fra samme logik.
- 126 Larsen, J.F. & Larsen, C.A. (2022). Herkomst blandt 0-16-årige bosat i Danmark: Stigende etnisk diversitet og koncentration fra 1985 til 2019. Metode og forskningsdesign, 4.
- 127 Børne- og Undervisningsministeriet. Styrelsen for IT og Læring. Institutionsregisteret: <https://statistik.uni-c.dk/instregudtraek/>

